

<http://www.jyu.fi/library/tutkielmat/532/>

Pia Pesonen

**MILLAISTA KOTIKASVATUKSEN TUKEA VARHAISNUORTEN
VANHEMMAT TOIVOVAT?**

**Pro gradu -tutkielma
Syksy 1997
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto**

Tutkielman tekijä

Pia Pesonen

Tutkielman nimi

Millaista kotikasvatuksen tukea varhaisnuorten vanhemmat toivovat?

Tutkielman laji

Pro gradu -tutkielma

Aika

Syksy 1997

Sivumäärä

108

Asiasanat (hakusanat)

Kotikasvatuksen tukeminen, varhaisnuorten vanhemmat, tuen tarve

---

Säilytyspaikka

Kasvatustieteen laitos, Jyväskylän yliopiston kirjasto

Tiivistelmä - Abstract

Kotikasvatuksen tukemisen tarkoituksena on tukea vanhempien kasvatustehtävää ja vanhemmuutta pyrkimällä vaikuttamaan vanhempien kasvatustietoon sekä tarjoamalla vanhemmille tietoa ja keinoja lasten kehityksen tukemiseen. Kotikasvatuksen tukemisen yleisimpiä muotoja ovat keskusteluryhmät, luennot, vanhempainkasvatuskurssit, joukkoviestimien välittämät tiedot ja yksilöllinen neuvonta.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin, haluavatko varhaisnuorten vanhemmat tukea kotikasvatukseen ja millaisista kasvatukseen liittyvistä aiheista vanhemmat ovat kiinnostuneita saamaan lisätietoa. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Lahden nuoris- ja kulttuuritoimen kanssa, ja kohdejoukko na olivat Lahden nuorisotalojen toimintaan osallistuvien 9–12-vuotiaiden lasten vanhemmat. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselylomaketta, joka lähetettiin 298:aan perheeseen. Lomakkeita palautui 148 eli 48 prosenttia.

Vanhemmat olivat kiinnostuneimpia osallistumaan lasten ja vanhempien yhteisiin toiminnallisiin teemapäiviin sekä kasvatusta käsitteleviin luentoisiin. Nämä olivat vanhempien mielestä myös tärkeimpiä kotikasvatuksen tukemisen muotoja. Yleisesti kotikasvatuksen tuen muotona käytettyyn vanhempien ryhmäkeskusteluun vanhemmat suhtautuivat ristiriitaisesti: vanhemmat pitivät ryhmäkeskusteluja tärkeinä, mutta eivät välttämättä itse osallistuisi niihin. Äidit olivat isää valmiimpia osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan, mikä tukeekin aiempia tutkimustuloksia ja käytännön kokemuksia. Opistoasteen tutkinnon suorittaneet äidit olivat puolestaan muita äitejä kiinnostuneempia kotikasvatuksen tukemisesta.

Varhaisnuorten vanhemmat halusivat lisätietoa erityisesti heille ajankohtaisista aiheista, kuten nuorten päihteiden käytöstä ja ennaltaehkäisystä, murrosikään liittyvistä muutoksista ja nuoren itsenäistymisestä sekä lasten oppimiseen liittyvistä aiheista. Eniten vanhempia huolestuttivat omat kyvyt kasvattajina, mikä vahvistaa kuvaa vanhempien tuen ja itseluottamuksen kohottamisen tarpeesta kasvatustieteissä. Erityisesti ne vanhemmat, jotka eivät saa lähiyhteisöltään tukea ja neuvoja, tarvitsisivat ulkopuolista tukea kasvatustieteissä.

Työni ohjaajana on toiminut: Jouko Huttunen

Katsaus tarkastettu:

Jyväskylässä ____ / ____ 19 ____

Tarkastajan allekirjoitus

TIIVISTELMÄ

Pesonen, Pia. 1997. Millaista kotikasvatuksen tukea varhaisnuorten vanhemmat toivovat? Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Kotikasvatuksen tukemisen tarkoituksena on tukea vanhempien kasvatustehtävää ja vanhemmuutta pyrkimällä vaikuttamaan vanhempien kasvatusasenteisiin sekä tarjoamalla vanhemmille tietoa ja keinoja lasten kehityksen tukemiseen. Kotikasvatuksen tukemisen yleisimpiä muotoja ovat keskusteluryhmät, luennot, vanhempainkasvatuskurssit, joukkoviestimien välittämät tiedot ja yksilöllinen neuvonta.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin, haluavatko varhaisnuorten vanhemmat tukea kotikasvatukseen ja millaisista kasvatukseen liittyvistä aiheista vanhemmat ovat kiinnostuneita saamaan lisätietoa. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Lahden nuoris- ja kulttuuritoimen kanssa, ja kohdejoukkona olivat Lahden nuorisotalojen toimintaan osallistuvien 9–12-vuotiaiden lasten vanhemmat. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselylomaketta, joka lähetettiin 298:aan perheeseen. Lomakkeita palautui 148 eli 48 prosenttia.

Vanhemmat olivat kiinnostuneimpia osallistumaan lasten ja vanhempien yhteisiin toiminnallisiin teemapäiviin sekä kasvatusta käsitteleviin luentoihin. Nämä olivat vanhempien mielestä myös tärkeimpiä kotikasvatuksen tukemisen muotoja. Yleisesti kotikasvatuksen tuen muotona käytettyyn vanhempien ryhmäkeskusteluun vanhemmat suhtautuivat ristiriitaisesti: vanhemmat pitivät ryhmäkeskusteluja tärkeinä, mutta eivät välttämättä itse osallistuisi niihin. Äidit olivat isä valmiimpia osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan, mikä tukeekin aiempia tutkimustuloksia ja käytännön kokemuksia. Opistoasteen tutkinnon suorittaneet äidit olivat puolestaan muita äitejä kiinnostuneempien kotikasvatuksen tukemisesta.

Varhaisnuorten vanhemmat halusivat lisätietoa erityisesti heille ajankohtaisista aiheista, kuten nuorten päihteiden käytöstä ja ennaltaehkäisystä, murrosikään liittyvistä muutoksista ja nuoren itsenäistymisestä sekä lasten oppimiseen liittyvistä aiheista. Eniten vanhempia huolestuttivat omat kyvyt kasvattajina, mikä vahvistaa kuvaa vanhempien tuen ja itseluottamuksen kohottamisen tarpeesta kasvatusasioissa. Erityisesti ne vanhemmat, jotka eivät saa lähiyhteisöltään tukea ja neuvoja, tarvitsisivat ulkopuolista tukea kasvatusasioissa.

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	MIHIN KOTIKASVATUKSEN TUKEMISELLA PYRITÄÄN?	6
2.1	Kotikasvatuksen tukemisen käsite	6
2.2	Kotikasvatuksen tukemisen tavoitteet	7
2.3	Kotikasvatuksen tukemisen suotavuus	9
3	KOTIKASVATUKSEN TUKEMISEN MUOTOJA	11
3.1	Ryhmäkeskustelu	11
3.2	Joukkoviestimet kasvatustiedon välittäjinä	14
3.3	Vanhempainkasvatusohjelmia	17
3.3.1	Gordonin vanhempainkasvatusmalli	17
3.3.2	Oppimisteoreettiset vanhempainkasvatusmallit	18
3.4	Yksilöllinen neuvonta	19
4	KASVATUSTUEN TARVE	22
4.1	Vanhempien kokema kasvatustuen tarve	22
4.2	Kasvatustuen tarpeen yhteys perheen elämänkaareen ja -tilanteeseen	24
4.3	Mistä vanhemmat toivovat saavansa tukea?	26
4.4	Vanhempien osallistumishalukkuus kotikasvatusta tukevaan toimintaan	28
5	TUTKIMUSONGELMAT	30
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	33
6.1	Tutkimuksen kohdejoukko ja tutkimusmenetelmä	33
6.2	Aineiston keruu ja käsittely	36
6.3	Tutkimusmenetelmän arviointia	37
7	TULOKSET	39

7.1	Taustatietoja perheistä	39
7.2	Vanhempien kiinnostus saada tukea kasvatustehtäväänsä	42
7.2.1	Vanhempien kiinnostus osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan.	42
7.2.2	Millä ehdoilla vanhemmat olisivat valmiita osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan?	45
7.2.3	Vanhemmille suunnattujen palvelujen tarpeellisuus	49
7.2.4	Vanhempien suhtautuminen yksilölliseen neuvontaan	50
7.3	Sopivimmat kotikasvatuksen tukemisen muodot	55
7.3.1	Tarpeellisimmat kotikasvatuksen tukemisen muodot	55
7.3.2	Vanhempien toiveet perheiden palveluista	56
7.4	Epävirallinen vanhempien kasvatustehtävän tukeminen	57
7.4.1	Vanhempien tiedotusvälineistä hankkima kasvatustieto	57
7.4.2	Lähiyhteisön tuki	59
7.4.3	Lasten harrastukset vanhempien kasvatustehtävän tukijoina	61
7.5	Vanhempien kokemaa tuen tarvetta kasvatusasioissa	63
7.5.1	Vanhempia kiinnostavat kotikasvatuksen tukemisen sisällöt	63
7.5.2	Vanhempien kokemat huolenaiheet kasvatuksessa	65
7.5.3	Kasvatustuen tarve lapsen tai perheen ongelmiin	66
7.6	Kotikasvatuksen tukemisen perusteet	68
7.6.1	Kotikasvatuksen tukemisen tärkeimmät tavoitteet	68
7.6.2	Kotikasvatuksen tukemisessa huomioitavia asioita	70
7.6.3	Vanhempien haluttomuus osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan.	71
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA	73
8.1	Johtopäätökset	73
8.2	Tutkimuksen arviointia	79
	LÄHTEET	82
	LIITTEET	88
	Liite 1: Kirje tutkittaville	88
	Liite 2: Kyselylomake	89
	Liite 3: Karhukirje tutkittaville	99
	Liite 4: Taulukot	100

1 JOHDANTO

Nuorisotoimen kasvatustyön tarkoituksena on tukea lapsen ja nuoren kehitystä sekä itsenäistä elämänhallintaa yhteistyössä kodin ja koulun kanssa. Nuorisotyö pyrkii myös ennalta ehkäisemään lasten ongelmia ja ongelmakäyttäytymisestä aiheutuvia kustannuksia yhteiskunnalle. Tähän tehtävään nuorisotoimi haluaa saada myös vanhemmat entistä enemmän mukaan korostamalla kotikasvatuksen tärkeyttä. Asiakslähtöisyys ja asiakkaan toimintaan kohdistamat odotukset korostuvat nykyisin myös nuorisotyössä. Tämän vuoksi nuorisotoimen työntekijät haluavat selvittää vanhempien odotuksia siitä, kuinka vanhempien kasvatustehtävää voitaisiin tukea.

Lasten kasvatustehtävä, josta päävastuu kuuluu vanhemmille, on yhteiskunnan kehitykseen sidonnainen. Kasvatuksen tavoitteet perustuvat kulttuurin ja yhteiskunnan arvoihin, mutta viime vuosikymmeninä kasvatusta on itsenäistynyt ja ammatillistunut. Ammattitaitoisten kasvattajien määrä on kasvanut, ja usko kasvatustiedon mahdollisuuksiin ja merkitykseen kotikasvatuksessa on lisääntynyt. Nykyään monet instituutiot, kuten päivähoito, koulu ja nuorisotyö, jakavatkin vanhempien kanssa vastuuta uuden sukupolven kasvatuksesta ja tukevat näin omalla tavallaan vanhempien kasvatustehtävää. Tämä ammatillistuminen on ollut tarpeellista kasvatusperinteiden rapautuessa (Antikainen 1993). Sukupolvien välisen yhteyden heikennyttyä lastenkasvatuksessa tarvittavat tiedot ja taidot eivät aina välity luonnostaan sukupolvelta toiselle, eivätkä omien vanhempien kasvatustietämykset ole välttämättä käyttökelpoisia tämän päivän vanhempien kasvattaessa omia lapsiaan (Hämäläinen 1992, 54). Vanhempien olisi pystyttävä valmentamaan lapsiaan sellaiseen yhteiskuntaan, josta heillä itsellään ei ole kokemusta. Vanhempiin kohdistuu nykyisin myös suuria odotuksia lasten kognitiivisen, sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen tukijoina, ja niihin vastaamiseksi vanhemmat saattavat tarvita kasvatustukea. Tätä varten yhteiskunta on

luonut vanhempien kasvatustehtävää tukevia palveluja.

Vanhempien kasvatustehtävää on luonnehdittu nykyisin myös aiempaa vaativammaksi (esim. Jakku-Sihvonen 1982, 63). Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset, kuten epävarmuus työstä ja toimeentulovaikeudet heijastuvat herkästi perhe-elämään. Lisäksi lisääntyneet avioerot, uusperheet ja vanhempien huoli lastensa päihteiden käytöstä on nähty keskeisinä neuvonnan tarpeen lisääjinä (Taskinen 1982, 2). Tutkimusten mukaan perheiden tarve saada ulkopuolista apua onkin lisääntynyt, ja vanhemmat tarvitsevat usein kasvatuksellista tukea vanhempana toimimiseen (esim. Conroy & Mayer 1994; Mutru 1988, 9; Rönkä 1989).

Kotikasvatuksen tukeminen on vanhempien kasvatustehtävän tukemista, mutta siihen sisältyy mukaan myös kasvattajana toimimisen ulkoisten edellytysten turvaaminen. Aineellinen tuki voi tapahtua välillisten tai välittömien tukitoimenpiteiden avulla, kuten lapsilisinä tai verotuksessa tapahtuvina tulonsiirtoina. Se voi olla myös muuta kuin rahallista tukea, esimerkiksi äitiyspakkaus odottaville perheille, tai aineelliseen tukeen voi liittyä henkistä tukea, kuten tiedon jakamista kasvatusoppaissa. Tässä tutkimuksessa selvitetään kuitenkin kotikasvatuksen tukemista lasten kasvatuksen näkökulmasta, eikä puututa kotikasvatuksen sosiaalipoliittiseen tukemiseen.

Vanhempainkasvatusoppaita ja -ohjelmia on julkaistu suhteellisen paljon, ja erityisesti Lahdessa on viime aikoina järjestetty useita vanhemmille suunnattuja luento- ja keskustelutilaisuuksia, joista monet ovat olleet hyvinkin suosittuja. Siitä on kuitenkin vähän tietoa, millaisessa muodossa vanhemmat toivoisivat kotikasvatukseensa tukea yhteiskunnalta. Tarkoituksenmukaisen toiminnan järjestämiseksi olisi tärkeä tietää, millaista kotikasvatuksen tukea tulisi tarjota, jotta se vastaisi vanhempien tarpeita. Pääosa kotikasvatuksen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista koskee alle kouluikäisten lasten tai murrosikäisten nuorten vanhempia. Ala-asteella olevien lasten vanhemmat on tutkimuksissa unohdettu lähes täysin, vaikka tämän ikäisten lasten kehitys ja oppiminen asettavat vanhemmille monia haasteita. Lisäksi kotikasvatuksen tukemiseen osallistujat ovat usein yksinomaan äitejä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuitenkin pyrkiä tavoittamaan myös isien mielipiteet kotikasvatuksen tukemisesta.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia vanhempien odotuksia tuen saamiseen kasvatustehtävässään. Tutkimuksessa selvitetään, haluavatko vanhemmat ohjausta ja tukea kotikasvatukseen, ja millaista tukea 9—12-vuotiaiden lasten vanhemmat toivovat saavansa kasvatustehtävänsä. Lisäksi selvitetään, millaisista aiheista tämän ikäisten lasten vanhemmat ovat kiinnostuneita saamaan lisätietoa. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Lahden nuoris- ja kulttuuritoimen kanssa, ja tavoitteena on käyttää tutkimustuloksia hyväksi suunniteltaessa lapsiperheille palveluja Lahden alueella sekä pyrittäessä kohdentamaan palveluja vanhempien tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden mukaan.

2 MIHIN KOTIKASVATUKSEN TUKEMISELLA PYRITÄÄN?

2.1 Kotikasvatuksen tukemisen käsite

Useimmat kotikasvatuksen tukemisen määritelmät kuvaavat toiminnan tarkoitusta ja tavoitteita, ja niitä onkin vaikea erottaa käsitteen määrittelystä. Kotikasvatuksen tukemisen käsitteen asemesta puhutaan erityisesti kansainvälisessä kirjallisuudessa usein vanhempainkasvatuksesta. Kotikasvatuksen tukemisen rinnalla käytänkin myös vanhempainkasvatuksen käsitettä.

Kotikasvatuksen tukemisen tarkoituksena on tukea vanhempien kasvatustehtävää ja vanhempana olemista. Kotikasvatuksen tukeminen pyrkii vaikuttamaan vanhempien kasvatustietoisuuteen (Rönkä 1989; Schlossman 1983, 8) ja kasvatustietoisuuteen sekä ohjaamaan vanhempia kriittiseen, itsenäiseen ja luovaan kasvatustoimintaan (Fine 1980, 5—6; Hämäläinen 1992, 54, 56). Kasvatusasenteilla ymmärretään yleisiä ja suhteellisen pysyviä reagoitaitapumuksia lasta ja kasvatustehtävää kohtaan (Huttunen & Hämäläinen 1993, 105). Kasvatustietoisuudella puolestaan tarkoitetaan vanhempien käsityksiä kasvatuksen perustana olevista arvoista ja ihmiskäsityksistä (Hämäläinen 1992, 56). Sillä tarkoitetaan myös itsensä tiedostamista kasvattajana ja kasvatusta koskevan tiedon hyödyntämistä omassa toiminnassa. Kehittynyt kasvatustietoisuus merkitsee tietoisuutta kasvatukselle asetetuista ihanteista ja päämääristä sekä kasvatuksessa käytettävistä menetelmistä. (Jakku-Sihvonen 1982, 66.) Vanhempien kasvatustietoisuuden kehittymisen voidaan katsoa edistävän vanhempien kykyä oman kasvatustoiminnan erittelyyn ja suunnitteluun. Schaefer (1991) näkee kotikasvatuksen tukemisen tavoitteena lisätä vanhempien ymmärrystä kasvatuk-

sen, sen tavoitteiden ja arvojen välisestä yhteydestä. Kotikasvatuksen tukemisen tarkoituksena on myös kehittää vanhempien taitoja ja kykyjä lasten kasvatuksessa. Se pyrkii tarjoamaan vanhemmille keinoja lasten emotionaalisen, kognitiivisen ja fyysisen kehityksen optimoimiseksi. (Fine 1980, 5—6; Hobbs, Dokecki, Hoover-Dempsey, Moroney, Shayne & Weeks 1984, 56; Taskinen 1982, 27.) Kasvatustiedon avulla pyritään edistämään lasten kehitystä, perheen hyvinvointia ja myönteistä tunneilmastoa sekä kehittämään vanhempien kykyä kasvattajina (Hämäläinen 1987, 14; Jakku-Sihvonen 1982, 14). Selviytyäkseen kasvatus tehtävästään vanhemmat tarvitsevat tietoa sekä yhteiskunnan palveluista että lapsen kehityksestä ja tarpeista. Kasvatustehtävä edellyttää vanhemmilta myös tiettyjä sosiaalisia taitoja, kuten kykyä ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan, vastuuntuntoa, joustavuutta, herkkyyttä toisen ihmisen tarpeille sekä konfliktien hallintaa. (Hämäläinen 1992, 66.) Schaefer (1991) painottaa myös tietojen välittämistä lasten oppimisesta ja siitä, kuinka vanhemmat voisivat tukea lasten oppimista kotona.

Arcus ja Thomas (1993, 9) sekä Hobbs ym. (1984, 305) painottavat, että kotikasvatuksen tukemisen pitäisi vastata vanhempien ja perheiden tarpeisiin. Jakku-Sihvosen (1982, 14—15) mukaan vanhempainkasvatuksen tehtävät määräytyvätkin nimenomaan vanhempien itsensäkehittämistarpeesta ja vanhempien tarpeesta hankkia kasvatuksessa tarvittavia valmiuksia. Kotikasvatuksen tukemisen tehtäviä suunniteltaessa onkin perusteltua arvioida vanhempien kasvatustuen tarvetta, jotta toiminta vastaisi vanhempien itsensäkehittämistarpeita.

Joskus kotikasvatuksen tukemisella voidaan tarkoittaa vanhemmille suunnattua perhekasvatusta. Tähän sisältyy kasvatustiedon lisäksi myös yleistä, kaikille perheille tarkoitettua tietoa avioliitosta, parisuhteesta, perheen ihmissuhteista, perhettä koskevasta lainsäädännöstä ja sosiaaliturvasta sekä taitojen harjoittelua, kuten kodin- ja terveydenhoitoa (Taskinen 1982, 21; Arcus 1995).

2.2 Kotikasvatuksen tukemisen tavoitteet

Kotikasvatuksen tukemisen yleisenä tavoitteena pidetään usein lasten tasapainoisen kehityksen, terveyden ja onnellisuuden edistämistä sekä lasten kehitykseen ja käyttäytymiseen vaikuttamista ja hyvinvoinnista huolehtimista (Hämäläinen 1987, 25; 1992, 64). Erityisesti Pohjois-Amerikassa on paljon erilaisia vanhempia tukevia ohjelmia ja ryhmiä, joiden tavoitteet ja arvolähtökohdat vaihtelevat. Useimmiten vanhempia tukeva toiminta pyrkii kuitenkin saavuttamaan seuraavia tavoitteita: jakamaan hyödyllistä tietoa lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta, parantamaan perheen vuorovaikutusta ja yhteistä viihtyvyyttä

sekä laajentamaan vanhempien kasvatustietoisuutta (Arcus & Thomas 1993, 5; Fine 1980, 17). Myös lasten oppimisen edistäminen sekä lapsen fyysiselle, sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle suotuisan ympäristön järjestäminen kotona on usein toiminnan tavoitteena (Owen & Mulvihill 1994; Schaefer 1991). Lasten oppimisen edistäminen kotona on alunperin tullut suosituksi pyrittäessä parantamaan alimmasta sosiaaliluokasta lähtöisin olevien lasten koulumenestystä (Laosa 1983, 332), mutta nykyisin rikastuttamisohjelmien tarkoituksena on lähinnä edistää lapsen normaalia kehitystä ja oppimisvalmiuksia (Weissbourd & Kagan 1989).

Useimmat kotikasvatuksen tukemisen tavoitteet korostavat lasten kehityksen tukemista, mutta myös vanhemmuuden tukeminen, vanhempien hyvinvointi ja tyytyväisyys vanhempain toimimiseen kuuluvat kotikasvatuksen tukemisen tavoitteisiin (esim. Owen & Mulvihill 1994). Kotikasvatuksen tukemisen tarkoituksena on myös vanhempien itseluottamuksen ja myönteisen minäkäsityksen vahvistaminen (Mutru 1988, 37; Pulkkinen 1987, 65; Rönkä 1989) sekä vanhempien kasvattajaominaisuuksien vahvistaminen (Jakku-Sihvonen 1982, 13; Weissbourd & Kagan 1989). Lisäksi usein tavoitteissa painotetaan perheiden tutustumista toisiinsa ja sitä kautta saatavaa sosiaalista tukea toisilta vanhemmilta (esim. Mutru 1988, 37; Rönkä 1987; Seppänen 1994, 6; Zigler & Black 1989).

Erityisesti oppimisteoreettisessa vanhempainkasvatuksessa lapsen kehitykseen ja käyttäytymiseen pyritään vaikuttamaan vanhempien välityksellä (Bijou 1984, 16; Hopskins 1984, 27). Lasten käyttäytyminen on kuitenkin laajemmin yhteydessä heidän vuorovaikutussuhteisiinsa ja ympäristöönsä, jolloin vanhemmat eivät yksin vaikuta lastensa käyttäytymiseen (Getz & Gunn 1988). Perhe onkin kokonaisuus, jossa vanhemmat ja lapset vaikuttavat vastavuoroisesti toistensa käyttäytymiseen, eikä vaikutus ole vain yksisuuntaista (Bronfenbrenner 1979, 65).

Kotikasvatuksen tukemisen tavoitteet voidaan määritellä myös keinoksi ennaltaehkäistä ja lievittää sosiaalisia ongelmia. Lasten käyttäytymis- ja oppimisongelmia voidaan pyrkiä ehkäisemään välittämällä vanhemmille tietoja kasvatuksesta (Arcus & Thomas 1993, 4; Conroy & Mayer 1994). Lahdessa on esimerkiksi toteutettu perheryhmäkokeilu, jonka avulla pyrittiin perheitä tukemalla ennaltaehkäisemään suurempien ongelmien syntyä ja vähentämään sosiaalipalvelujen tarvetta (Seppänen 1994, 6).

Kotikasvatuksen tukemisen tavoitteet liittyvät tavallisesti familistiseen perhekäsitykseen, joka korostaa perheen arvoa sinänsä. Perhettä pyritään ylläpitämään ja vahvistamaan niin, että yksilölliset edut saattavat jäädä taka-alalle. (Jallinoja 1984, 104.) Familistisen näkemyksen taustalla on puolestaan kristillisiä arvoja, jotka korostavat perheen merkitystä ja perhettä keinona poistaa sosiaalisia ongelmia (Forsberg-Kupias & Salminen 1986, 48). Perhekeskeisen näkemyksen mukaan perhe toimii lapsen ongelmien selittäjänä sekä ongelmien ratkaisemisen resurssina: ratkaisu ongelmiin on tavallisesti hyvin toimiva perhe (Forsberg, Kuronen, Pösö & Ritala-Koskinen 1994, 181—182).

Forsberg ym. (1994, 173—175) ovat todenneet, että perhekeskeisyydessä vanhempien ja lasten välinen suhde on keskeisin huomion ja vaikuttamisen kohde, ja tehtävänä on hoitaa lapsen liittyviä asioita. Perhekeskeisyyden periaatteet ovat myös julkilausutusti sukupuolineutraaleja. Käytännössä perhekeskeisyys kuitenkin perustuu pitkälti äitien kanssa työskentelyyn, mikä tulee selkeästi esiin vanhempainkasvatukseen osallistuneiden äitien huomattavasti suurempana määränä (esim. Thompson, Grow, Ruma, Daly & Burke 1993) ja toisaalta myös siinä, että toiminta on usein suunnattu yksinomaan äideille (esim. First & Way 1995; Siltanen 1994; Telleen, Herzog & Killbane 1989). Kotikasvatuksen tukemisen toimintaperiaatteissa ja -tavoitteissa kuitenkin puhutaan perheiden tukemisesta.

2.3 Kotikasvatuksen tukemisen suotavuus

Kotikasvatusta tukeva toiminta on tarkoitettu kaikille vanhemmille, jotka haluavat saada vahvistusta ja tukea kasvattajana toimiseen tai tarvitsevat tukea ja tietoa kasvatustehtävässään (Weissbourd & Kagan 1989). Se korostaa perheen vahvistamista ja riippumattomuutta, ja tausta-ajatuksena on paitsi vanhempien tukeminen myös lapsen kehityksen tukeminen. Siten se pyrkii palvelemaan sekä vanhempien että lapsen etua. Hobbs ym. (1984, 11, 31) perustelevat vanhempien tukemista yhteiskunnan tasolla kuitenkin siten, että sen tarkoituksena on tarjota kaikille perheille tukea kehitykseen ja perhe-elämään sekä vaikuttaa perheiden kautta koko yhteisön hyvinvointiin. Jos vanhemmat selviytyvät hyvin kasvatustehtävästään ja perheenjäsentensä huolehtimisesta yhteisön tuella tai ilman sitä, perheiden elämänlaatu pysyy hyvänä, ja samalla koko yhteisö hyötyy tästä. Tällöin kotikasvatuksen tukemisen päämäärät liittyvät yhteiskunnan kehittämiseen perheiden kasvatustehtävää tukemalla ja pyrkimällä ennaltaehkäisemään perheiden ongelmista koituvia kuluja yhteiskunnalle. Kotikasvatuksen tukemisen mahdollisuudet ja rajat sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyssä määräytyvätkin sen perusteella, missä määrin sosiaalisten ongelmien katsotaan riippuvan kotikasvatuksesta ja missä määrin perhe-elämän ongelmia katsotaan voitavan lievittää ja poistaa tuen avulla (Hämäläinen 1992, 85). Ensisijaisesti kotikasvatuksen tukeminen ei ole suuntautunut ongelmien poistamiseen tai terapeuttiseen toimintaan (Arcus & Thomas 1993, 12), minkä vuoksi sitä ei tulisikaan nähdä ratkaisuna kaikkiin sosiaalisiin ongelmiin (Zigler & Black 1989).

Airaksisen (1993, 128) mukaan se, miten vanhemmat ymmärtävät kodin kasvattajana, riippuu heidän yhteiskunnallisesta asemastaan. Kotikasvatusta tukevan toiminnan pitäisikin kunnioittaa vanhempien erilaisia arvoja ja ottaa ne huomioon, eikä pyrkiä mukauttamaan vanhempia tietyn tyyppiseen vanhemmuuden malliin (Arcus & Thomas 1993, 24—25;

Hughes & Perry-Jenkins 1996; Palm & Palkovitz 1988, 374). Perheiden kannalta on myös tärkeää, millaisen ihmis- ja perhekäsityksen kotikasvatusta tukeva toiminta välittää sekä se, kuinka joustavia mahdolliset ohjeet ovat ja sallitaanko perheille riittävästi yksilöllisyyttä (Taskinen 1982, 27). Riittävän joustavat toimintatavat ovatkin suotavia, jotta vanhempien erilaisuutta, toiveita ja yksilöllistä elämäntapaa voidaan kunnioittaa (Hughes & Perry-Jenkins 1996; Palm & Palkovitz 1988, 374).

Kotikasvatuksen tukeminen perustuu pitkälti hyvinvointivaltioideologiaan, jolloin perheen tukeminen kuuluu yhteiskunnan tehtäviin. Kotikasvatuksen tukeminen korostaa samalla myös perheen yksityisyyttä, sillä vanhempien kasvatustehtävää tukevien palvelujen käyttö perustuu vanhempien vapaaehtoisuuteen. (Hämäläinen 1992, 17—19.) Perhe kuuluu yksityiseen elämänpiiriin, minkä vuoksi yhteiskunnan perheeseen kohdistamat toimet mielletään helposti yksityisyyden loukkaamiseksi. Kotikasvatuksen tukeminen saatetaan silloin kokea yhteiskunnan epäsuoran kontrollin välineenä, jolloin sitä pidetään yhteiskunnan pyrkimyksenä ohjata vanhemmat kasvattamaan lapset vallitsevaan arvojärjestelmään. (Fine & Gardner 1991.)

Kotikasvatuksen tukemisen perusteita onkin arvosteltu siitä, että jotkut vanhemmat tuntevat siihen osallistuttuaan syyllisyyttä aiemmista kasvatuskäytännöistään ja epäilevät omia kykyjään kasvattajina (Getz & Gunn 1988). Schlossmanin (1983, 32—33) mukaan monet vanhemmat epäilevät, että vanhemmille tarkoitettu ohjaus ja tuki jättää huomiotta luonnolliset perhesiteet, uhkaa perheen autonomiaa ja väheksyy yksilöllisten kokemusten merkitystä. Tällainen kotikasvatuksen tukeminen ei kuitenkaan vastaa tarkoitustaan. Jos vanhempainkasvatus lisää vanhempien riippuvuuden ja kyvyttömyyden tunnetta vanhempana, sen arvo on pelkästään kyseenalainen (Fine & Gardner 1991). Myönteisyyden korostaminen onkin tärkeää, sillä turha syyllisyys ei auta ketään (Rönkä 1987). Kotikasvatuksen tukeminen on suotavaa vain, jos sen avulla pyritään tietoisesti vanhempien autonomian vahvistamiseen kasvattajana ja kasvatustietoisuuden lisäämiseen (Hämäläinen 1992, 293).

3 KOTIKASVATUKSEN TUKEMISEN MUOTOJA

Kotikasvatuksen henkinen tukeminen voi tapahtua vanhempien yksilöllisenä neuvontana ja ohjauksena, keskustelupiireinä tai toiminnallisina ryhminä, kuten kerhoina tai retkinä. Se voi tapahtua myös luento-opetuksena tai kirjallisuuden ja joukkoviestimien kautta välittyvinä tietoina. Lisäksi voidaan järjestää vanhempainkasvatuskurseja, jotka korostavat tiettyjä päämääriä ja jotka voivat perustua yhteen tai useampaan teoreettiseen suuntaukseen. Tällä hetkellä näyttää siltä, että vanhempainkasvatuskurssit pohjautuvat tavallisesti useampaan teoreettiseen malliin ja käyttävät eri mallien menetelmiä (esim. First & Way 1995; Rönkä 1983). Suomessa tällaisia kurseja järjestää erityisesti Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Kotikasvatuksen tukemisen muotoja ei voida erottaa tarkasti toisistaan, sillä usein niitä käytetään rinnakkain ja toisiaan täydentävinä. Esimerkiksi vanhempien keskusteluryhmään liittyy tavallisesti myös tiedon välittämistä, vaikka keskinäisen tuen jakaminen vanhempien välillä on usein olennaisinta.

3.1 Ryhmäkeskustelu

Vanhempien keskusteluryhmät ovat tavallisesti suhteellisen epävirallisia tilaisuuksia, joissa ryhmän ohjaaja vetää keskusteluja tietyistä aiheista tai vastaa vanhempia askarruttaviin kysymyksiin. Ryhmäkeskustelut tarjoavat vanhemmille mahdollisuuden jakaa keskenään kokemuksia ja tunteita sekä keskustella sillä hetkellä ajankohtaisista kasvatusta koskevista aiheista.

Mutru (1988) on tutkimuksessaan kartoittanut neuvoloissa toimineita vanhempainryhmiä. Eniten vanhempainryhmiä järjestetään alle kouluikäisten ja erityisesti alle vuoden ikäisten lasten vanhemmille. Joitain ryhmiä on järjestetty myös murrosikäisten vanhemmille, mutta varhaisnuorten vanhemmat ovat jääneet huomiotta lukuunottamatta kouluun lähtijöiden vanhemmille tarkoitettuja tilaisuuksia. Yleisimmin vanhempainryhmissä käytetään alustuksia ja yleistä keskustelua. Kertatilaisuudet ovat tavallisesti tietyn ikäisten lasten vanhemmille tarkoitettuja vanhempainiltoja tai keskustelu- ja luentotilaisuuksia. Yleisimpiä aiheita ovat lapsen kasvu sekä fyysinen ja psyykinen kehitys, eri ikäkausien keskeiset kysymykset ja ongelmat, perheen ihmissuhteet sekä ohjaavan kasvatuksen periaatteet. Lisäksi murrosikäisten vanhemmille suunnatuissa ryhmissä on puhuttu kasvatustavoitteiden ja -periaatteiden selkiyttämisestä, itsenäistymisestä, murrosikäisen kanssa toimeentulemisesta, ymmärtämisestä ja ymmärretyksi tulemisesta sekä neuvottelutaidoista. (Mutru 1988, 30, 33—37.)

Pulkkinen (1987, 67) esittää, että itsearviointin kannalta on hyödyllistä keskustella muiden samassa asemassa olevien kanssa vanhempainryhmissä. Havaintojen ja vaikeuksien samankaltaisuus auttaa suhteuttamaan omia kokemuksia sopiviin mittasuhteisiin, etsimään ratkaisuja sekä arvioimaan itseä vanhempana. Kokemusten jakaminen ja havainnot, että muissakin perheissä on samanlaisia ongelmia, lisäävät itseluottamusta kasvattajana sekä tarjoavat ratkaisumalleja pulmatilanteisiin (First & Way 1995; Herbert 1988, 161—162; Huttunen 1984, 109; Wyckoff 1980, 295). Toisilta vanhemmilta saatavat neuvot ja kasvatusvihjeet ovat myös tärkeitä oman ajattelun ja käyttäytymismallien muuttamisessa (First & Way 1995). Myönteisten kokemusten jakaminen puolestaan yhdistää vanhempia, lisää heidän vuorovaikutustaan ja edistää epävirallisen kasvatustiedon välittymistä (Hämäläinen 1986, 206). Keskusteluryhmissä merkityksellisimmäksi kokemukseksi vanhemmat ovat kokeneetkin mahdollisuuden keskustella arkipäivän kasvatustilanteista ja vaihtaa mielipiteitä toisten vanhempien kanssa (Conroy & Mayer 1994; Huttunen 1984, 109).

Suurin osa kotikasvatuksen tukemisesta on suunnattu äideille tai ainakin osallistujat ovat enimmäkseen äitejä (esim. First & Way 1995; Thompson ym. 1993; Seppänen 1994). McBride (1990; 1991) on kuitenkin todennut miehille suunnatun vanhempainkasvatuksen kehittävän isien kykyjä kasvattajana sekä lisäävän isien tyytyväisyyttä vanhemman rooliinsa ja isien vastuuta lasten kasvatuksesta. Miehille suunnattu keskusteluryhmä tarjoaa mahdollisuuden oppia toisten kokemuksista, käsitellä vanhemmuuteen liittyviä toiveita ja tunteita sekä antaa resursseja kohdata vanhemmuuteen liittyviä paineita ja ongelmatilanteita.

Jakku-Sihvosen kyselytutkimuksessa (1982, 176) suurin osa (n. 70%) päiväkotikäisten lasten vanhemmista toivoi kasvatusta koskevaa tietoa alustuksen ja siihen liittyvän keskustelun avulla. Lengan, Roosin, Schupak-Neubergin, Michaelsin, Bergin ja Weschlerin (1992) mukaan varhaisnuorten vanhemmat olivat kiinnostuneimpia ryhmäkeskusteluista toisten vanhempien kanssa sekä keskustelutilaisuuksista, joihin myös lapset osallistuisivat. Tämän ikäisten lasten yksinhuoltajaäideistä tuntuivat puolestaan yksinomaan äideille tarkoitettut

tilaisuudet mukavimmilta. Myös asiantuntijoiden alustukset kiinnostavista aiheista tai omista kokemuksista olisivat vanhempien mielestä kiinnostavia. Samaan tapaan Katakorven (1990, 12—13) lastenneuvoloissa toteutetussa kyselytutkimuksessa vanhemmat toivoivat vanhempainryhmiä, joissa keskustellaan vapaasti ja vaihdetaan kokemuksia tai joissa keskustellaan alustusten pohjalta. Äideistä 72 prosenttia ja isistä 42 prosenttia piti vanhempainryhmiä tarpeellisina, mutta vanhempien halukkuus osallistua itse ryhmiin oli vähäisempää: vain neljäsofissa perheistä molemmat vanhemmat olivat halukkaita osallistumaan vanhempainryhmiin ja saman verran oli perheitä, joista kumpikaan vanhemmista ei halunnut osallistua ryhmään. Puolet perheistä oli sellaisia, joissa äiti oli tavallisesti halukas ja isä haluton osallistumaan ryhmään.

Hämäläinen (1986, 203) kuitenkin korostaa äitien toivovan perheitä yhdistävää toimintaa, jossa olisi mahdollista jakaa kokemuksia samassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kanssa. Mahdollisuus keskustella omista ja toisten kokemuksista antaa emotionaalista tukea, vaikka keskustelujen tiedollinen anti ei välttämättä olisikaan merkittävä. Sosiaalisten suhteiden luomisen ja toisilta vanhemmilta saatavan sosiaalisen tuen onkin todettu olevan tärkeä sisältö vanhempainryhmissä erityisesti yksinhuoltajavanhemmille (First & Way 1995; Lengua ym. 1992; Telleen ym. 1989; Seppänen 1994, 35).

Vanhempien ryhmäkeskustelut voivat poiketa toisistaan paljonkin sen mukaan, kuinka tarkasti määriteltyjä aiheet ovat ja painotetaanko niissä asiantuntijoiden välittämiä tietoja vai vanhempien omien kokemusten merkitystä. Esimerkiksi Firstin ja Wayn (1995) tutkimuksessa vanhempien tukeminen toteutettiin epävirallisena keskusteluryhmänä, jossa oli mahdollista puuttua vanhemmille ajankohtaisiin kysymyksiin ja joustaa väljästi määritellyistä aiheista. Viikottain kokoontuvassa ryhmässä painotettiin vanhempien kokemusten vaihtamista ja keskustelua tiedon välittämisen sijaan.

Virallisen luonteisista keskusteluryhmiä on käytetty esimerkiksi Savonlinnan normaalikoulun ensimmäisen luokan oppilaiden vanhemmille syksyllä 1991 järjestetyssä vanhempainkoulussa (Nissinen & Ojanen 1992, 1—3) sekä Conroy ja Mayerin (1994) kokeilemissa kuukausittain kokoontuvissa ala-asteiden vanhempainilloissa. Ne keskittyivät tiettyihin teemoihin, kuten lapsen koulumenestyksen edistämiseen, lukutaidon kehittämiseen ja itsetunnon kohentamiseen (Conroy & Mayer 1994) sekä lapsen ajatteluun ja tietorakenteisiin, minäkäsitykseen ja sen vahvistamiseen, turvallisuuden luomiseen ohjauksen ja rajojen avulla ja perheen merkitykseen koulunkäynnin tukena (Nissinen & Ojanen 1992, 1—3). Asiantuntijan esitelmän yhteydessä vanhemmille tarjoutui tilaisuus keskustella keskenään ja asiantuntijan kanssa yksilöllisistä ongelmista sekä saada lisätietoa yhteisön muista palveluksista (Conroy & Mayer 1994). Nissinen ja Ojanen (1992, 1—3) painottavat, ettei tarkoituksena ollut tarjota valmiita toimintamalleja tai ohjeita, vaan vanhempien kasvatustietoisuuteen pyrittiin vaikuttamaan siten, vanhemmat olisivat selvillä kasvatustavoitteista, pohtisivat kasvatustenettelyjä ja hankkisivat tietoa lapsen kehityksestä.

Lenguan ym. (1992) mukaan kaksi kolmasosaa vanhemmista olisi halukkaita osallistumaan kerran viikossa kokoontuvaan keskusteluryhmiin ja kolmasosa kerran kuussa kokoontuvaan ryhmään. Brock, Oertwein ja Coufal (1993, 109) kuitenkin korostavat, etteivät kaikki vanhemmat halua tai ole valmiita sitoutumaan useita kertoja kokoontuviin ryhmiin, mutta ovat sitä vastoin kiinnostuneita tietyistä aiheista yleisten tietojen tai taitojen sijaan. Kertaluontoisia tai avoimia keskustelutilaisuuksia voivat tarjota vanhempainkahvilat, jotka toimivat kohtaamispaikkoina perheille. Niissä vanhemmat voivat tavata toisiaan ja henkilökunta antaa tarvittaessa neuvoja tai tietoja vanhempien mielenkiinnon mukaan (Weissbourd & Kagan 1989). Lahden alueella on viime aikoina kehitelty vanhempainkahvilatoimintaa tietyistä teemoista, kuten rajojen asettamisesta, vanhempien itseluottamuksesta ja koulukiusaamisesta. Lahdessa Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvila toimii kuviskahvilan nimikkeellä, jolloin vanhempien ja lasten yhteiseen kuvataidekerhoon on liitetty keskustelumahdollisuus toisten vanhempien ja asiantuntijan kanssa.

Tiedon välittämisen ja kokemusten jakamisen lisäksi vanhempien keskusteluryhmiin voi liittyä toiminnallisuutta, jota Palmin ja Palkovitzin (1988, 372—273) mukaan voidaan käyttää hyväksi houkuteltaessa miehiä keskusteluryhmiin mukaan. Jotta isät osallistuisivat enemmän kotikasvatusta tukevaan toimintaan, pitäisi kiinnittää aiempaa enemmän huomiota toimintamuotoihin, joissa miehet voivat tuntea olevansa hyviä ja joissa he voivat jakaa mielenkiinnon kohteensa lastensa kanssa. Tällaisia toimintoja voivat olla esimerkiksi luontoretket ja puutyökerhot isille ja lapsille tai liikuntakerhot, joita on järjestettykin perheiden tukemiseksi. Kerhojen lisäksi toiminnallisesta keskusteluryhmästä esimerkkinä on Lahden perheryhmäkokeilu, jossa äitien keskusteluryhmän lisäksi ryhmä teki retkiä lähiympäristön kohteisiin, kuten perhepuistoon, kirjastoon ja kotieläinpuistoon. Tätä kautta palvelujen käyttöön tottumattomat äidit tutustuivat niihin ja saivat kimmokkeen käydä niissä myös vapaa-aikanaan. (Seppänen 1994, 23.) Toisena esimerkkinä toiminnallisista vanhempien ryhmäkeskustelusta ja perheiden tukemisesta ovat Keski-Suomessa järjestetyt perheleirit. Leireillä vanhemmat voivat jakaa kokemuksiaan, oppia uusia tapoja toimia lasten kanssa, miettiä omia kasvatustapoja sekä nauttia yhdessä tekemisestä. Perheleirien yhdessäolo oli sekä suunniteltuja leikkejä, pelejä ja retkiä että vapaata aikaa, jonka jokainen perhe voi käyttää haluamallaan tavalla. (Taavitsainen & Oranen 1985, 28.)

3.2 Joukkoviestimet kasvatustiedon välittäjinä

Palvelujen kehittämisen lisäksi perheen kasvatustehtävää on yritetty tukea lisäämällä vanhemmille välitettävän kasvatustiedon määrää. Lasten kasvatusta ja kehitystä koskevaa

tietoa vanhemmat voivat saada useista lähteistä, kuten sukulaisilta ja ystäviltä tai koulutetulta henkilökunnalta eri organisaatioilta. Myös joukkoviestimet, kuten lehdet, vanhempainkasvatusoppaat ja televisio välittävät kasvatusta koskevaa tietoa. Laajasta valikoimasta voi olla kuitenkin vaikea valita luotettavat ja itselle sopivat tietolähteet. Kasvatustiedon välittäminen ei myöskään välttämättä takaa tietojen soveltamista käytännön kasvatukseen. Yleisesti kirjallisuuden välittämän tiedon vanhemmat kokevat kuitenkin vähentävän epävarmuutta ja tuovan itseluottamusta vanhempana toimimiseen (Hämäläinen 1986, 208).

Vanhempainkasvatusoppaat sisältävät tavallisesti käytännöllisiä vinkkejä kasvatustilanteisiin ja pulmatilanteiden ratkaisuun. Useat kasvatusoppaat liittyvät vanhempainkasvatusohjelmiin, ja oppaissa on julkaistu ohjelmien perusajatuksia sekä käytännön kokemuksia (esim. Gordon 1978). Tähtisen (1992, 187—189, 194) mukaan 1950-luvulta lähtien kasvatusoppaiden ja kasvatusta käsittelevien aikakauslehtiartikkeleiden pääpaino on ollut lapsen psyykkisessä ja sosiaalisessa kehityksessä, mutta toisaalta fyysisen hoidon tärkeyttäkin ei ole vähätelty. Lasta ja kasvatusta on tarkasteltu entistä laaja-alaisemmin ja korostettu uudella tavalla lapsen tarpeiden tyydyttämistä. Kasvatuskirjallisuudessa opastajat ja vanhemmat ovat myös tasavertaistuneet. Kirjoituksissa korostetaan aiempaa enemmän vanhempien asiantuntemusta, ja kirjoittajat eivät enää odota vanhempien noudattavan heidän ohjeitaan orjallisesti, vaan tiedonvälitys ja vanhempien omien pohdintojen herättäminen ovat keskeisintä. Neuvojen tarkoitus on auttaa vanhempia hahmottamaan lapsen kasvuja erilaisten kasvatusmenettelyjen vaikutusta lapsen kasvuun ja kehitykseen.

Conroy ja Mayer (1994) käyttivät kotikasvatuksen tukemisen muotona vanhemmille koulun yhteyteen järjestettyä kirjastoa. Vanhemmille koottiin lapsia, kasvatusta ja erilaisia palveluja käsitteleviä kirjoja, kasetteja, videokasetteja, lehtiä ja opaslehtisiä, joita vanhemmat voivat lainata ja joita käsiteltiin vanhempainryhmissä. Materiaali pyrittiin valitsemaan vanhempien tarpeiden mukaan, ja kirjallisuuden tarkoitus oli lähinnä välittää kasvatusta koskevaa tietoa sekä tukea keskusteluryhmiä ja vanhempien itseopiskelua.

Itseopiskelua voidaan kirjaston ohella tukea jakamalla vanhemmille opaslehtisiä esimerkiksi vanhempainilloissa. Taskinen ja Tirkkonen (1984, 40) sekä Cudaback, Dickinson ja Wiggings (1990) osoittavat, että suurin osa vanhemmista koki heille jaetut suppeat opaslehtiset hyödyllisinä, ja vanhempien mielestä ne sisälsivät tärkeää tietoa lasten kehitykseen, kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvistä aiheista. Erityisesti nuoret ja vähän koulutetut vanhemmat kokivat opaslehtisten lisäävän tietoa ja itseluottamusta (Cudaback ym. 1990). Opaslehtisten avulla voidaan tavoittaa myös niitä vanhempia, jotka eivät halua osallistua muuhun kotikasvatusta tukevaan toimintaan (Arcus 1995; Brock ym. 1993, 104).

Videokasetteja voidaan käyttää kirjojen, opaslehtisten ja luentojen tavoin tiedonvälityksessä sekä herättämään keskustelua ja kysymyksiä ryhmätilanteissa. Lambermon ja van Ijzendoorn (1989) ovat kuitenkin todenneet, että kirjoitetussa muodossa oleva tieto kasvatuksesta on tehokkaampaa kuin videon välityksellä saatava tieto. Vanhemmat voivat omassa tahdissa lukea ja pohtia kirjoitettua materiaalia, kun taas video-opetuksessa tieto saatetaan

esittää nopeassa tahdissa, jolloin katsojalle ei jää aikaa ajatella käsiteltäviä aiheita syvemmin. Taskinen ja Tirkkonen (1984, 19) korostavat kuitenkin, ettei kirjoitetussa muodossa oleva tieto ole riittävää, jos esitetyistä asioista ei voi tehdä kysymyksiä ja saada palautetta. Kirjallinen materiaali ei myöskään mahdollista tuen saamista omille näkökannoille, minkä vanhemmat kokivat tärkeäksi Huttusen (1984, 64) tutkimuksessa.

Hämäläinen (1986, 208—211) esittää, että esikoista hoidettaessa vanhemmat yleensä lukevat kirjallisuutta enemmän kuin myöhempien lasten kohdalla ja pitävät sitä merkittävämpänä tietolähteenä kuin muut vanhemmat, mikä tuntuu luonnolliselta kokemuksen karttumisen vuoksi. Naiset lukevat miehiä enemmän kasvatustieteen kirjallisuutta, ja kansakoulun käyneet vanhemmat arvostavat kirjallisuutta tietolähteenä vähemmän kuin perus- tai keskikoulun käyneet tai ylioppilastutkinnon suorittaneet vanhemmat. Jotkut vanhemmat toteavat kirjallisuudella olevan tärkeä merkitys myös vanhemmuutta koskevien keskustelujen virittäjänä perheessä.

Huttusen (1982, 141—142) päiväkodin ja vanhempien yhteistyötä käsittelevän tutkimuksen perusteella vanhemmat ovat entistä enemmän kasvatusta koskevan tiedon osalta yhteiskunnan tarjoaman tiedon varassa. Tästä on osoituksena se, että vanhemmat ovat kokeneet saavansa neuvolasta enemmän tietoja kuin sukulaisilta tai naapureilta. Myös Laineen (1981, 21) mukaan puolet vanhemmista ei saa keneltäkään tietoa kasvatuksesta ja tieto, jota vanhemmat saavat, on pääosin tiedotusvälineiden välittämää. Lisäksi neuvontaan kaikkein haluttomimmat vanhemmat käyttävät kasvatusta koskevaan tiedonhankintaan pääasiassa televisiota. Toisaalta osa vanhemmista myös epäilee sosiaaliselta verkostoltaan saatavan tiedon hyödyllisyyttä ja luotettavuutta (Hämäläinen 1986, 204). Tämä kuvaa kasvatuksen institutionalisoitumisen seurauksia ja mahdollisesti myös sitä, etteivät vanhemmat luota lähiympäristönsä ihmisten kykyyn tarjota heille tiedollista apua kasvatukseen.

Pienten lasten vanhemmat saavat ehkä enemmän tietoja ja ohjeita lähiympäristöltään kuin varhaisnuorten vanhemmat, sillä Hämäläinen (1986, 204) sekä Lambermon ja van Ijzendoorn (1989) ovat todenneet, että vauvaikäisten vanhemmat saavat sosiaalisen verkostonsa välityksellä runsaasti hyödyllistä tietoa vanhemmuudesta ja vauvanhoidosta. Lisäksi vanhemmat, joilla on runsaasti ystäviä ja sukulaisia, saavat heiltä enemmän kasvatusta koskevia neuvoja ja tietoja kuin vanhemmat, joilla on vähän ystäviä ja sukulaisia (Lambermon & van Ijzendoorn 1989). Tämän perusteella näyttää siltä, että vanhemmat, joilla ei ole laajaa ystäväpiiriä ovat muita enemmän yhteiskunnan tarjoaman tiedon varassa.

3.3 Vanhempainkasvatusohjelmia

Vanhempainkasvatusohjelmat ovat tavallisesti suunniteltuja kursseja, jotka sisältävät ennalta valittua materiaalia. Nämä ohjelmat keskittyvät lasten kehityksen ymmärtämisen ja oppimisen kysymyksiin sekä perheen ihmissuhteisiin ja vuorovaikutukseen. Ne perustuvat erilaisiin teoreettisiin näkemyksiin, kuten behavioristiseen, humanistiseen ja psykoterapeuttiseen teoriaan, ja nämä taustateoriat heijastuvat myös ohjelmien painotuseroihin. Vanhempainkasvatusohjelmia on lukuisia, ja monet niistä ovat nykyisin lainanneet toimintaperiaatteita useista eri ohjelmista. Esimerkkinä vanhempainkasvatusohjelmista on adlerilainen malli, joka korostaa perheenjäsenten keskinäistä arvostusta ja kunnioitusta ja joka kiinnittää huomiota käyttäytymisen tarkoituksiin ja vaikutuksiin (Christensen & Thomas 1980, 69). Transaktioanalyttinen malli puolestaan painottaa vanhempien kykyä ymmärtää perheenjäsenten kommunikaatiota ja sen häiriöitä sekä oman persoonallisuuden kehitystä (Sirrledge 1980, 149). Ginott on korostanut lapsen tunteiden hyväksymistä, selkeitä rajoja lapsen käyttäytymiselle sekä vanhempien kykyä ymmärtää lapsia (Orgel 1980, 78). Muita suuntauksia ovat mm. psykoanalyttinen ja marxilainen suuntaus sekä kristillinen vanhempainkasvatus (Hämäläinen 1987, 87—92). Yleisimmin sovellettuja vanhempainkasvatusohjelmia tuntuvat olevan Gordonin vanhempainkasvatusmalli sekä oppimisteoreettinen suuntaus, minkä vuoksi niitä tarkastellaan tässä tarkemmin.

3.3.1 Gordonin vanhempainkasvatusmalli

Thomas Gordonin kehittämä vanhempainkasvatusmalli on ollut hyvin suosittu Yhdysvalloissa 1970-luvulta lähtien (Gordon & Gordon-Sands 1979, 9). Suomessa Mannerheimin lastensuojeluliiton vanhempainkoulut perustuvat osittain Gordonin näkemyksiin, vaikka niissä on hyödynnetty myös muiden teoreettisten suuntausten painotuksia (esim. Rönkä 1983, 24—27). Gordon (1978, 42—43; 1980, 106—107) korostaa vuorovaikutuksen merkitystä lapsen ja vanhempien välisessä suhteessa. Vanhempainkasvatusohjelma koostuu kahdeksasta istunnosta, joissa käytetään menetelminä luentoja, kasvatusoppaan lukemista, vuorovaikutustaitojen harjoittelua sekä niiden soveltamista kotona tapahtuviin kasvatustilanteisiin (Gordon 1980, 103).

Gordonin (1978, 42—43) mukaan vanhempien taito ilmaista omat tarpeet ja tunteet lapselle ymmärrettävällä tavalla on ensimmäinen keino vuorovaikutustaitojen kehittämisessä. Vanhempien olisi tärkeä oppia osoittamaan lapselle hyväksyntää ja vähentämään tuomitsevia ilmaisuja. Tällainen vuorovaikutus helpottaa lapsen itsetunnon kehittymistä, itsensä hyväksymistä ja riippumattomuuden tunteen kehittymistä. Tuntiessaan itsensä hyväksytyksi lapsi tuntee samalla olevansa rakastettu.

Toisena menetelmänä Gordon (1978, 61—62, 65—66) painottaa aktiivista kuuntelua, joka tarkoittaa vanhempien taitoa kuulla, mitä lapsi todella viestii vanhemmalle ja miltä lapsesta tuntuu. Aktiivisessa kuuntelussa vanhempi pyrkii tulkitsemaan lapsen sanomaa ja sitä kautta helpottaa lasta kehittämään ajatuksiaan edelleen, erittelemään ongelmiaan ja etsimään itse ratkaisuja. Lapsen kyky ratkaista itse ongelmansa onkin keskeinen teema vanhempainkasvatusohjelmassa (Gordon & Gordon-Sands 1979, 27). Aktiivisen kuuntelun on todettu lisäävän vanhempien ja lasten välistä ymmärtämystä, edistävän lämpimän suhteen muodostumista ja kielteisten tunteiden hyväksymistä.

Neuvottelu on kolmas menetelmä, jota Gordon (1980, 108) painottaa kiistojen selvittämiseksi yhdessä niin että "kumpikin voittaa". Tällä hän tarkoittaa menettelyä, jossa ongelmatilanteessa vanhempi ja lapsi pyrkivät yhdessä ratkaisuun, joka tyydyttää molempia osapuolia.

Dembo, Sweitzer ja Lauritzen (1985, 159, 176) ovat arvioineet 18 Gordonin vanhempainkasvatusmallin mukaisesta kurssista tehtyä tutkimusta ja todenneet kurssilla olevan vaikutusta lähinnä vanhempien kasvatuserityksiin. Tutkimuksista ei kuitenkaan käynyt ilmi, kuinka paljon vanhemmat sovelsivat opittuja taitoja vuorovaikutustilanteisiin lastensa kanssa. Raivion (1992, 29) tutkimuksessa vanhempien tukeminen pohjautui pitkälti Gordonin vanhempainkasvatusohjelman teoriaan ja ohjaavan kasvatuksen periaatteille. Raivion (1992, 81—84) vanhempainkasvatusohjelma sosiaalis-emotionaalisesti häiriintyneiden päiväkotilasten vanhemmille ei kuitenkaan tuottanut toivottuja tuloksia: koeryhmän vanhempien kasvatuserityksissä eikä kasvatuserityksissä tapahtunut tilastollisesti merkitsevää edistymistä, vaikka lievää paranemista oli havaittavissa kontrolliryhmään verrattuna.

3.3.2 Oppimisteoreettiset vanhempainkasvatusmallit

Oppimisteoreettisen vanhempainkasvatuksen näkemykset perustuvat pitkälti behaviorismiin ja sosiaalisen oppimisen periaatteille. Sen tarkoituksena on käytännöllisten lastenkasvatustaitojen ja perheen ongelmanratkaisutaitojen opettaminen vanhemmille, mutta samalla myös oppimisteoreettisten käsitteiden ja ajattelutapojen opettaminen (Dembo ym. 1985, 156; Gresham & Lemanek 1987, 154—155). Oppimisteoreettisen vanhempainkasvatuksen painopiste on lapsen käyttäytymisen muovaamisessa vanhempien käyttämien menetelmien avulla (Bijou 1984, 16; Hopkins 1984, 27; Simpson 1980, 154). Se pyrkiikin ohjaamaan vanhempia käyttämään palkkioita, rangaistuksia ja huomiotta jättämistä lasten toivotunlaisen käyttäytymisen vahvistamiseksi. (Simpson 1980, 168—169; Hall 1984, 73; Graziano & Diamant 1992, 7). Tämän lisäksi sen tavoitteena on opettaa vanhemmille lasten käyttäytymisen havainnointia ja sosiaalisen oppimisen periaatteiden soveltamista opetukseen kotona (Hall 1984, 69; Gresham & Lemanek 1987, 156).

Oppimisteoreettisesti suuntautuneet kotikasvatusta tukevat ohjelmat käyttävät erilaisia menetelmiä opettaessaan vanhemmille ennalta määriteltyjä tietoja ja taitoja. Tällaisia menetelmiä ovat ryhmäkeskustelu, luento-opetus, mallioppiminen, taitojen harjoittelu ja palaute sekä opittujen taitojen soveltaminen kotikasvatukseen. (Dembo ym. 1985, 170.) Thompson, Grow, Ruma, Daly ja Burke (1993) käyttivät näiden menetelmien lisäksi henkilökohtaisia keskusteluja ja ohjausta, joiden tavoitteena oli antaa sosiaalista tukea ja auttaa taitojen harjoittelussa ja soveltamisessa sekä sopivien menetelmien valinnassa lapsen käyttäytymisen muovaamiseksi.

Grazianon ja Diamentin (1992, 23, 28) mukaan tarkasti määritellyt taidot ja niiden harjoittelu ovat tehokkaampia kuin yleisten tietojen luento-opetus. Vanhempien aktiivinen osallistuminen roolileikkien avulla, asiantuntijan palaute, kotikäynnit ja videoesitykset ovat heidän mielestään muita menetelmiä tehokkaampia opettaessa vanhemmille kasvatukseen liittyviä taitoja.

Yleisesti oppimisteoreettiseen malliin perustuvan kotikasvatuksen tukemisen on todettu olevan tehokas etenkin niille vanhemmille, joiden lapsilla on käyttäytymishäiriöitä (Dembo ym. 1985, 172; Graziano & Diament 1992, 26). Graziano ja Diament (1992) ovat arvioineet 155 behavioristisesti suuntautunutta vanhempainkasvatusohjelmaa, jotka on toteutettu vuosina 1982—1990 ja joiden tarkoituksena on ollut poistaa lasten ongelmia. Tavallisesti ohjelmien seurauksena vanhempien tiedot ja taidot kehittyivät ja heidän kasvatusasenteis- saan tapahtui edistymistä (Graziano & Diament 1992, 26—27). Dangel ja Polster (1984, 192) sekä Thompson ym. (1993, 24) ovat myös osoittaneet vanhemmille tarkoitetulla taitojen harjoittelulla olevan myönteisiä vaikutuksia sekä lasten käyttäytymiseen että vanhempien lastenkasvatustaitoihin. Lasten käyttäytymisongelmat vähenivät, vanhempien asenteet muuttuivat myönteisemmiksi, vanhempien ongelmanratkaisutaidot kehittyivät ja vanhemmat sovelsivat opittuja taitoja erilaisiin kasvatustilanteisiin.

3.4 Yksilöllinen neuvonta

Yksilöllistä neuvontaa on Suomessa perinteisesti toteutettu lastenneuvolan terveydenhoitaji- en neuvontana ja pienten vauvojen kohdalla myös kotikäynteinä. Yksilölliseen neuvontaan voidaan lukea yksilölliset keskustelut vanhempien kanssa ja asiantuntijoilta saatavat neuvot. Näin ollen yksilöllistä neuvontaa voivat antaa kaikki perheiden kanssa yhteistyötä tekevät tahot. Tässä käsiteltävät yksilöllisen neuvonnan muodot, kotikäynnit ja palveleva puhelin, ovat Suomessa ehkä vieraampia kotikasvatuksen tukemisen muotoja, mutta Yhdysvalloissa

niitä on käytetty useiden ohjelmien yhteydessä tukemassa vanhempien ryhmätoimintaa (esim. Fine & Gardner 1991; Pugh & De'Ath 1984, 58; Thompson ym. 1993).

Vaikka kotikäynti ei ole kovin vakiintunut kotikasvatuksen tukemisen muoto Suomessa, kotikäyntejä perheisiin on käytetty meilläkin lastensuojelutyön yhteydessä. Tällaisesta esimerkkinä on Turussa toteutettu Lokki-projekti, joka oli tarkoitettu 10—17-vuotiaille nuorille, jotka olivat lastensuojelun avohuollon tukitoimien tarpeessa, sekä heidän vanhemmilleen. Nuorten leirien, toimintaryhmien ja teemapäivien lisäksi vanhempien kasvatustehtävää pyrittiin tukemaan vanhempainryhmien avulla. Lisäksi sosiaalityöntekijät tekivät kotikäyntejä keskustellakseen nuoren tilanteesta vanhempien kanssa, jos vanhemmat olivat suostuvaisia kotikäynteihin. (Cavén, Klap, Kuru, Nyqvist, Ojuri 1991, 64—65, 70.) Kotikäynti on tuttu toimintamuoto myös nuorisotyöntekijöiden piirissä, ja he tekevät mielellään kotikäyntejä nuoren kotiin vanhempien niihin suostuessa lähinnä nuorta koskevissa ongelmatilanteissa. Nuorisotyöntekijät ovat kuitenkin kokeneet ongelmalliseksi arvioida, milloin vanhemmat toivovat kotikäyntejä tai yhteydenottoja ja milloin he kokevat ne yksityisyyden loukkaamiseksi.

Yksilölliset keskustelut mahdollistavat henkilökohtaisen kontaktin ja perheen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamisen. Kotikäynnillä asiantuntija tutustuu paremmin perheenjäseniin ja näkee perheen luonnollisessa ympäristössään. (Fine & Gardner 1991.) Kotikäynneillä ja yksilöllisissä keskustelutilanteissa voidaan välittää tietoa ja tukea yksittäisestä lapsesta ja tämän kasvatukseen liittyvistä asioista vanhempien tarpeiden mukaan, kun taas ryhmätoiminnassa välitetään tietoa lasten kasvatuksesta yleensä (Zigler & Black 1989). Kotikäynnit antavat kiireiselle perheelle myös mahdollisuuden keskustella kasvatuskysymyksistä heille sopivana ajankohtana.

Päiväkodin ja vanhempien yhteistyötä koskeneissa tutkimuksissa on käytetty kotikäyntejä kotikasvatuksen tukemisen muotona (Huttunen 1984; Rusanen 1988; Taskinen & Tirkkonen 1984). Kotikäyntien tavoitteena on ollut tutustua lapseen ja hänen kotiympäristöönsä, havainnoida lapsen ja vanhempien välistä vuorovaikutusta, keskustella lapsen kehityksestä ja kotikasvatuksesta sekä pyrkiä tukemaan perheitä mahdollisissa ongelmatilanteissa (Huttunen 1984, 69). Rusanen (1988, 35) sekä Taskinen ja Tirkkonen (1984, 33) ovat arvioineet, että suurin osa vanhemmista kannattaa kotikäyntejä vanhempien ja päiväkodin yhteistyömuotona. Taskinen ja Tirkkonen (1984, 33) ovat todenneet, että vanhemmat suhtautuvat sitä myönteisemmin kotikäynteihin, mitä vähemmän heillä on lapsia. Myös kaksinhuoltajat suhtautuvat yksinhuoltajia myönteisemmin kotikäynteihin. Kouluikäisten lasten kohdalla vanhempien asenteet kotikäyntejä kohtaan saattavat kuitenkin poiketa leikki-ikäisten lasten vanhempien odotuksista, sillä kouluikäisten lasten kohdalla eri kasvatustahot eivät enää ole niin kiinteässä yhteistyössä keskenään kuin päiväkotivanhempien kanssa. Toisaalta Siltasen (1987a, 41) tutkimus sosiaalihuollon asiakkaista kuitenkin osoitti, että valtaosa vanhemmista toivoi aiempaa enemmän kotikäyntejä, sillä he näkivät ongelmien olevan kotona. Erityisesti vanhemmat toivoivat opettajien pitävän kiinteää

yhteyttä koteihin ja käyvän keskustelemassa lapsen asioista kotona, vaikka mitään ongelmia ei olisi ilmennyt. Myös Lengua ym. (1992) jatkavat, että vanhemmat toivovat koululta enemmän yhteydenottoja ja neuvoja.

Vanhempainpuhelin on toinen yksilöllisen neuvonnan muoto, jota esimerkiksi Thompson ym. (1993) käyttivät kotikasvatuksen tukemisen muotona ja mahdollisuutena keskustella lapsen ja kasvatukseen liittyvistä aiheista vanhempien tarpeiden mukaan. Myös Turussa toteutetussa Lokki-projektissa vanhemmat kokeilivat palvelevaa puhelinta, joka oli tarkoitettu vaikeuksissa olevien nuorten vanhemmille. Merkityksellisimpänä tukena vanhemmat kokivatkin, että apua oli saatavissa kellon ympäri (Aalto 1994, 69, 73). Pugh ja De'Ath (1984, 58) painottavat palvelevan puhelimen tärkeyttä niiden ihmisten tavoittamisessa, jotka muuten eivät hankkisi tukea tai neuvoja kasvatusta koskevista asioista. He arvelevat, että vanhemmat, jotka soittavat palvelemaan puhelimeen eivät koe niin suuria ongelmia, että ottaisivat yhteyttä asiantuntijoihin. Vanhemmat tuntevat kuitenkin helpotusta, kun voivat kysyä neuvoa ja kuulla toisen mielipiteen itseä askarruttavista asioista.

Sorri ja Sihvo (1994, 26—27) ovat selvittäneet kirkon palvelevassa puhelimesta käytyjä keskusteluja ja havainneet, että ihmissuhteisiin liittyviä vaikeuksia käsiteltiin noin joka kolmannessa puhelussa. Ihmissuhdevaikeuksista puolestaan lasten ja vanhempien väliset suhteet muodostivat parisuhteen jälkeen toisen kokonaisuuden, jonka vuoksi palvelemaan puhelimeen soitettiin. Pääosa lasten ja vanhempien välisten suhteiden vuoksi soittaneista oli naisia ja useimmiten keski-ikäisiä tai nuoria. Myös yksinhuoltajat hakivat usein apua kasvatustilanteisiin palvelevasta puhelimesta. Siltasen mukaan (1987b, 15—16) vanhemmat toivovatkin, että apua kasvatustilanteisiin olisi tarjolla päivystysluotoisesta palvelupuhelimesta, johon voisi soittaa nimettömänä myös ilta- ja yöaikaan. Hän arvioi, että avuttomimmat ja ongelmallisimmat perheet toivovat yhteiskunnalta eniten aktiivista puuttumista perheen tilanteeseen, kuten kotikäyntejä, selviä neuvoja ja konkreettista apua.

4 KASVATUSTUEN TARVE

4.1 Vanhempien kokema kasvatustuen tarve

Vanhempien kokemilla tarpeilla tarkoitetaan vanhempien itsensä määrittelemiä toiveita ja tarpeita (Arcus & Thomas 1993, 9). Nämä subjektiiviset tarpeet saattavat poiketa paljonkin esimerkiksi asiantuntijoiden määrittelemistä tarpeista. Scissons (1982) mukaan yksilön kannalta tarvetta kuvaavat lähinnä halu ja motivaatio kehittää itseään. Pätevyyttä painottava halukkuus ilmaisee motivaatiota oppia lisää toiminnasta, johon ei koe olevansa riittävän pätevä. Kasvatustuen tarpeella tarkoitetaan tässä lähinnä vanhempien epävarmuudesta tai tiedon puutteesta johtuvaa halua saada tukea ja ohjausta vanhempana toimimiseen. Toisaalta vanhemmat voivat kokea kasvatustuen tarvetta myös asioissa, jotka ovat heille ajankohtaisia ja tärkeitä. Tällaista tarvetta Scissons (1982) nimittää asiaankuuluvuutta painottavaksi halukkuudeksi.

Yksilölliset tarpeet eivät välttämättä anna täydellistä kuvaa vanhempien kasvatustuen tarpeesta, mutta niiden avulla saadaan tärkeää tietoa toiminnan suunnittelun perustaksi. - Dembo ym. (1985, 191) korostavat, että vanhempien yksilöllisiin tarpeisiin on kiinnitetty liian vähän huomiota vanhempainkasvatusta järjestettäessä. Vanhempien kokemien subjektiivisten tarpeiden tunteminen helpottaa kuitenkin eri-ikäisten lasten vanhemmille suunnattavien toimintamuotojen ja sisältöjen suunnittelua sekä vanhempien erilaisten tarpeiden huomioimista.

Useissa tutkimuksissa on todettu, että vanhemmat kokevat tarvitsevänsä tukea kasvatustehtävässään (Conroy & Mayer 1994; Jakku-Sihvonen 1982; Korhonen, Shemeikka & Myllykangas 1989; Lahti 1978; Laine 1981; Lepistö & Nieminen 1976; Mutru 1988; Num-

menmaa 1976; Strom ym. 1990; Taskinen & Tirkkonen 1984). Jakku-Sihvosen (1982, 150—152) mukaan myönteisesti kasvatuksen mahdollisuuksiin suhtautuvat ja hyvin koulutetut vanhemmat ovat muita halukkaampia hankkimaan kasvatusta koskevaa tietoa. Vanhempien iällä oli vaikutusta siten, että nuoremmat olivat iäkkäitä vanhempia halukkaampia opiskelemaan kasvatukseen liittyviä asioita. Samoin mitä vähemmän perheessä oli lapsia, sitä halukkaampia vanhemmat olivat opiskelemaan. Toisaalta silloin vanhemmilla saattaa olla myös enemmän aikaa käytettäväksi kasvatusta koskevaan tiedonhankintaan.

Korhonen ym. (1989) ovat tutkineet lasten ongelmien ja perheen kasvatustuen yhteyttä perherakenteen muuttumiseen. Korhosen ym. (1989, 43) mukaan lapsen normaaliin kasvuun ja kehitykseen liittyvää ohjausta toivoi 56 prosenttia tutkimukseen osallistuneista perheistä. Tärkeimmiksi aihepiireiksi vanhemmat kokivat eri ikäkausien kehitystä sekä lasten ja nuorten kasvatusta koskevan tiedonvälityksen (Katakorpi 1990, 13; Korhonen ym. 1989, 43; Lepistö & Nieminen 1976, 74). Erityisesti korkeasti koulutetut äidit olivat kiinnostuneita lasten eri kehitysvaiheista (Lengua ym. 1992). Vanhemmat tuntevat tarvitsevansa tietoa lasten kokonaisvaltaisen kehityksen lisäksi myös lasten sosioemotionaalista ja kognitiivisesta kehityksestä (Sparling & Lowman 1983, 319—320). Samoin tieto lasten sosiaalisen kehityksen ohjaamisesta olisi tarpeen, sillä monet vanhemmat ovat huolestuneita lapsen luonteen kehittymisestä ja epäsuotuisan kasvuympäristön vaikutuksista (Nummenmaa 1976, 23). Erityisesti äidit ovat huolestuneita lasten sosioemotionaalista kehityksestä eli siitä, tuleeko lapsesta rehellinen, avulias ja ystävällinen. Tähän liittyy isien huoli siitä, miten lapset välttyvät väkivaltakulttuurin vaikutuksilta ja millaisia virikkeitä lapset saavat tiedotusvälineistä. (Jakku-Sihvonen 1982, 173—174.)

Raivio (1992, 99) ja Rönkä (1983, 5) ovat puolestaan arvioineet vanhempien tarvitsevan tietoa kasvatustilanteisiin. Jotta vanhemmat ymmärtäisivät, millainen vaikutus vanhempien toiminnalla on lapsen käyttäytymiseen, he tarvitsevat tietoa lapsen psyykkisestä kehityksestä ja siitä, millainen käyttäytyminen katsotaan normaaliin kehitykseen kuuluvaksi tietyllä ikäkaudella (Lengua ym. 1992; Raivio 1992, 99). Vanhemmat toivovat myös tietoa keinoista, miten asettaa sopivia sääntöjä ja rajoja lapsille (Lengua ym. 1992; Spoth ym. 1990). Huttunen (1984, 47) on kuitenkin esittänyt kasvatuseuvonnan tarvetta arvioineiden tutkimusten perusteella, että vanhemmilla on tietoa kasvatuksesta, mutta tiedon soveltamisessa käytännön kasvatukseen vanhemmat kokevat itsensä epävarmoiksi ja kaipaavat tukea, vahvistusta sekä ymmärtämistä äitinä ja isänä olemiseen. Tätä tukee myös Nummenmaan (1976, 23) havainto, että vanhemmuuteen liittyvistä ongelmista eniten askarruttavat omat kyvyt kasvattajana.

Koulukuraattorit ovat puolestaan kokeneet vuorovaikutustaitojen opettamisen tärkeimmäksi aiheeksi vanhempainkasvatusta järjestettäessä. Oppimisen ohjaaminen, käyttäytymissäntöjen opettaminen, itsenäiseen päätöksentekoon kannustaminen, päihdyttäviin aineisiin liittyvien ongelmien kertominen, moraali- ja arvokysymyksistä keskusteleminen sekä sukupuoliasioiden opettaminen ovat muita keskeisiä aiheita, joita koulukuraattoreiden

mielestä tulisi sisällyttää vanhempien kasvatustehtävää tukevaan toimintaan. (Ritchie & Partin 1994.) Koulukuraattoreiden näkökulma kotikasvatuksen tukemisen tarpeeseen on kuitenkin erilainen kuin vanhempien. He näkevät vanhempien tukemisen tarpeen koulun näkökulmasta sekä niiden aiheiden ja ongelmien kautta, joita käsittelevät lasten kanssa. Heidän näkökulmansa kotikasvatuksen tuen tarpeeseen vastaa kuitenkin pitkälti nuorisotyöntekijöiden tarpeelliseksi kokemia aiheita siitä, mistä varhaisnuorten vanhempien kanssa olisi hyödyllistä keskustella.

4.2 Kasvatustuen tarpeen yhteys perheen elämänkaareen ja -tilanteeseen

Perhe kohtaa elämänkaarensa aikana erilaisia kehitystehtäviä lasten ja vanhempien iän karttuessa sekä perheen elämäntilanteen muuttuessa. Vanhempien tiedon tarpeet ovatkin yhteydessä perheen elämäntilanteeseen ja lasten kehitysvaiheisiin. Esimerkiksi Sparlingin ja Lowmanin (1983, 311) mukaan monilapsisten perheiden vanhemmat haluavat tietoa sisarus-ten välisistä suhteista.

Viimeistään lapsen aloittaessa koulun oppimiseen liittyvät aiheet tulevat ajankohtaisiksi vanhemmille. Tästä syystä kouluikäisten lasten vanhemmat toivovatkin ohjausta koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä ja ongelmissa (Korhonen ym. 1989, 43). Vanhemmat haluavat saada tietoa lapsen opiskelutaidoista (Conroy & Mayer 1994) ja kotitehtävien tekemiseen liittyvistä ohjaustaidoista (Meyers 1993). Stromin ym. (1990) tutkimus portugalilaisten vanhempien kasvatustiedon tarpeesta tähdentää, että vanhemmat tuntevat tarvitse- vansa tietoa ja itseluottamuksen vahvistamista lasten itsenäisen ajattelun tukemisessa ja vanhempien merkityksestä lasten oppimisen tukemisessa. Sparling ja Lowman (1983, 320) ovat arvioineet, että korkeasti koulutetut äidit ovat vähän koulutettuja äitejä kiinnostuneempia lasten oppimisen ja kehityksen edistämisestä. Tämä saattaa heijastaa paitsi äitien ajankohtaisia huolenaiheita kasvatuksessa myös tulevaisuuden toiveita lapsen oppimiseen nähden.

Vertaisryhmän merkitys kasvaa kouluiässä ja erityisesti lapsen lähestyessä murrosikää. Ystävien merkityksen ymmärtäminen kehitykseen vaikuttajana onkin oleellista kouluikäisten lasten vanhemmille, sillä monet vanhemmat ovat huolissaan tovereiden kielteisestä vaikutuksesta lapsen kehitykseen (Jakku-Sihvonen 1982, 173—174). Esimerkiksi Lengan ym. (1992) tutkimuksessa vanhempien mielestä tovereiden painostus on tärkein syy nuorten päihteiden kokeiluun. Vanhempien huolta ystävyys-suhteiden vaikutuksista nuoruusiässä kuvastaa myös Hoikkalan (1993, 95) havainto, jonka mukaan vanhemmat kuvaavat jengejä

kielteisinä toverisuhteina, jotka vanhempien tulisi pyrkiä estämään ohjaamalla lapsi kunnollisten harrastusten pariin. Harrastukset toimivat ennalta ehkäisevinä mekanismeina, jotta nuori ei ajautuisi vanhempien näkökulmasta vaarallisiin ikäkausiporukoihin, jotka eristäytyvät vanhempien ikäluokasta. Vertaisryhmän kontrolloimattomat vaikutukset nähdään siten kasvatuksen vastakohtina, jotka vanhempien ja muiden kasvattajien tulisi estää (Airaksinen 1993, 127).

Varhaisnuorten vanhempien kasvatustuen tarve saattaa ilmentää ajankohtaisten aiheiden lisäksi vanhempien ennakointia murrosiän muutoksista lapsissa ja perheessä, sillä Conroy ja Mayer (1994) ovat havainneet, että 8—13-vuotiaiden lasten vanhempia kiinnostaa tieto murrosikäisen nuoren vanhempana olemisesta. Murrosikäisen vanhempia saattavat kiinnostaa myös itsenäistymiseen liittyvät kysymykset ja nuoren kritiikin kohtaaminen (Wyckoff 1980, 296). Meyers (1993) painottaa lisäksi vuorovaikutustaitojen kehittämistä murrosikäisten nuorten vanhemmille. Hän puhuu sekä kuuntelijan että puhujan rooleista, joilla tarkoittaa toisen tunteiden kuuntelua ja kunnioittamista sekä omista tunteista kertomista (ks. Gordon 1978). Nämä ovatkin keskeisiä aiheita, sillä vanhemmat toivovat ohjausta perheenjäsenten välisiin ihmissuhteisiin ja vuorovaikutukseen (Jakku-Sihvonen 1982, 166—168; Korhonen ym. 1989, 43; Lengua ym. 1992).

Perheen sisäisten tekijöiden lisäksi ulkoisilla tekijöillä, kuten perheen ulkopuolisilla ihmissuhteilla on merkitystä vanhempien kokemaan kasvatustuen tarpeeseen. Siten perheen lähiverkoltaan saama tuki on oleellista perheen hyvinvoinnille (Zigler & Black 1989). Vanhempien näkemykset lapsistaan ja itsestään kasvattajina ovat yhteydessä perheen ulkopuolelta saatavaan tukeen ja apuun (Bronfenbrenner 1979, 7). Gibbonsin (1991) mukaan vanhemmilla, jotka kokevat vähiten kasvatustuen tarvetta ja ongelmia, on eniten sukulaisia, ystäviä ja naapureita, joiden puoleen he voivat kääntyä saadakseen tukea, neuvoja ja lastenhoitoapua. Nämä vanhemmat ovat myös muita tyytyväisempiä saamaansa tukeen. Sitä vastoin ne perheet, jotka kokevat eniten ongelmia ja tuen tarvetta, tuntevat olevansa eristyneimpiä ja saavansa vähiten tukea. Tämä tukee Telleenin ym. (1989) havaintoa, että äitien saama sosiaalinen tuki muilta vanhemmilta sekä mahdollisuus keskustella ja saada neuvoja lasta koskevissa asioissa vähentää äitien kokemaa eristyneisyyden tunnetta ja kielteisiä tulkintoja lapsen käyttäytymisestä. Lisäksi vaikuttaa siltä, että kaikkein eristyneimmät vanhemmat ovat kasvatusta koskevissa asioissa eniten yhteiskunnan tarjoaman tiedon varassa (ks. Lambermon & van Ijzendoorn 1989).

Yleisen ohjauksen ohella vanhemmat voivat kokea kasvatustuen tarvetta perheen elämäntilanteen muuttumisen tai lapsen ongelmien takia. Perheen ongelmatilanteisiin liittyvää ulkopuolisen tuen tarvetta koki Korhosen ym. (1989, 43) tutkimuksessa 11 prosenttia perheistä. Tutkimuksen mukaan vähäisetkin muutokset perherakenteessa lisäävät kasvatustuen tarvetta: selvimmän koettuun tarpeeseen vaikuttavat lapsen suhteen muuttuminen biologisiin vanhempiinsa vanhempien avioeron tai uuden avioliiton myötä. Tällöin lähes kolmasosa vanhemmista arvioi tarvitsevänsä tukea kasvatustehtävänsä.

Lenguan ym. (1992) mukaan vanhemmat eivät todennäköisesti osallistu heille tarkoitettuihin tilaisuuksiin, jos heidän perheessään ei sillä hetkellä ole ongelmia. Korhonen ym. (1989, 48—50, 56) puolestaan esittävät, että kasvatustukea tarvitsevien perheiden lapset eroavat jonkin verran muista. Kasvatustuen tarvetta kokeneiden perheiden lapsista 60:llä prosentilla ilmeni ongelmakäyttäytymistä ja oireita kohtalaisesti tai runsaasti (Korhonen ym. 1989, 69). Lapset, joiden takia vanhemmat olivat kokeneet kasvatustuen tarvetta, olivat näpistelleet muita hieman enemmän, heikko itsehallinta oli heidän kohdallaan yleisempää sekä pelokkuus ja yksinäisyyteen vetäytyminen oli niin ikään yleisempää. Kasvatustukea tarvitsevien perheiden lapsilla ilmeni myös ongelmaryhmien kasautumista huomattavasti enemmän kuin muilla lapsilla. Kasvatustuen tarve ja käyttö osoittautui huomattavan pysyviksi, vaikka tuen tarvetta kokeneiden perheiden osuus oli tutkimuksessa pieni. Tämä viittaa siihen, että tukea tarvitsevat perheet edustavat ryhmää, joilla ongelmat ovat suhteellisen pitkäaikaisia ja pysyviä. Toisaalta kasvatustukea toivoi myös viisi prosenttia sellaisista perheistä, joiden lapsilla ei esiintynyt ongelmia. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että tutkimuksessa vanhemmat arvioivat lastensa ongelmakäyttäytymistä. Tämän vuoksi lasten käyttäytymisestä saattaa välittyä todellisuutta kaunisteleva kuvaus.

Vaikka perheiden kasvatustuen tarve kasvoi lasten ongelmakäyttäytymisen myötä, tutkimuksessa oli myös perheitä, joissa vanhemmat eivät kokeneet tarvitsevansa tukea lapsen kasvun tukemiseen ongelmakäyttäytymisestä huolimatta. Tämä voidaan tulkita kahdella tavalla: myönteisessä vaihtoehdossa perheen omat voimavarat ja epävirallinen sosiaalinen tuki riittävät tilanteen hallintaan, kielteisessä vaihtoehdossa perheet eivät avun tarpeesta huolimatta osaa tai halua hakea apua ongelmiinsa. (Korhonen ym. 1989, 70.)

4.3 Mistä vanhemmat toivovat saavansa tukea?

Kotikasvatuksen tukea voidaan tarjota Suomessa useissa organisaatioissa, kuten kouluissa, seurakunnissa, sosiaalityön piirissä ja vapaaehtoisjärjestöissä. Siihen voivat osallistua myös useat eri ammattiryhmät, jotka työskentelevät lasten ja vanhempien kanssa. Perheen saaminen mukaan toimintaan onnistuu parhaiten, jos vanhemmille tarkoitettua neuvonta- ja tukijärjestelmät ovat osa perheen arkipäivän elämänpiiriä (Huttunen 1984, 47). Kouluikäisten lasten kohdalla vanhempien ja perheen tukipalvelut liittyvät ehkä luonnollisimalla tavalla koulun tai harrastusten yhteyteen.

Vanhempien toiveiden kuuleminen pitäisi huomioida toimintamuotojen ja -sisältöjen lisäksi myös sen osalta, mitä vanhemmat pitävät luontevimpana paikkana kotikasvatuksen tukemiseen. Hobbs ym. (1984, 272—276) esittävät, että koulujärjestelmällä on parhaat

edellytykset tarjota tukea kaikille perheille, jotka tarvitsevat ja haluavat osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan, sillä kouluilla on tavallisesti yhteyksiä ympäröivään yhteisöön, ne ovat pitkään toimineet sosialisatiotehtävissä ja koulun kautta voidaan tavoittaa kaikki kouluikäisten lasten vanhemmat. Koulu saatetaan kokea myös neutraalina paikkana, jolloin toimintaa ei koeta leimaavana toisin kuin esimerkiksi sosiaalitoimen järjestämät tukitoimet saatetaan kokea (Siltanen 1987a, 43). Kotikasvatuksen tukeminen voidaan nähdä myös keinona lisätä kodin ja koulun välistä yhteistyötä (esim. Conroy & Mayer 1994; Nissinen & Ojanen 1992, 1—3).

Conroy ja Mayerin (1994) tutkimuksessa 90 prosenttia vanhemmista pitikin koulua luonnollisimpana paikkana kotikasvatusta tukevalle toiminnalle. Sitä vastoin työpaikan, kirkon tai muiden yhteisöjen järjestämät vanhempainkasvatustilaisuudet saivat hyvin vähän kannatusta vanhempien keskuudessa. Lengan ym. (1992) mukaan erityisesti pienituloiset vanhemmat ja yksinhuoltajaäidit ehdottivat asuinalueen koulua, kirkkoa ja muita keskuksia sopiviksi kokoontumispaikoiksi. Amerikkalaisessa yhteiskunnassa koulun rooli on kuitenkin keskeisempi vapaa-ajan toiminnan järjestäjänä kuin meillä Suomessa, ja siellä korostuu ehkä kodin ja koulun yhteistyö enemmän kuin meillä. Toisaalta myös Siltasen (1987a, 42) tutkimuksessa vanhemmat toivoivat nimenomaan koululta vanhempia tukevaa toimintaa. Vanhemmat kuitenkin epäilivät koulujärjestelmän rajallisia resursseja laajentaa opetuspaikkoista tehtäväänsä.

Pääosa suomalaisista tutkimuksista on keskittynyt alle kouluikäisten lasten vanhempiin, mikä osaltaan vaikuttaa siihen, mistä vanhemmat toivovat kasvatustukea. Vanhempien mielestä äitiys- ja lastenneuvolat ovat sopivimpia paikkoja saada kasvatuksellista tukea (Katakorpi 1990, 14; Mutru 1988, 9), mikä tuntuukin luonnolliselta alle kouluikäisten lasten kohdalla, mutta ei välttämättä kouluikäisten lasten osalta, jotka eivät enää ole neuvolajärjestelmän piirissä. Jakku-Sihvosen (1984, 177—178) ja Laineen (1981, 21) mukaan vanhemmat kaipaavat puolestaan tietoa kasvatuksesta joukkotiedotusvälineistä ja erityisesti televisiosta ja kirjoista. Tätä saattaa selittää niiden helppo tavoitettavuus, sillä neuvontaan kaikkein haluttomimmat käyttävät eniten televisiota kasvatusta koskevaan tiedon hankintaan (Laine 1981, 24). Joukkotiedotusvälineiden suosio on kuitenkin saattanut muuttua vuosikymmenen kuluessa. Tiedotusvälineiden jälkeen seuraavaksi suosituin opiskelupaikka on kansalaisopisto, jossa vanhemmille sopivia opiskelumuotoja ovat kerran viikossa -kurssit sekä lyhytkurssit (Jakku-Sihvonen 1984, 177). Jakku-Sihvonen (1985, 168) painottaakin kotikasvatusta tukevan toiminnan järjestäjänä vapaan sivistystyön kenttää, jolla tulisi olla mahdollisuudet kohdata taustaltaan erilaisia vanhempia ja hyödyntää tieteellistä tietoa toiminnassaan.

Vanhemmat saattavat odottaa kasvatuksen eri puoliin liittyvää tukea ja ohjausta eri lähteistä sen mukaan, minkä vanhemmat kokevat asiantuntevimpana. Sparlingin ja Lowmanin (1983, 320) mukaan vanhemmat toivovat lasten ongelmiin liittyviä neuvoja ja tukea ystävilta ja sukulaisilta. Lasten oppimiseen liittyvää tietoa vanhemmat toivovat opettajilta

ja muilta kasvattajilta, kun taas lasten kehitystä koskevaa tietoa vanhemmat toivovat saavansa terveydenhuollon ammattilaisilta ja kirjoista.

4.4 Vanhempien osallistumishalukkuus kotikasvatusta tukevaan toimintaan

Vanhempien halukkuus osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan ilmaisee vanhempien halua ja tarvetta saada tietoa tai jakaa kokemuksia kasvatusta ja vanhemmuutta koskevista asioista. Conroy ja Mayerin (1994) arvion mukaan vajaa 20 prosenttia 8—12-vuotiaiden lasten vanhemmista olisi valmiita osallistumaan vanhempia tukevaan toimintaan. Heidän kyselytutkimuksessaan 70 prosenttia vastanneista vanhemmista olisi valmiita osallistumaan heille tarkoitettuihin tilaisuuksiin. Vastausprosentti tutkimuksessa oli kuitenkin alhainen, ja todennäköisesti vastaajat olivat kaikkein innostuneimpia kotikasvatuksen tuesta. Myös Lengua ym. (1992) sekä Spoth, Redmond, Hockaday ja Shin (1996) ovat selvittäneet varhaisnuorten vanhempien osallistumista kotikasvatusta tukevaan toimintaan ja havainneet äitien olevan isiä selvästi kiinnostuneempia osallistumaan vanhemmille tarkoitettuihin tilaisuuksiin (ks. myös Katakorpi 1990). Erityisesti kaksinhuoltajat ja korkeasti koulutetut äidit ovat muita kiinnostuneempia kotikasvatusta tukevasta toiminnasta (Lengua 1992). Spoth ym. (1996) tähdentävät, että lähiyhteisön kielteiset asenteet vanhempainkasvatusta kohtaan vähentävät vanhempien osallistumishalukkuutta. Heidän tutkimuksessaan isien haluttomuus osallistua vaikutti myös puolessa perheistä äitien päätökseen olla osallistumatta kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Äitien haluttomuus osallistua ei sitä vastoin ollut yhdessäkään perheessä syynä molempien vanhempien osallistumattomuuteen.

Kotikasvatuksen tukemissa vanhempien osallistumishalukkuuteen ja -mahdollisuuksiin vaikuttavat kiinnostuksen ohella myös käytännön järjestelyt. Meyers (1993) sekä Palm ja Palkovitz (1988, 370) esittävät kotikasvatusta tukevaa toimintaa järjestettäväksi iltaisin tai viikonloppuisin, jotta työssäkäyvillä vanhemmilla olisi mahdollisuus osallistua toimintaan. Vanhempien ajankäyttö on kuitenkin yksilöllistä ja sidoksissa moniin tekijöihin, minkä vuoksi Lengua ym. (1992) tutkimuksessa vanhemmat pitivät sekä arki-iltoja että viikonloppuja sopivina kokoontumisajankohtina. Lengan ym. (1992) mukaan erityisesti pienituloiset vanhemmat ja yksinhuoltajaäidit pitivät tärkeänä lyhyttä etäisyyttä, minkä vuoksi asuinalueen koulut tai muut keskuksat voivat toimia sopivina paikkoina kotikasvatuksen tukemista järjestettäessä. Toisaalta myös sosiaalisen ilmaston ryhmässä pitäisi olla kannustava ja sellainen, jossa jokainen voi tuntea olonsa tervetulleeksi ja mukavaksi (Lengua ym. 1992; Meyers 1993).

Käytännön järjestelyistä lastenhoito on tärkeä pienten lasten vanhemmille. Lengan ym. (1992) mukaan erityisesti yksinhuoltajat ja pienituloiset pienten lasten vanhemmat painottavat lastenhoidon järjestämisen tärkeyttä osallistumisen ehtona. Vanhemmille lapsille järjestettävä oma ryhmä voisi myös toimia ratkaisuna, jotta vanhemmille olisi mahdollista osallistua toimintaan. Brock ym. (1993, 109) sekä Zigler ja Black (1989) toteavatkin, että perheen näkeminen kokonaisuutena, jossa perheenjäsenet vaikuttavat toisiinsa vastavuoroisesti, on lisännyt lasten osallistumista vanhempien kanssa kotikasvatusta tukevaan toimintaan.

Jotkut vanhemmat pitävät perhe-elämää kuitenkin yksityisenä, eivätkä halua siihen ulkopuolista apua tai tukea (ks. Korhonen ym. 1989). Lahden (1978, 21) tutkimuksessa puolet vanhemmista oli sitä mieltä, että vanhempien tulee selvittää kasvatuksesta omin keinoin ja "terveen järjen" avulla ja että ongelmat eivät kuulu perheen ulkopuolisille. Nämä vanhemmat voivat kokea ulkopuolisen tuen yhteiskunnan kontrollina tai arvottomana.

Spoth ym. (1996) ovat tutkineet syitä, miksi vanhemmat eivät halunneet osallistua vanhempia tukevaan toimintaan. Kolmasosa vanhemmista koki pärjäävänsä vanhempana hyvin ilman tukeakin. Sitä vastoin vain muutamat vanhemmat kieltäytyivät tuesta sen perusteella, että heidän nuorellaan ei olisi riskiä joutua ongelmiin tai ettei toiminnasta olisi hyötyä. Tärkeimpänä syynä vanhemmat mainitsivat kuitenkin ajanpuutteen arki-iltoina järjestettäviin kokoontumisiin. Äidit ilmoittivat isiä useammin ajanpuutteen syyksi osallistumattomuudelle, kun taas isät perustelivat osallistumattomuutta yksityisyydellä ja haluttomuudella keskustella toisten vanhempien kanssa perheen asioista. Andersson ja Sandqwist (1982, 32) ovat havainneet samantyyppisiä syitä etsiessään vanhempia perheitä tukevaan tutkimukseen. Vanhemmat ilmoittivat yleisimpänä syynä haluttomuuteensa osallistua tutkimukseen hankkeen vaatiman ajan. Muita syitä olivat huoli yksityisyyden menetyksestä ja kontrollista, haluttomuus keskustella henkilökohtaisista asioista sekä se, että perhe oli jo ennestään tukitoimien kohteensa. Erityisesti vähän koulutetut ja pienituloiset vanhemmat korostivat yksityisyyttä (Spoth ym. 1996), minkä vuoksi olisi tärkeää tiedottaa etukäteen toiminnan sisällöistä ja toimintatavoista. Asiantuntijoiden pitäisi olla myös hyväksyviä, eikä heidän tulisi tuomita vanhempia sen mukaan, haluavatko he tukea vai eivät (Fine & Gardner 1991). Yksilöllisten erojen huomiointi vanhemmissa, perheen ajankäytön ja velvollisuuksien rajoitukset sekä vanhempien näkemysten kunnioittaminen ovat tärkeitä kotikasvatuksen tukevaa toimintaa järjestettäessä.

5 TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vanhempien odotuksia tuen saamiseen kasvatustehtävässään. Tutkimuksessa pyritään selvittämään, haluavatko vanhemmat tukea kotikasvatukseen ja millaisiin kotikasvatusta tukeviin toimintamuotoihin vanhemmat ovat kiinnostuneita osallistumaan. Lisäksi selvitetään, millaisista lasten kehitykseen ja kasvatukseen liittyvistä aiheista vanhemmat ovat kiinnostuneita saamaan lisätietoa. Tutkimusongelmia ovat:

1. Haluavatko vanhemmat tukea ja ohjausta kasvatustehtäväänsä?
  - 1.1 Ovatko vanhemmat kiinnostuneita kotikasvatusta tukevista palveluista ja pitävätkö he asiantuntijoiden yhteydenottoja suotavina?
  - 1.2 Millä ehdoilla vanhemmat ovat valmiita osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan?
  - 1.3 Miksi jotkut vanhemmat eivät ole kiinnostuneita kotikasvatuksen tukemisesta?
    - Onko vanhempien koulutus, ammatti, ikä, sukupuoli ja perherakenne yhteydessä vanhempien kiinnostukseen saada tukea kasvatustehtäväänsä?
    - Onko lasten lukumäärällä tai iällä yhteyttä vanhempien kiinnostukseen saada kasvatuksellista tukea?

- Ovatko vanhempien kasvatuksessa kokema epävarmuus tai ongelmat sekä sukulaisilta ja ystäviltä saatava tuki yhteydessä vanhempien kiinnostukseen saada kasvatuksellista tukea?

2. Millaiset toimintamuodot soveltuvat vanhempien mielestä kotikasvatuksen tukemiseen?

- 2.1 Mitä kasvatustuen muotoja vanhemmat pitävät tarpeellisimpina?
- 2.2 Millaisia palveluja vanhemmat toivovat perheille?
- 2.3 Mistä vanhemmat ovat aiemmin saaneet tukea ja neuvoja?
- 2.4 Palveleeko harrastusten järjestäminen lapsille vanhempien kasvatustehtävää?
  - Onko vanhempien koulutus, ammatti, ikä, sukupuoli ja perherakenne yhteydessä siihen, miten vanhemmat suhtautuvat kotikasvatuksen tukemiseen?
  - Onko lasten lukumäärä ja ikä yhteydessä siihen, miten vanhemmat suhtautuvat kotikasvatuksen tukemiseen?
  - Ovatko vanhempien kasvatuksessa kokema epävarmuus tai ongelmat sekä sukulaisilta ja ystäviltä saatava tuki yhteydessä vanhempien sopivina pitämiin toimintamuotoihin?

3. Millaisissa kysymyksissä vanhemmat kokevat kasvatustuen tarvetta?

- 3.1 Millaisista aiheista järjestettäviin tilaisuuksiin vanhemmat ovat kiinnostuneita osallistumaan?
- 3.2 Mitkä asiat huolestuttavat vanhempia kasvatuksessa?
- 3.3 Mitkä kotikasvatuksen tukemisen tavoitteet vanhemmat kokevat tärkeinä?
  - Onko vanhempien koulutus, ammatti, ikä ja perherakenne yhteydessä vanhempien kokemaan kasvatustuen tarpeeseen?

- Onko lasten lukumäärä tai ikä yhteydessä vanhempien kokemaan kasvatustuen tarpeeseen?

- Ovatko vanhempien kasvatuksessa kokema epävarmuus tai ongelmat sekä sukulaisilta ja ystäviltä saatava tuki yhteydessä vanhempien kasvatustuen tarpeeseen?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen kohdejoukko ja tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen kohdejoukkona olivat Lahden nuorisotalojen toimintaan osallistuvien 9—12-vuotiaiden (nappulaikäisten) lasten vanhemmat. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Lahden nuoriso- ja kulttuuritoimen kanssa, minkä vuoksi kohdejoukko rajoittui nuorisotaloilla käyvien lasten vanhempiin. Nuoriso- ja kulttuuritoimen henkilöstö halusi tietoa asiakkailtaan eli nuorisotoimintaan osallistuvien lasten vanhemmilta, jotta voisi jatkossa ottaa heidän toiveensa paremmin huomioon toimintaa suunnitellessaan. Pääosa kotikasvatuksen tukemisesta Suomessa on suunnattu alle kouluikäisten lasten vanhemmille ja jonkin verran toimintaa on järjestetty myös murrosikäisten nuorten vanhemmille (Mutru 1988). Alasteella olevien lasten vanhemmat ovat jääneet tutkimuksissa kuitenkin taka-alalle, minkä vuoksi tässä tutkimuksessa päädyttiin tutkimaan varhaisnuorten vanhempia.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselylomaketta, sillä tarkoituksena oli selvittää laajasti vanhempien kiinnostusta tuen saamiseen kasvatustehtävässään. Tarkoituksena oli tutkia vanhempien odotuksia ja toiveita tuen muodoista ja sisällöistä sekä tarkastella, mitkä tekijät ovat yhteydessä vanhempien kokemaan kasvatustuen tarpeeseen ja tuen muotoihin. Tarkoitus oli saada tietoa laajalta joukolta, minkä vuoksi kysely sopi kartoittavaan tutkimusotteeseen ja mahdollisti riittävän suuren otoskoon. Aiheesta ei juurikaan ole tehty suomalaista tutkimusta, ja aiheesta tehdyt ulkomaalaiset tutkimukset on toteutettu joko kyselylomakkeella (esim. Sparling & Lowman 1983; Conroy & Mayer 1994) tai strukturoituna haastatteluna (Gibbons 1991).

Lomake laadittiin aiempien tutkimusten keskeisten tulosten pohjalta. Pääosa viitekehystenä käytetyistä tutkimuksista on artikkeleita, minkä vuoksi niitä ei voitu käyttää tuloksia lukuunottamatta hyväksi lomaketta laadittaessa, koska niissä ei ollut liitteenä kyselyä tai haastattelurunkoa. Suomalaiset tutkimukset ovat lisäksi suhteellisen vanhoja (esim. Jakku-Sihvonen 1982; Laine 1981), minkä vuoksi niissä käytetyt kysymyksen asetelut eivät sopineet tämän tutkimuksen tarkoitukseen, vaikka aihepiiri sivusikin tätä tutkimusta. Kysymyksissä pyrittiin esittämään vanhemmille konkreettinen ehdotus ja tukimuoto, johon tiedusteltiin vanhempien suhtautumista, koska aihepiiri ja toimintamuodot ovat ehkä useimmille vanhemmille koulujen vanhempainiltoja lukuunottamatta suhteellisen vieraita.

Lomake esitettiin viidessä lahtelaisessa perheessä, joissa oli ainakin yksi 9—12-vuotias lapsi. Lomakkeet jaettiin lasten harrastusten yhteydessä, mutta perheet eivät kuuluneet tutkimuksen kohdejoukkoon. Esitettävien lomakkeiden sekä niistä tehtyjen havaintojen ja saadun palautteen perusteella joitakin kysymyksiä (kysymykset 13—15, 21—22) muokattiin selkeämmiksi ja muutettiin joidenkin kysymysten muotoa (kysymykset 16, 17, 25). Lisäksi lomakkeen suunnittelussa käytettiin hyväksi seminaariryhmältä saatua palautetta.

Suurin osa lomakkeen kysymyksistä oli strukturoituja, mutta mukana oli myös muutamia avoimia kysymyksiä tarkentamassa strukturoituja kysymyksiä sekä pohdiskelevampia vastauksia vaativissa kohdissa. Kysymyksissä 1—10 pyydettiin taustatietoja perheestä sekä vanhempien koulutuksesta, ammatista ja työllisyystilanteesta, koska aiemmissa tutkimuksissa vanhempien sukupuoli, iällä, koulutuksella ja perherakenteella on todettu olevan yhteyttä vanhempien haluun saada ulkopuolista tukea kasvatustehtäväänsä (esim. Jakku-Sihvonen 1982, Katakorpi 1990; Korhonen ym. 1989; Lengua ym. 1992). Pääasiallisin tieto sosioekonomisen aseman määrittämiseksi on ammatti, minkä vuoksi vanhempien ammatit luokiteltiin seitsemään luokkaan (Sosioekonomisen aseman luokitus 1989). Perheen asuinalueita kysyttiin nuorisotoimen työntekijöitä varten, koska heitä kiinnostivat tiedot yksittäisiltä nuorisotalojen toiminta-alueilta.

Ensimmäiseen tutkimusongelmaan liittyviä kysymyksiä olivat 13—32 ja 44—46, joissa selvitettiin vanhempien kiinnostusta kotikasvatusta tukevien toimintamuotojen ja palvelujen käyttöön sekä asiantuntijoiden yhteydenottojen suotavuutta. Lisäksi tiedusteltiin, millä ehdoilla vanhemmat olisivat valmiita osallistumaan ja käyttämään hyväksi heille suunnattuja palveluja. Esimerkiksi Katakorven (1990) tutkimuksissa vanhempien on todettu haluavan tietoa kasvatuksesta alustusten ja keskustelujen avulla, mutta valmius osallistua toimintaan on kiinnostusta vähäisempää. Aiemmissä tutkimuksissa ei kuitenkaan ole kysytty vanhempien suhtautumista eri tyyppisiin toimintamuotoihin vaan ainoastaan osallistumishalukkuutta heitä eniten kiinnostavaan (esim. Jakku-Sihvonen 1982) tai yksittäisiin toimintamuotoihin (esim. Rusanen 1988). Tältä osin tämä tutkimus poikkeaa oleellisesti aiemmin tehdyistä tutkimuksista, koska tässä tutkimuksessa kysyttiin vanhempien mielipidettä useisiin erityypp-

pisiin kotikasvatuksen tuen muotoihin. Näiden kysymysten muotoilussa käytettiin hyväksi mm. Brockin ym. (1993), Conroy ja Mayerin (1994), Gordonin (1978), Dembon ym. (1985), Lenguan ym. (1992), Palmin ja Palkovitzin (1988), Seppäsen (1994) sekä Siltasen (1987a; 1987b) havaintoja käytetyistä ja vanhempien toivomista toimintamuodoista. Vanhempien suhtautuminen eri tahojen järjestämään toimintaan on todettu olevan erilaista (esim. Conroy & Mayer 1994) ja joidenkin vanhempien on havaittu pitävän toimintaan osallistumisen ehtoina lyhyttä etäisyyttä, sopivaa ajankohtaa ja käytännön järjestelyjä, kuten lastenhoitoa (Lengua 1992; Palm & Palkovitz 1988). Tämän vuoksi vanhemmilta kysyttiin toimintaan osallistumisen ehtoja.

Fine ja Gardner (1991), Hughes ja Perry-Jenkins (1996) sekä Taskinen (1982) ovat korostaneet kotikasvatuksen tukemisen eettisiä näkökohtia, ja Spoth ym. (1996) ovat todenneet vanhempien perustelevan osallistumattomuuttaan ajanpuutteella ja yksityisyydellä. Kahdessa viimeisessä kysymyksessä pyydettiin vanhempia pohtimaan, mitä olisi hyvä ottaa huomioon kotikasvatusta tukevaa toimintaa järjestettäessä sekä sitä, miksi jotkut vanhemmat eivät ole kiinnostuneita tällaisista palveluista. Vanhempien kokeman epävarmuuden tunteen kasvatusasioissa on todettu liittyvän perheen ulkopuolisilta ihmissuhteilta saatavaan tukeen (Gibbons 1991), minkä vuoksi kysymyksissä 33—35 tiedusteltiin tähän liittyviä asioita. Korhonen ym. (1989) ovat puolestaan havainneet, että vanhempien kasvatustuen tarve lisääntyy, jos lapsella on ilmennyt ongelmakäyttäytymistä, ja tämän vuoksi kysymykset 37 ja 38 pyrkivät selvittämään, onko lasten tai perheen ongelmat yhteydessä vanhempien kokemaan kasvatustuen tarpeeseen.

Toisen tutkimusongelman avulla pyrittiin selvittämään, mitkä kotikasvatuksen tukemisen muodot vanhemmat kokevat tarpeellisimpina ja millaisia palveluja he toivovat perheille tarjottavan. Kysymykset 42 ja 43 liittyivät näihin teemoihin. Aiemmissä tutkimuksissa toimintamuotoja on verrattu toisiinsa ja havaittu pienryhmäkeskustelujen ja alustusten olevan vanhempien mielestä suosituimpia (Jakku-Sihvonen 1982; Katakorpi 1990; Lengua ym. 1992). Kouluikäisten lasten vanhemmat ovat pitäneet lasten harrastuksia tärkeänä ongelmia ennaltaehkäisevänä toimintana (Hoikkala 1993). Nuorisotyö on pääosin keskittynyt lasten harrastusmahdollisuuksien järjestämiseen, ja lasten vapaa-ajan toiminnan avulla se on pyrkinyt tukemaan vanhempien kasvatustehtävää. Tämän vuoksi tiedusteltiin harrastusten merkitystä vanhempien kasvatustehtävälle (kysymykset 39—41), vaikka harrastusten järjestäminen lapsille ei varsinaista kotikasvatuksen tukemista olekaan.

Kolmanteen tutkimusongelmaan pyrittiin saamaan tietoa kysymyksillä 11 ja 12. Näiden kysymysten avulla selvitettiin, mistä aiheista vanhemmat olisivat kiinnostuneita saamaan lisätietoa ja mitkä asiat huolestuttavat vanhempia lasten kasvatuksessa. Näitä teemoja ovat aiemmin tutkineet mm. Jakku-Sihvonen (1982), Korhonen ym. (1989), Sparling ja Lowman (1983) sekä Strom ym. (1990). Lomakkeen laatimisessa päädyttiin käyttämään samantyyppistä kysymystekniikkaa kuin Sparling ja Lowman (1983) olivat käyttäneet, koska kyselytutkimuksessa vanhempien on vaikea vastata, jos heiltä kysytään suoraan, mistä aiheista he

tarvitsevat lisätietoa. Kiinnostuksen kohteiden kysyminen ei myöskään uhkaa vanhempien pätevyyden tunnetta. Toisaalta on vaikea määritellä, mitkä kiinnostuksen kohteet perustuvat vanhempien kokemuksiin tarpeisiin ja mitkä pelkästään aiheen herättämään mielenkiintoon.

Kotikasvatuksen tukemista on määritelty monelta eri kannalta (esim. Fine 1980; Hämäläinen 1992) ja toiminnan tavoitteet saattavat painottaa hyvinkin eri puolia, kuten lapsen, vanhempien tai yhteiskunnan hyvinvointia (Hobbs ym. 1984; Owen & Mulvihill 1994). Kysymyksessä 47 pyydettiin vanhempia arvioimaan, mitä tavoitteita heidän mielestään kotikasvatusta tukevan toiminnan tulisi yleisesti korostaa.

6.2 Aineiston keruu ja käsittely

Aineiston keruu tapahtui marraskuun alussa 1996, jolloin kyselylomakkeet lähetettiin kolmeen sataan perheeseen, joista 165 oli tyttöjen vanhempia ja 135 poikien vanhempia. Kaksi lomaketta palautui takaisin, koska lähetysosoite oli jostain syystä tuntematon. Eli yhteensä lähetettyjä lomakkeita oli 298. Lahdessa on kahdeksan nuorisotaloa, joista seitsemässä järjestetään kerhotoimintaa 9—12-vuotiaille lapsille. Nuorisotalojen nappularyhmistä valittiin harkinnanvaraisesti ja yhteistyössä nuorisosihteerin kanssa kolme erilaista ja eri puolilla Lahtea sijaitsevaa nuorisotaloa. Näin pyrittiin saamaan mahdollisimman kattava kuva vanhempien odotuksista erilaisilta asuinalueilta. Toisaalta kaikkien nuorisotalojen ohjaajien ei tarvinnut koota osoitetietoja lapsista ja näin säästettiin heidän työmääräänsä. Valittuja nuorisotaloja olivat Mukkula, Jalkaranta ja Joutjärvi. Nuorisotaloilla käyvät lapset asuvat tavallisesti vastaavalla asuinalueella lukuunottamatta Joutjärven nuorisotaloa, johon lapsia tulee laajemmalta alueelta, mutta pääosin kuitenkin Tonttilasta ja Metsäpellosta.

Valituilta nuorisotaloilta saatiin lasten osoitetiedot, joiden perustella vanhemmille lähetettiin yhteinen lomake. Kaikilla kolmella nuorisotalolla oli käynyt 11 sisarusparia tai sellaista lasta, joilla oli sama osoite, yhteensä 33 sisarusparia. Näihin perheisiin lähetettiin vain yksi lomake toisen sisaruksen nimellä. Joutjärven nuorisotalolla 9—12-vuotiaita kävijöitä oli syksyllä 1996 ollut yhteensä 102. Näin ollen lomakkeita lähetettiin yhteensä 91. Mukkulan nuorisotalolla oli käynyt 79 vastaavan ikäistä lasta, joten lomakkeita lähetettiin 68. Jalkarannan nuorisotalolla 9—12-vuotiaita kävijöitä oli ollut 163. Jalkarannan nuorisotalon kävijöistä poimittiin satunnaisesti tutkittavat, siten ettei yhteen perheeseen lähetetty useampaa lomaketta. Tällä alueella lomakkeita lähetettiin 141 perheeseen.

Vanhemmilla oli reilu viikko aikaa täyttää lomake ja palauttaa se tutkijalle. Lomakkeita palautui yhteensä 102 eli 34 prosenttia. Vajaan viikon kuluttua palautuspäivämäärästä vanhemmille lähetettiin karhukirje, jossa heitä kehoitettiin palauttamaan lomake. Kaikkiaan

lomakkeita palautui 143 eli 48 prosenttia. Kaksi lomaketta jouduttiin jättämään tulosten analysoinnin ulkopuolelle, koska ne oli täytetty vain muutamien kysymysten osalta. Tulosten analysoinnissa oli siis mukana 141 lomaketta.

Stukturoiduista kysymyksistä muodostettiin kvantitatiivinen aineisto, joka käsiteltiin SPSS for Windows Release 6,1 -ohjelmiston avulla. Aluksi muuttujien arvot luokiteltiin ja taulukoitiin havaintomatriisiksi. Koska muuttujat olivat pääosin luokittelu- ja järjestysasteikollisia, aineiston analysoinnissa käytettiin ristiintaulukointia ja χ^2 -testiä selvittäessä, eroavatko frekvenssijakaumat merkitsevästi toisistaan ja riippuuko kaksi tilastollista muuttujaa toisistaan. Lisäksi käytettiin soveltuvin osin Kruskal-Wallis H-testiä selvittäessä tarkemmin, mitkä ryhmien keskiarvot erosivat merkitsevästi toisistaan tietyn muuttujan suhteen. Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa käytettiin myös soveltuvin osin selvittämään muuttujien välistä yhteyttä. Kysymyksestä 42 laskettiin muuttujien summapistemäärät ja summapistemäärien keskiarvot sekä selvitettiin mediaanit, tyyppi-arvot ja vaihteluvälit. Tärkeimmäksi arvioitu kotikasvatuksen tuen muoto sai arvon 1 ja vähiten tärkeimmäksi arvioitu sai puolestaan arvon 12. Eli mitä pienempi muuttujan summapistemäärä oli, sitä tärkeämmäksi toimintamuoto oli arvioitu. Avointen kysymysten vastaukset luokiteltiin sisällön teemojen perusteella.

6.3. Tutkimusmenetelmän arviointia

Kyselytutkimuksen ongelmana on vastaamattomuus. Tässäkin tutkimuksessa vastausprosentti jäi alhaiseksi, mikä heikentää tulosten luotettavuutta. Syitä vastaamattomuuteen voi olla useita. Lomake oli suhteellisen pitkä, mikä saattoi osaltaan heikentää vastaushalukkuutta. Myös aihepiiri saattoi olla vanhemmille suhteellisen vieras, ja todennäköisesti vastanneet vanhemmat olivat niitä, jotka kokivat aiheen läheiseksi tai mielenkiintoiseksi. Joidenkin vastanneiden vanhempien vastauksista voi päätellä heidän pohtineen, että kotikasvatuksen tukeminen on tarkoitettu niille perheille, joilla on ongelmia lasten kasvatuksessa. Näin ollen jotkut vanhemmat olivat saattaneet jättää vastaamatta, jos olivat kokeneet, ettei heidän perheessään ole ongelmia. Toisaalta myös ne vanhemmat, joilla on eniten ongelmia, ovat saattaneet jättää vastaamatta, jos he ovat kokeneet kyselyn puuttumisena perheen yksityisiin asioihin. Alhainen vastausprosentti oli osittain ennakoitavissa, koska lomakkeet postitettiin valikoituun ryhmään. Lomakkeita meni todennäköisesti myös sellaisiin perheisiin, joiden lapsi oli käynyt ehkä vain kerran nuorisotalolla ja hänen nimensä oli sitä kautta nuorisotalon kortistossa. Näin ollen jotkut vanhemmat saattoivat ihmetellä nuorisotoimen halua selvittää heidän mielipiteitään. Tähän viittaavat ainakin muutamat

kommentit, joissa vanhemmat ihmettelivät, mitä tekemistä heillä on nuorisotyöntekijöiden tai nuorisotalojen kanssa.

Srukturoidut kysymykset vaikuttivat olleen ymmärrettäviä, koska vanhemmat olivat vastanneet niihin hyvin, ja niissä oli vain yksittäisiä puutteita. Kysymys 42, jossa piti arvioida kotikasvatuksen tukemisen eri muotojen tarpeellisuutta, oli tuottanut kuitenkin joillekin hankaluuksia. Jotkut vanhemmat olivat merkinneet vain kolme tärkeintä kotikasvatuksen tukemisen muotoa. Jotkut olivat tärkeimpien muotojen lisäksi merkinneet myös yhden tai kaksi vähiten tärkeää kotikasvatuksen tukemisen muotoa. Tärkeysjärjestyksen arviointi onkin vaikeaa erityisesti keskimmäisten arvioiden osalta. Helpoimpia ovat tarpeellisimmat ja tarpeettomimmat kotikasvatuksen tukemisen muodot, mutta sitä vastoin tällä välillä olevat muodot on vaikeampi asettaa järjestykseen.

Avoimissa kysymyksissä oli sitä vastoin strukturoituja kysymyksiä useammin puutteita. Jotkut vanhemmat olivat jättäneet lähes kaikki avoimet kysymykset tyhjiksi, ja toiset vanhemmat olivat perustelleet vastauksiaan useallakin kommentilla. Kysymykseen 12 vanhemmat olivat vastanneet avoimista kysymyksistä ahkerimmin, ja siihen monet vanhemmat olivat kirjoittaneet useampiakin huolenaiheita lasten kasvatuksessa. Tämä liittyi avoimista kysymyksistä ehkä konkreettisimmin vanhempien omiin kokemuksiin, minkä vuoksi siihen oli ehkä helpoin vastata. Kysymyksiin 19, 26, 33, 35, 38, ja 43-46 vanhemmat olivat vastanneet lyhytsanaisesti ja lähinnä yhdellä tai muutamalla yksittäisellä vaihtoehdolla. Muihin avoimiin kysymyksiin vanhempien vastaukset olivat sen sijaan pohdiskelevampia. Toisaalta näihin kysymyksiin tuli myös vähemmän vastauksia.

7 TULOKSET

7.1 Taustatietoja perheistä

Tietoja saatiin 141:stä perheestä. Lapsista 76 oli tyttöjä ja 65 poikia. Kuten liitteen 4 taulukosta 1 voi havaita, kolmannes lapsista oli kymmenen vuotiaita. Lähes yhtä paljon oli sekä 11- että 12-vuotiaita, mutta yhdeksän vuotiaita lapsia oli sen sijaan vähemmän. Suurin osa lapsista asui molempien vanhempiensa kanssa ja neljäsosa yksinomaan äidin kanssa (taulukko 1). Vajaa kymmenen prosenttia lapsista asui puolestaan äidin ja hänen uuden kumppaninsa kanssa, ja vain muutama lapsista asui joko isän tai isän ja hänen uuden kumppaninsa kanssa. Valtaosassa perheistä oli kaksi lasta ja lähes joka neljännessä perheessä oli kolme lasta. Neljä tai sitä useampilapsiset ja yksilapsiset perheet olivat harvinaisempia. (liite 4, taulukko 2)

TAULUKKO 1. Lapsen kanssa asuu

Asuu	n	%
Äiti ja isä	91	65
Äiti	34	24
Isä	3	2
Äiti ja äidin uusi kumppani	12	9
Isä ja isä uusi kumppani	1	1
Yhteensä	141	100

Suurin osa vanhemmista oli 36—44-vuotiaita (taulukko 2). Äitien keski-ikä oli 39-vuotta nuorimman äidin ollessa 28-vuotias ja vanhimman 52-vuotias. Isien keski-ikä oli puolestaan 42 vuotta. Nuorin isä oli 30-vuotias ja vanhin 66-vuotias.

TAULUKKO 2. Vanhempien ikä

Ikä	Äiti		Isä		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
35 tai alle	34	25	8	8	42	17
36—44	85	62	73	69	158	65
45 tai yli	19	14	25	24	44	18
Yhteensä	138	100	106	100	244	100

Kuten taulukosta 3 käy ilmi, suurin osa äideistä oli peruskoulutukseltaan perus- tai keskikoulun käyneitä. Lähes yhtä paljon oli ylioppilasäitejä, mutta kansakoulun käyneitä äitejä oli vähemmän. Vastaavasti enemmistö isistä oli peruskoulutukseltaan ylioppilaita. Lähes saman verran oli peruskoulun tai keskikoulun käyneitä isiä, kun taas kansakoulun käyneitä isiä oli selvästi vähemmän.

TAULUKKO 3. Vanhempien peruskoulutus

Vanhempien peruskoulutus	Äiti		Isä	
	n	%	n	%
Kansakoulu	21	15	22	20
Perus- tai keskikoulu	61	44	43	39
Ylioppilas	56	41	44	41
Yhteensä (n=247)	138	100	109	100

Taulukkoon 4 on koottu vanhempien ammattikoulutusta kuvaavat prosenttijakaumat. Äideistä yli kolmannes oli suorittanut jonkin opistoasteen tutkinnon ja neljännes äideistä oli käynyt ammattikoulun. Muun ammatillisen koulutuksen suorittaneita ja ilman ammatillista koulutusta olevia äitejä oli sen sijaan vähemmän. Isien joukossa oli puolestaan eniten opistoasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneita. Viidesosa isistä oli suorittanut korkea-koulututkinnon ja saman verran oli myös kouluasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneita isiä.

TAULUKKO 4. Vanhempien ammattikoulutus

Vanhempien ammattikoulutus	Äiti		Isä	
	n	%	n	%
Ei varsinaista ammattikoulutusta	15	11	7	7
Ammattikurssi- tai kurseja	18	13	15	14
Ammattikoulu tai vastaava	37	27	22	21
Opistoasteen ammatillinen koulutus	48	35	40	37
Korkeakoulu tai yliopistokoulutus	18	13	22	21
Muu	2	1	1	1
Yhteensä (n=245)	138	100	107	100

Isien työllisyystilanne oli äitejä parempi eli 90 prosenttia isistä kävi ansiotyössä tai oli itsenäinen ammatinharjoittaja, kun taas äideistä oli ansiotyössä 67 prosenttia (taulukko 5). Jotkut äideistä olivat äitiys- tai vanhempainlomalla tai opiskelivat, mutta sitä vastoin vain yksittäiset isät opiskelivat tai tekivät muuta. Äideistä lähes puolet toimi alempana toimihenkilönä, ja neljäsosa äideistä oli työntekijöitä. Isistä puolestaan reilu kolmasosa oli ylempiä toimihenkilöitä, ja saman verran oli myös työntekijöitä. Joka viides isä toimi alempana toimihenkilönä. (taulukko 6)

TAULUKKO 5. Vanhempien työllisyystilanne

Vanhempien työllisyystilanne	Äiti		Isä	
	n	%	n	%
Ansiotyössä tai itsenäinen ammatinharjoittaja	93	67	97	90
Työtön	27	20	7	6
Opiskelee	7	5	2	2
Äitiys- tai vanhempainlomalla	7	5		
Tekee muuta	4	3	2	2
Yhteensä (n=246)	138	100	108	100

TAULUKKO 6. Vanhempien ammattiasema

Vanhempien ammattiasema	Äiti		Isä	
	n	%	n	%
Yrittäjä	2	2	8	8
Ylempi toimihenkilö	22	16	37	35
Alempi toimihenkilö	64	47	21	20
Työntekijä	37	27	37	35
Muu	11	8	3	3
Yhteensä (n=242)	136	100	106	100

7.2. Vanhempien kiinnostus saada tukea kasvatustehtäväänsä

7.2.1 Vanhempien kiinnostus osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan

Arvioitaessa vanhempien kiinnostusta kotikasvatusta tukevaan toimintaan, vanhempien tulkittiin olevan kiinnostuneita kotikasvatusta tukevasta toiminnasta, jos he olivat vastanneet olevansa melko tai erittäin kiinnostuneita kysytystä toimintamuodosta.

TAULUKKO 7. Vanhempien kiinnostus osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan

Tilaisuus	Erittäin	Melko	Vähän	Ei lainkaan	Yhteensä	χ^2
Luentotilaisuudet						
Äiti	23	38	33	6	100 (n=135)	11,10**
Isä	9	38	41	13	100 (n=104)	
Vanhempainryhmät, joissa alustuksia ja keskustelua						
Äiti	13	32	36	19	100 (n=135)	6,55
Isä	6	24	42	28	100 (n=104)	
Vapaamuotoinen vanhempien keskustelutilaisuus						
Äiti	18	37	30	16	100 (n=135)	7,85*
Isä	11	26	36	27	100 (n=105)	
Lasten ja vanhempien yhteiset kerhot						
Äiti	8	37	45	10	100 (n=136)	3,87
Isä	7	27	49	17	100 (n=99)	

(jatkuu)

Lasten ja vanhempien yhteiset teemapäivät						
Äiti	22	44	26	7	100 (n=135)	10,18**
Isä	11	40	30	18	100 (n=99)	
Perheen vuorovaikutusta painottavat vanhempainkurssit						
Äiti	24	33	35	8	100 (n=136)	13,63**
Isä	10	27	43	19	100 (n=99)	
Oppimisteoreettiset vanhempainkasvatuskurssit						
Äiti	28	35	32	5	100 (n=136)	19,19***
Isä	8	36	41	15	100 (n=100)	

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Taulukko 7 osoittaa äitien (67 %) olevan kaikkein kiinnostuneimpia osallistumaan lasten ja vanhempien yhteisiin teemapäiviin retkien, illanviettojen tai liikuntapäivien merkeissä. Seuraavaksi kiinnostuneimpia äidit olivat osallistumaan oppimisteoreettisesti painottuneille vanhempainkasvatuskurseille ja kasvatusta koskeviin luentotilaisuuksiin. Sitä vastoin yleisesti kotikasvatuksen tukemisen muotona käytettyihin vanhempainryhmiin (esim. Conroy & Mayer 1994; Mutru 1988; Nissinen & Ojanen 1992), joissa olisi alustuksia ja mahdollisuus keskusteluun, äidit (44 %) olivat vähiten kiinnostuneimpia osallistumaan. Toinen yhtä vähän äitejä kiinnostanut toimintamuoto oli lasten ja vanhempien yhteinen kerho.

Ammatillisen kouluasteen ja opistoasteen tutkinnon suorittaneet äidit olivat muita äitejä kiinnostuneempia osallistumaan muutaman kerran kokoontuviin vanhempainryhmiin, joissa olisi alustuksia ja mahdollisuus keskusteluun toisten vanhempien kanssa ($\chi^2=31,70$, $df=15$, $p < 0,01$) sekä oppimisteoreettisille vanhempainkurseille, jotka korostavat kasvatustaitojen ja ongelmanratkaisutaitojen opettamista vanhemmille ($\chi^2=29,33$, $df=15$, $p < 0,05$). Opistoasteen tutkinnon suorittaneet äidit olivat myös muita äitejä kiinnostuneempia osallistumaan perheen vuorovaikutustaitoja painottavalle vanhempainkasvatuskurssille ($\chi^2=35,93$, $df=15$, $p < 0,01$). Lisäksi sekä opistoasteen tutkinnon suorittaneet että ilman ammatillista koulutusta olevat äidit olivat muita äitejä kiinnostuneempia osallistumaan kerran kokoontuvaan vanhempien vapaamuotoiseen keskustelutilaisuuteen ($\chi^2=25,31$, $df=15$, $p < 0,05$). Nämä tulokset tukevatkin osittain Jakku-Sihvosen (1982, 150) havaintoa, että koulutetut vanhemmat ovat kiinnostuneempia kotikasvatuksen tukemisesta. Toisaalta tässä tutkimuksessa kaikkein kiinnostuneimpia olivat opistoasteen tutkinnon suorittaneet äidit, eivätkä kaikkein koulutetuimmat äidit.

Yksinhuoltajaäidit ja uuden kumppaninsa kanssa asuvat äidit olivat puolestaan kiinnostuneempia osallistumaan oppimisteoreettisesti painottuneille kurseille kuin lapsen isän kanssa asuvat äidit ($\chi^2=12,48$, $df=2$, $p < 0,01$). Oppimisteoreettiset vanhempainkurssit

korostavat kasvatustaitojen ja ongelmanratkaisutaitojen opettamista vanhemmille sekä lasten käyttäytymiseen vaikuttamista, minkä vuoksi yksinhuoltajat saattavat kokea tällaiset kurssit kiinnostavina. Lisäksi ne äidit, joilla oli neljä tai sitä enemmän lapsia, olivat kiinnostuneempia kuin yhden lapsen äidit osallistumaan muutaman kerran kokoontuvaan vanhempainryhmään, jossa olisi alustuksia ja mahdollisuus vaihtaa mielipiteitä toisten vanhempien kanssa ($\chi^2=23,13$, $df=9$, $p<0,01$). Tältä osin tulokset ovatkin ristiriidassa Jakku-Sihvosen (1982, 150) kanssa, joka on todennut sellaisten vanhempien, joilla on vähän lapsia, olevan kiinnostuneempia opiskelemaan kasvatukseen liittyviä asioita.

Isien kiinnostus osallistua kotikasvatukseen eri toimintamuotoihin oli samansuuntainen kuin äitien kiinnostus (taulukko 7). Äitien tavoin isät (52 %) olivat kiinnostuneimpia osallistumaan lasten ja vanhempien yhteisiin teemapäiviin, jotka olisi toteutettu retkinä, illanviettona tai liikuntapäivinä. Myös isistä seuraavaksi kiinnostavimpia kotikasvatuksen tukemisen muotoja olivat vanhemmille tarkoitutut luentotilaisuudet ja oppimisteoreettiset vanhempainkasvatuskurssit. Samoin kuin äidit, isät (30 %) olivat vähiten kiinnostuneita osallistumaan vanhempainryhmiin, joissa olisi alustuksia ja mahdollisuus keskustella toisten vanhempien ja asiantuntijan kanssa.

Aiemmissä tutkimuksissa on todettu äitien olevan isiä selvästi kiinnostuneempia osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan (Katakorpi 1990, 12—13; Lengua ym. 1992; Spoth ym. 1996). Tulokset tukevatkin pääosin aiempia tutkimuksia, sillä yleisesti äidit olivat isiä kiinnostuneempia osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan (taulukko 7). Äidit olivat isiä erittäin merkittävästi kiinnostuneempia osallistumaan oppimisteoreettisesti painottuneille vanhempainkasvatuskurseille. Äidit olivat isiä kiinnostuneempia osallistumaan myös perheen vuorovaikutusta ja neuvottelutaitoja korostavalle vanhempainkasvatuskurssille, kasvatusta koskeviin luentotilaisuuksiin sekä lasten ja vanhempien yhteisiin teemapäiviin. Sitä vastoin äidit eivät olleet isiä merkittävästi kiinnostuneempia osallistumaan vanhempainryhmiin, joissa olisi alustuksia ja mahdollisuus vaihtaa kokemuksia toisten vanhempien kanssa, yksittäisiin keskustelutilaisuuksiin eivätkä lasten ja vanhempien yhteisiin kerhoihin.

Palm ja Palkovitz (1988) ovat ehdottaneet toiminnallisuuden lisäämistä ja miehiä kiinnostavia toimintamuotoja, jotta isät osallistuisivat enemmän kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Toiminnallisesta kotikasvatuksen tukemisen muodosta esimerkkinä olivat lasten ja vanhempien yhteiset kerhot. Miehet eivät kuitenkaan olleet kiinnostuneempia lasten ja vanhempien yhteisestä kerhotoiminnasta enempää kuin muistakaan kotikasvatuksen tukemisen muodoista. Sitä vastoin äidit arvioivat lasten ja vanhempien yhteiset kerhot kaikkein vähiten kiinnostavaksi toimintamuodoksi (taulukko 7). Neljäsosa vanhemmista olisi kuitenkin kiinnostunut osallistumaan lasten ja vanhempien yhteisiin kerhoihin, joissa askarreltaisiin ajankohtaisia koristeita tai tehtäisiin käsitöitä joko tekstiileistä, puusta tai metallista (liite 4, taulukko 3).

Esim. viime vuonna järjestimme lapsemme luokan + vanhempien kanssa askarteluillan, teimme puutöitä, pääsisäisnoitita ja -tipuja, maalattiin ym.

Monista vanhemmista hyviä sisältöjä lasten ja vanhempien yhteisissä kerhoissa olisivat myös liikuntakerhot, jotka keskittyisivät erilaisiin peleihin, eri urheilulajeihin tutustumiseen tai liikuntapäiviin. Lisäksi kaikenlainen yhdessä tekeminen ja yhdessäolo kiinnosti useita vanhempia.

Liikuntakerhoja, eri pelejä, enemmän toimintaa.

Yhteistyötä ja yhteishenkeä, mukavaa yhdessä tekemistä, keskusteluja yms. toimintaa.

Jotkut vanhemmat toivoivat kerhoja myös luovista taidoista, kuten maalaamisesta, näyttelemisestä ja musiikista sekä kulttuuriin tutustumisesta. Muutamat vanhemmat pitivät hyvinä myös partion tyyppisiä kerhoja tai muuten luontoon liittyviä kerhoja, joissa tutustutaisiin luonnossa liikkumiseen sekä kasveihin ja eläimiin. Muita lasten ja vanhempien yhteisiä kerhoja voisivat olla esimerkiksi erilaiset retket, kokkikerhot tai tietotekniikkakerhot.

7.2.2 Millä ehdoilla vanhemmat olisivat valmiita osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan?

Sen lisäksi, että vanhemmilta tiedusteltiin heidän kiinnostustaan osallistua kotikasvatuksen tukemisen eri muotoihin, vanhempia pyydettiin arvioimaan, millä ehdoilla he olisivat valmiita osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Esimerkiksi Katakorpi (1990, 12—13) on todennut vanhempien valmiuden osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan olevan vähäisempää kuin vanhempien mielenkiinnon toimintaa kohtaan.

TAULUKKO 8. Vanhempien valmius osallistua keskusteluryhmiin

Vanhempien keskusteluryhmä	Valmiita osallistumaan		Saattaisi ehkä osallistua		Epävarmoja osallistumisesta		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kertaluonteinen tilaisuus	61	43	53	38	26	19	140	100
Kerran viikossa kokoontuva ryhmä	3	2	11	8	126	90	140	100
Kerran kuussa kokoontuva ryhmä	15	11	41	29	84	60	140	100
Avoin ryhmä	19	14	63	45	58	41	140	100
Viikonloppukurssi	7	5	33	24	100	71	140	100
Leiri	7	5	26	19	107	76	140	100

Vanhemmat olivat kaikkein valmiimpia osallistumaan kertaluonteisiin vanhempien keskustelutilaisuuksiin (taulukko 8). Yli puolet vanhemmista saattaisi ehkä osallistua myös avoimiin, vapaamuotoisiin vanhempien keskustelutilaisuuksiin, joita voitaisiin järjestää esimerkiksi perhekahvilassa. Sitä vastoin vanhemmat olivat haluttomampia sitoutumaan useita kertoja kokoontuviin keskusteluryhmiin, viikonloppukursseihin tai perheleireihin. Yli puolet vanhemmista olikin suhteellisen varmoja, etteivät he osallistuisi tällaisiin vanhempien keskustelutilaisuuksiin. Tämä tukee Brockin ym. (1993) tulkintaa, että vanhemmat ovat kiinnostuneita tietyistä aiheista ja sen vuoksi he ovat valmiimpia osallistumaan vain niihin keskusteluryhmiin, joiden aiheet kiinnostavat heitä.

Ylioppilasäidit ($\chi^2=9,56$, $df=4$, $p<0,05$) ja opistoasteen tutkinnon suorittaneet äidit ($\chi^2=19,77$, $df=10$, $p<0,05$) olivat muita äitejä valmiimpia osallistumaan kertaluonteisiin vanhempien keskustelutilaisuuksiin. Samoin yksinhuoltajavanhemmat saattaisivat osallistua kaksinhuoltajia useammin kertaluonteisiin keskustelutilaisuuksiin ($\chi^2=18,72$, $df=8$, $p<0,05$). Toisaalta taas ne vanhemmat, jotka olivat kokeneet usein tai melko usein epävarmuutta lapsen kanssa toimiessaan, olivat muita haluttomampia osallistumaan kertaluonteisiin keskustelutilaisuuksiin ($\chi^2=21,42$, $df=6$, $p<0,01$).

Ammattikoulutukseltaan kouluasteen tutkinnon suorittaneet äidit olivat puolestaan muita äitejä valmiimpia osallistumaan vapaamuotoiseen, avoimeen keskustelutilaisuuteen ($\chi^2=19,37$, $df=10$, $p<0,05$). Lisäksi yksinhuoltajaäidit olivat muita vanhempia valmiimpia osallistumaan perheleireille ($\chi^2=15,85$, $df=8$, $p<0,05$). Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että tarkasteltaessa vanhempien valmiutta osallistua eri tyyppisiin keskustelutilaisuuksiin ja vanhempien taustatekijöitä, erot ryhmien välillä olivat vain melkein merkitseviä, minkä vuoksi niihin tulee suhtautua varauksella.

TAULUKKO 9. Vanhempien valmius osallistua eri ryhmille suunnattuihin keskusteluryhmiin

	Äidit		Äidit ja lapset		Isät		Isät ja lapset		Molemmat vanhemmat		Koko perhe	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Valmiita osallistumaan	28	21	23	17	4	4	6	6	22	16	22	16
Saattaisi ehkä osallistua	55	40	66	49	33	32	45	44	60	44	64	47
Epävarmoja osallistumisesta	53	39	47	35	65	64	51	50	55	40	51	37
Yhteensä	136	100	136	100	102	100	102	100	137	100	137	100

Taulukossa 9 on tiivistetty tulokset vanhempien valmiudesta osallistua eri ryhmille suunnattuihin keskusteluryhmiin. Äideistä noin viidesosa oli valmis osallistumaan äideille tarkoitettuun keskusteluryhmään, ja lähes yhtä moni äiti oli valmis osallistumaan myös äideille ja lapsille suunnattuun keskusteluryhmään. Äideistä siis yli puolet saattaisi osallistua sekä äideille että lapsille tarkoitettuihin keskusteluryhmiin. Sitä vastoin vain yksittäiset isät olivat valmiita osallistumaan isille sekä isille ja lapsille tarkoitettuihin keskusteluryhmiin. Isistä 64 prosenttia olikin hyvin epävarma osallistumisestaan isille tarkoitettuun ryhmään, ja puolet isistä oli epävarma osallistumisestaan myös lapsille ja isille tarkoitettuun ryhmään. Verrattaessa äitien osallistumista äitien ryhmään ja isien osallistumista isien ryhmään, havaittiin äitien olevan isiä erittäin merkittävästi valmiimpia osallistumaan ($\chi^2=20,27$, $df=2$, $p<0,001$). Samaan tapaan äidit olivat valmiimpia osallistumaan äitien ja lasten ryhmään kuin isät isien ja lasten ryhmään ($\chi^2=9,44$, $df=2$, $p<0,01$). Tämä tukee aiempaa tulosta siitä, että äidit olivat paitsi isiä kiinnostuneempia kotikasvatuksen tukemisesta, he olivat myös isiä valmiimpia osallistumaan siihen. Tulos on myös yhdenmukainen Katakorven (1990, 12—13) tulosten kanssa.

Molemmista vanhemmista 16 prosenttia oli puolestaan valmiita osallistumaan molemmille vanhemmille ja koko perheelle suunnattuun keskusteluryhmään. Yli puolet vanhemmista saattaisi osallistua myös tällaisiin keskusteluryhmiin.

TAULUKKO 10. Vanhempien valmius osallistua eri tahojen vanhempaintilaisuuksiin

Toiminnan järjestäjä	Valmiita osallistumaan		Saattaisi ehkä osallistua		Epävarmoja osallistumisesta		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Koulu	88	62	45	32	8	6	141	100
Kaupungin nuorisotoimi	65	46	59	42	17	12	141	100
Oma seurakunta	41	29	60	43	40	28	141	100
Sosiaalitoimi	35	24	53	38	53	38	141	100
Lastenneuvola	29	21	53	38	59	42	141	100
Työväen- tai kansalaisopisto	33	23	65	46	43	31	141	100
Vapaaehtoisjärjestö	37	26	61	43	43	31	141	100
Jokin muu taho	10	23	16	36	18	41	44	100

Kuten taulukko 10 osoittaa, vanhempien valmius osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan on vaihtelee toiminnan järjestäjästä riippuen. Vanhemmat olivat kaikkein valmiimpia osallistumaan koulun järjestämiin vanhempaintilaisuuksiin. Koulujen vanhempainilat ovat vanhemmille tuttuja, ja koulu on eri tahoista ehkä läheisimmässä yhteistyössä

vanhempien kanssa, mikä saattaa selittää vanhempien valmiutta osallistua koulun järjestämiin vanhempaintilaisuuksiin. Hobbs ym. (1984, 276) sekä Conroy ja Mayer (1994) ovat painottaneet koulun roolia kouluikäisten lasten vanhempien tukemisessa, ja tulos tukeekin heidän näkemyksiään koulun merkityksestä kaikkien kouluikäisten lasten vanhempien tavoittamisessa.

Koulun jälkeen seuraavaksi valmiimpia vanhemmat olivat osallistumaan kaupungin nuorisotoimen järjestämiin vanhempaintilaisuuksiin. Kaksinhuoltajat olivat yksinhuoltajia valmiimpia osallistumaan nuorisotoimen järjestämiin vanhempaintilaisuuksiin ($\chi^2=21,63$, $df=8$, $p<0,01$). Myös ne vanhemmat, joilla oli yksi tai kaksi lasta, olivat useampilapsisten perheiden vanhempia valmiimpia osallistumaan nuorisotoimen järjestämiin vanhempaintilaisuuksiin ($\chi^2=12,80$, $df=6$, $p<0,05$). Muiden tahojen järjestämiin vanhempaintilaisuuksiin vanhemmat eivät sitä vastoin olleet läheskään yhtä valmiita osallistumaan. Toisaalta jotkut vanhemmat olivat ehdottaneet urheiluseuroja ja -järjestöjä sopiviksi vanhempaintilaisuuksien järjestäjiksi. Tätä saattaa selittää urheiluvien lasten vanhempien tiivis yhteistyö urheiluseurojen kanssa.

Aiemmista suomalaisista tutkimuksista (Katakorpi 1990, 14; Mutru 1988, 9) poiketen tämän tutkimuksen vanhemmat olivat vähiten valmiita osallistumaan lastenneuvolan järjestämiin vanhempaintilaisuuksiin. Tämä saattaa selittyä lasten iällä, sillä aiemmissa suomalaisissa tutkimuksissa on selvitetty leikki-ikäisten lasten vanhempien toiveita. Leikki-ikäisten lasten vanhemmat saattavat kokea lastenneuvolan asiantuntevana paikkana lasten kasvatusta koskevissa asioissa, kun taas kouluikäisten lasten vanhemmille koulu ja vapaa-ajan harrastusten järjestäjät ovat ehkä enemmän asiantuntijoiden rooleissa lasta koskevissa asioissa.

Neljäsosa vanhemmista piti tärkeänä vanhempaintilaisuuksissa, että ne keskittyisivät tiettyyn rajattuun ja mielenkiintoiseen aiheeseen, jotta vanhemmat voisivat valita heitä kiinnostavat tilaisuudet (liite 4, taulukko 4). Joka neljäs vanhempi painotti myös tilaisuuden vetäjän asiantuntijuutta ja aiheen hallintaa.

Tärkeä asia tiiviissä ja mielenkiintoisessa paketissa.

Hyvä aihe, asiantunteva alustaja.

Hyvä vetäjä, jolla ammattitaitoa.

Monet vanhemmat olivat pohtineet myös käytännön järjestelyjä, kuten sopivaa aikaa, riittävän pieniä ryhmiä, lastenhoidon järjestämistä sekä tilaisuuksien maksuttomuutta. Vanhemmat toivoivat tilaisuuksien olevan myös vapaamuotoisia ja epävirallisia.

Melko lyhyitä, tiiviitä tilaisuuksia. "Napakka" alustus, mahdollisuus ajatusten vaihtoon. Kesto 1,5 tuntia.

Viikonloppuisin 2—3 tunnin mittaisia istuntoja/keskustelutilaisuuksia/luentoja. Epävirallisia ja leppoisia tilaisuuksia.

Pieniä ryhmiä 6—10, jotta kaikilla mahdollisuus esittää mielipiteitä. Lastenhoito mielellään järjestetty.

Jotkut ajattelivat osallistuvansa vain tietyn tyyppisiin vanhempaintilaisuuksiin, kuten luennoille, keskustelutilaisuuksiin tai alustuksia sisältäviin tilaisuuksiin. Lisäksi vanhemmat toivoivat vanhempaintilaisuuksien olevan innostavia sekä uutta tietoa ja käytännöllisiä neuvoja ja ohjeita sisältäviä.

Muutakin kuin pelkkää teoriaa. Aihe, josta ei ennestään tietoa.

Käytäntöön soveltuvaa tietoa, neuvoja eri tilanteisiin.

Liitteen 4 taulukosta 5 voi havaita, että yli puolet vanhemmista olisi valmiita osallistumaan arki-iltoina järjestettäviin vanhempaintilaisuuksiin. Kolmasosa vanhemmista piti myös viikonloppuja sopivina ajankohtina vanhempaintilaisuuksille. Tämä onkin luonnollista, sillä iltaisin ja viikonloppuisin valtaosalla vanhemmista on vapaa-aikaa ja mahdollisuus osallistua tällaiseen toimintaan.

Matka vanhempaintilaisuuksiin ei näyttäisi olevan merkittävä tekijä vanhempien miettiessä valmiuttaan osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Vanhemmista 40 prosenttia olisi valmiita menemään muutaman kilometrin päähän vanhempaintilaisuuksiin, ja kolmasosa vanhemmista toivoi vanhempaintilaisuuksia järjestettäväksi parin kilometrin säteellä kotoaan (liite 4, taulukko 6). Toisaalta myös neljännes vanhemmista olisi valmiita matkustamaan useampia kilometrejä osallistuakseen vanhempaintilaisuuksiin. Vanhempien taustatekijöillä ei ollut yhteyttä siihen, minne saakka he olisivat valmiita matkustamaan vanhempaintilaisuuksiin.

7.2.3 Vanhemmille suunnattujen palvelujen tarpeellisuus

Valtaosa sekä äideistä että isistä piti tarpeellisina tutustumistilaisuuksien järjestämistä kaupungin palveluihin, kuten kirjastoon ja nuorisotaloihin (taulukko 11). Perus-, keski- ja kansakoulun käyneet äidit arvioivat tutustumistilaisuudet kaupungin palveluihin tarpeellisemmiksi kuin ylioppilasäidit ($\chi^2=8,16$, $df=2$, $p<0,05$). Myös ammattikouluttamattomat äidit pitivät tutustumistilaisuuksia tarpeellisempina kuin ammattikoulutetut äidit ($\chi^2=17,63$, $df=4$, $p<0,01$). Äitien ammattikoulutuksella olikin kohtalainen korrelaatio heidän mielipiteisiinsä tutustumistilaisuuksien tarpeellisuudesta kaupungin palveluihin ($r_s=0,34$, $p<0,001$). Samaan tapaan isien ammattikoulutus korreloi kohtalaisesti heidän mielipiteisiinsä tutustumistilaisuuksien tarpeellisuudesta ($r_s=0,36$, $p<0,001$). Ammattikouluttamattomat isät arvioivat tutustumistilaisuudet tarpeellisemmiksi kuin ammattikoulutetut isät ($\chi^2=14,4$, $df=5$, $p=0,01$). Eli mitä korkeammin koulutettuja vanhemmat olivat, sitä tarpeettomampina

he pitivät kaupungin palveluihin järjestettäviä tutustumistilaisuuksia. Äitien ammattiaseman mukaan tulos näyttää samanlaiselta, sillä ylemmät toimihenkilöäidit arvioivat tutustumistilaisuudet muita äitejä tarpeettomimmiksi ($\chi^2=11,07$, $df=3$, $p=0,01$).

TAULUKKO 11. Vanhempien suhtautuminen heille suunnattujen palvelujen tarpeellisuuteen

Palvelut	Tutustumiset kaupungin palveluihin				Vanhempainkirjasto			
	Äiti		Isä		Äiti		Isä	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Erittäin tarpeellisia	35	26	19	18	31	23	15	15
Melko tarpeellisia	71	52	56	54	68	50	48	47
Melko tarpeettomia	25	18	24	23	30	22	31	30
Tarpeettomia	5	4	4	4	7	5	9	9
Yhteensä	136	100	103	100	136	100	103	100

Vanhempien mielipiteet koulun tai nuorisotilojen yhteydessä toimivasta vanhempainkirjastosta olivat samansuuntaiset kuin tutustumistilaisuuksien osalta: valtaosa vanhemmista piti vanhempainkirjastoa tarpeellisena (taulukko 11). Opistoasteen tai korkeakoulututkinnon suorittaneet äidit pitivät vanhempainkirjastoa vähemmän koulutettuja äitejä tarpeettomampana ($\chi^2=14,02$, $df=5$, $p<0,05$). Myös ammattiaseman mukaan ylemmät toimihenkilöäidit arvioivat vanhempainkirjaston muita äitejä tarpeettomammaksi ($\chi^2=23,01$, $df=12$, $p<0,05$). Erot olivat kuitenkin vain melkein merkitseviä. Isien ammattikoulutus sitä vastoin oli selvemmin yhteydessä heidän mielipiteisiinsä vanhempainkirjastona tarpeellisuudesta. Vähän koulutetut isät pitivät vanhempainkirjastoa korkeasti koulutettuja isiä tarpeellisempänä ($r_s=0,31$, $p=0,001$).

7.2.4 Vanhempien suhtautuminen yksilölliseen neuvontaan

Vanhempien kiinnostusta yksilölliseen neuvontaan kotikasvatuksen tukemisen muotona tarkasteltiin vanhempainpuhelimen, nuorisotyöntekijöiden kotikäyntien ja asiantuntijoiden yhteydenottojen osalta.

Vanhempainpuhelin. Valtaosa vanhemmista sanoi olevansa valmiita kysymään kasvatusasioissa tarvittaessa neuvoa ja tukea vanhemmille tarkoitusta palvelevasta puhelimesta (liite 4, taulukko 7). Vanhemmat olivat kaikkein valmiimpia soittamaan nuorisotoimen vanhempainpuhelimeen (77 %) ja vapaaehtoisjärjestön vanhempainpuhelimeen (64 %). Sitä

vastoin vanhemmat soittaisivat ehkä harvemmin sosiaalitoimen (56 %) ja seurakunnan vanhempainpuheliin (59 %). Nuorisotoimen ja vapaaehtoisjärjestön vanhempainpuhelimet saattavat tuntua vanhemmista neutraalimmilta paikoilta kysyä neuvoa kuin seurakunnan tai sosiaalitoimen vanhempainpuhelimet. Tähän viittaisi ainakin Siltasen (1987a, 43) tulkinta, jonka mukaan sosiaalitoimen tukitoimet saattavat tuntua vanhemmista leimaavilta. Toisaalta vanhemmat arvioivat vanhempainpuhelimien kolmanneksi tarpeettomimmiksi vanhempien kasvatustehtävää tukevaksi toiminnaksi (taulukko 13), mikä saattaa viestittää sitä, että vanhemmat saattaisivat ongelmatilanteissa tarttua puhelimeen, mutta yleisesti he kokivat vanhempainpuhelimien tarpeettomana.

Nuorisotyöntekijöiden kotikäynnit. Vanhemmista 61 prosenttia ei pitänyt nuorisotyöntekijöiden kotikäyntejä kannatettavana ajatuksena. Nämä vanhemmat olivat arvioineet kotikäynnit lomakkeessa vähän tai ei lainkaan kannatettavaksi. Useimmat näistä vanhemmista kokivat, etteivät he tarvitse tämän tyyppistä tukea ja että he osaavat itse pyytää tarvittaessa neuvoja sopivaksi katsomastaan paikasta. Lisäksi monet kokivat kotikäynnit yksityisyyden loukkauksena ja kotikasvatuksen valvontana. (liite 4, taulukko 8)

Ei ole ongelmia, ei ole tarvetta.

Perheet haluavat säilyttää yksityisyyden, kysyvät neuvoa ja apua tarvittaessa. Valvonnan maku.

Kotona kaikilla oikeus olla "rauhassa".

Jotkut näistä vanhemmista pitivät kotikäyntejä kuitenkin hyvänä ajatuksena ongelmatilanteissa. Osa vanhemmista pitikin parempana paikkana keskustelua kodin ulkopuolella, ja muutamat vanhemmat ajattelivat kotikäyntien järjestämisen käytännön hankaluuksia.

Parempi keskustella "neutraalilla maaperällä."

Käynnit olisivat varmastikin enimmäkseen ilta- ja viikonloppukäyntejä, lisäksi palkkakustannuksia, lisäksi vierailujen sopimisessa mahtava työ, parempi mielestäni käyttää aikaa useampia hyödyttävästi.

Toisaalta 39 prosenttia vanhemmista piti nuorisotyöntekijöiden kotikäyntejä joko erittäin tai melko kannatettavina. Äitiys- tai vanhempainlomalla olevat äidit kannattivat nuorisotyöntekijöiden kotikäyntejä muita äitejä enemmän ($\chi^2=26,13$, $df=12$, $p<0,05$). Ero muihin äiteihin verrattuna oli kuitenkin vain melkein merkitsevä, minkä vuoksi siihen tulee suhtautua varauksella. Toisaalta kotikäynti on äitiyslomalla oleville äideille tuttu terveydenhoitajan kotikäynneistä, ja tätä kautta nuorisotyöntekijöidenkin kotikäynnit ovat saattaneet tuntua mukavalta kotikasvatuksen tukemisen muodolta.

Tärkeimpänä perusteluna kotikäynneille vanhemmat pitivät nuorisotyöntekijöiden välittämää tietoa lapsesta kodin ulkopuolelta (liite 4, taulukko 9). Myös näistä vanhemmista valtaosa kannatti kotikäyntejä ongelmien esiintyessä. Monet vanhemmat pitivät kotia myös sopivimpana paikkana keskustella lasta koskevista asioista.

Koska heiltä saa ajankohtaista tietoa, sillä nuori ei välttämättä kerro kaikkea.

Jos on ongelmia, kotona on syytä saada tietoa asiasta.

Helppo tavata. Ihanteellinen ja joustava tapa nykyisen kiireen keskellä.

Lisäksi vanhemmat kannattivat kotikäyntejä sen vuoksi, että niiden avulla he voivat tutustua nuorisotyöntekijöihin ja lisätä eri kasvatustahojen yhteistyötä. Myös keskustelujen yksilöllisyys sekä henkilökohtainen kontakti olivat useiden vanhempien mielestä tärkeitä.

Olisi mukava tutustua alueen nuorisotyöntekijöihin ja luoda luotettavia suhteita myös lasten kannalta.

Kaiken toiminnan perusta on, että lapsen kanssa työskentelevät tuntevat toisensa, toistensa kasvatuseriaatteet jne.

Henkilökohtainen kontakti on hyvä tapa keskustella lasta koskevista asioista.

Jotkut vanhemmat pitivät kotikäyntejä hyvänä ajatuksena sen vuoksi, että niiden avulla nuorisotyöntekijät näkisivät lapsen kodin sekä siksi, että kaikki neuvot lapsiin liittyen olisivat tarpeen.

Asiantuntijoiden yhteydenotot. Vanhemmat arvioivat asiantuntijoiden yhteydenotot sopivampana kuin kotikäynnit.

TAULUKKO 12 . Asiantuntijoiden yhteydenottojen suotavuus lasta koskevissa asioissa

Yhteydenottojen suotavuus	Nuorisotyöntekijät		Opettajat	
	n	%	n	%
Kyllä	112	81	137	97
Ei	22	16	4	3
Jossain tapauksessa	4	3		
Yhteensä	138	100	138	100

Valtaosa vanhemmista piti sopivana, että nuorisotyöntekijät ottavat vanhempiin yhteyttä keskustellakseen lasta koskevista asioista (taulukko 12). Nämä vanhemmat perustelivat yhteydenottojen sopivuutta kiinnostuksella saada tietoa lapsensa toiminnasta ja käytöksestä kodin ulkopuolelta (liite 4, taulukko 10).

Kenties he näkevät lapseni asiat toisin ulkopuolisen silmin, ja voivat kertoa jotain mikä ei ole kotiväen tiedossa.

Haluan tietää, kuinka lapseni käyttäytyy ja toimii kodin ulkopuolella (esim. nuorisotaloloissa).

Haluan olla ajantasalla lapseni suhteen.

Vanhemmat näkivät nuorisotyöntekijöiden yhteydenotot suotavina myös ongelmatilanteissa, joista vanhemmat halusivat saada tietoa. Lisäksi vanhemmat kannattivat yhteydenottoja asioissa, jotka nuorisotyöntekijät näkivät vaativan keskustelua.

Jos on ongelmia, kotona on syytä saada tietoa asiasta.

Etenkin, jos esiintyy ongelmia, niin niitä on hyvä lähteä ratkomaan.

Jos nuorisotiloissa/harrastuksissa on jotakin mistä pitää puhua.

Muut vanhemmat, jotka kannattivat nuorisotyöntekijöiden yhteydenottoja perustelivat niiden suotavuutta avoimuuden, vuorovaikutuksen ja vastuun lisääntymisellä vanhempien ja harrastustoiminnan välillä sekä näkivät yhteydenottojen tapahtuvan lapsen parasta ajatellen. Jotkut vanhemmat näkivät yhteydenotot suotavina myös sen vuoksi, että ne osoittavat kiinnostusta lapsen asioihin.

Keskustelen aina mielellään lasteni asioista. Tuntuu hyvältä, jos heistä ollaan kiinnostuneita. Lastenneuvolan jälkeen sellaista ei vain tapahdu.

Vuorovaikutusta kodin ja nuorisotoimen välillä kaivataan, mieluummin tuntisimme nuorisotyöntekijät henk.koht.

Viidesosa vanhemmista ei kuitenkaan pitänyt nuorisotyöntekijöiden yhteydenottoja sopivina (taulukko 12). Nämä vanhemmat haluaisivat itse ottaa yhteyttä, jos näkisivät sen tarpeelliseksi. Jotkut vanhemmat eivät nähneet yhteydenotoille mitään tarvetta, minkä vuoksi he eivät pitäneet niitä suotavina. Yksittäiset vanhemmat pitivät yhteydenottoja yksityisyyden loukkauksena tai outoina, koska katsoivat, ettei heillä ollut mitään tekemistä nuorisotyöntekijöiden kanssa. (liite 4, taulukko 11)

Jos on ongelmia niin otamme itse yhteyttä sopivaksi katsomaamme paikkaan.

En katso vielä tarpeelliseksi.

En ymmärrä, miksi he ottaisivat yhteyttä. Eihän meillä ole mitään tekemistä heidän kanssaan.

Rutiiniyhteydenotot ei, jos lapsella ongelmia, ehdottomasti kyllä.

Opettajan yhteydenotto kotiin lasta koskevissa asioissa on jo vakiintunut kodin ja koulun yhteistyömuoto. Lähes kaikki vanhemmat pitivätkin opettajien yhteydenottoja sopivina, usein myös toivottavina (taulukko 12). Viidennes vanhemmista kannatti yhteydenottoja, koska he pitivät kodin ja koulun yhteistyötä tärkeänä lapsen oppimisen ja koulunkäynnin kannalta (liite 4, taulukko 12). Lähes yhtä monet vanhemmat näkivät opettajien yhteydenotot myönteisinä sen vuoksi, että vanhemmat saivat tietoa lapsensa käyttäytymisestä ja oppimisesta koulussa. Vanhemmat perustelivat yhteydenottojen suotavuutta halulla saada tietoa lapsensa ongelmista ennen suurempien ongelmien syntyä ja pulmatilanteiden

selvittämiseksi. Lisäksi jotkut vanhemmat toivoivat nykyistä avoimempaa ja luottamuksellisempaa yhteistyötä kodin ja koulun välille.

Yhteistyö koulun ja kodin välillä on erittäin tärkeää lapsen koulunkäynnin kannalta.

Kotona on hyvä tietää, mitä koulussa tapahtuu. Lapset tuskin puhuvat, ainakaan negatiivisista asioista kotona.

Koska lapsi viettää niin paljon koulussa aikaa, olisi hyvä tietää missä mennään. Keskustelu toivottavasti auttaa, jotta lapsella olisi hyvä olla koulussa.

Pitäisi olla nykyistä avoimempi suhde opettajan ja vanhempien välillä.

Vanhemmat toivoivat, että heihin otettaisiin yhteyttä erityisesti ongelmien esiintyessä (liite 4, taulukko 13). Yli neljäsosa vanhemmista toivoi yhteydenottoja yleisesti lapsen liittyvissä ongelmatilanteissa, ja tämän lisäksi yli kymmenen prosenttia vanhemmista toivoi opettajien yhteydenottoja koulunkäyntiin ja lapsen oppimiseen liittyvissä ongelmissa. Lisäksi lähes yhtä monet vanhemmista toivoivat tietoa lapsensa huonosta käytöksestä koulussa tai harrastusten parissa. Seuraavaksi eniten vanhemmat toivoivat yhteydenottoja yleisesti kaikista lasta koskevista asioista. Monet vanhemmista toivoivat myös tietoja sekä hyvistä että huonoista asioista. Hyvät uutiset ja myönteinen palaute lapsen toiminnasta ja käyttäytymisestä olisi joidenkin vanhempien mielestä toivottavaa.

Jos lapseni käyttäytyy häiritsevästi tai on jotain muita ongelmia, kaikki tieto otetaan mielellään vastaan, että voidaan tehdä asian hyväksi jotain.

Ongelmatilanteissa mahdollisimman pian, mutta joskus myös pelkästään positiivisissa merkeissä. Olisi kiva kuulla, että "menee hyvin", lapsi on sosiaalinen tms.

Muutamit vanhemmat toivoivat yhteydenottoja, jos lapsen käyttäytymisessä tapahtuu jotain muutoksia tai jos lapsi tupakoi tai käyttää päihteitä. Yksittäiset vanhemmat kaipasivat yhteydenottoja myös harrastuksiin ja kiusaamiseen liittyvissä asioissa sekä valintatilanteissa.

Jos lapseni käyttäytyy poikkeavasti: on surullinen, vetäytyvä, aggressiivinen, töykeä, tupakoi, esiintyy päihtyneenä, lintsaa koulusta, kiusaa tai tulee kiusatuksi jne.

Tämän mukaan vaikuttaa siltä, että vanhemmat kannattavat yksilöllistä neuvontaa lähinnä ongelmatilanteissa. Tämä tukeekin aiempia suomalaisia tutkimuksia ja käytettyjä toimintatapoja. Suomessa kotikäynnit ovat liittyneet pieniä lapsia lukuunottamatta lähinnä ongelmatilanteiden käsittelyyn (Cavén ym. 1991, 70). Toisaalta vanhemmat ovat toivoneet koululta enemmän yhteydenottoja kotiin muissakin kuin ongelmatilanteissa (Siltanen 1987a, 41).

7.3 Sopivimmat kotikasvatuksen tukemisen muodot

7.3.1 Tarpeellisimmat kotikasvatuksen tukemisen muodot

Aiemmissä tutkimuksissa (esim. Jakku-Sihvonen 1982; Katakorpi 1990; Lengua ym. 1992) kotikasvatuksen tukemisen muotoja on verrattu toisiinsa. Tässä tutkimuksessa vanhempien kiinnostus osallistua eri kotikasvatuksen tukemisen muotoihin oli erittäin merkittävästi yhteydessä toisiinsa sekä äitien että isien osalta (liite 4, taulukot 14 ja 15). Eli vanhemmat olivat joko kiinnostuneita osallistumaan lähes kaikkiin kotikasvatuksen tukemisen muotoihin tai he eivät olleet kiinnostuneita osallistumaan oikeastaan mihinkään kotikasvatuksen tuen toimintamuodoista. Tämän vuoksi vanhempia pyydettiin arvioimaan eri toimintamuotojen tärkeysjärjestystä, jotta voitaisiin tehdä erottelua myös eri toimintamuotojen välillä.

TAULUKKO 13. Kotikasvatuksen tukemisen muotojen tarpeellisuus

	Mo	Md	R	Summapistemäärä	S u m m a - pistemäärin ka
Harrastusten järjestäminen lapsille	1	2	10	347	2,97
Ystävien ja sukulaisten antamat neuvot ja tuki	1	3	11	478	4,16
Luento- ja esitelmätilaisuudet	1	5	11	622	5,18
Koko perheen yhteiset teemapäivät	6	5	10	624	5,20
Vanhempainryhmät, joissa alustuksia ja mahdollisuus keskusteluun	2	6	11	695	5,89
Joukkotiedotuksen välittämät tiedot	4	6	11	721	6,27
Koko perheen yhteiset kerhot	7	7	11	739	6,54
Vapaamuotoiset vanhempien keskustelutilaisuudet	6	7	11	777	6,76
Vanhempainpuhelin	11	8	11	891	7,89
Kaupungin palveluihin tutustuminen	12	8	11	909	8,04
Vanhempainkasvatuskurssit, joissa harjoituksia ja tiedon välittämistä	9	9	11	984	8,48
Nuorisotyöntekijöiden kotikäynnit	12	11	11	1073	9,41

Mo=moodi, Md=mediaani, R=vaihteluväli

Summapistemäärän laskennassa tärkein kotikasvatuksen tukemisen muoto sai arvon 1 ja vähiten tärkein tuen muoto arvon 12 eli mitä, pienempi summapistemäärä, sitä tärkeämmäksi arvioitu kotikasvatuksen tuen muoto

Taulukkoon 13 on koottu vanhempien arviot eri toimintamuotojen tarpeellisuudesta. Vanhempia tukevassa toiminnassa vanhemmat arvioivat harrastusten järjestämisen lapsille kaikkein tärkeimmäksi toimintamuodoksi. Vanhemmat pitivät seuraavaksi tärkeimpänä vanhempien tukemisessa ja kasvatusta koskevassa tiedonvälityksessä ystävien ja sukulaisten neuvoja ja tukea.

Varsinaisista kotikasvatuksen tukemisen muodoista vanhemmat arvioivat tärkeisimmiksi luento- ja esitelmätilaisuudet sekä koko perheen yhteiset teemapäivät. Vaikka näiden tilaisuuksien summapistemäärät olivat lähes samat, vanhemmat olivat arvioineet luentotilaisuudet tarpeellisemmiksi kuin koko perheen yhteiset teemapäivät, mistä ovat osoituksena erot tyyppi-arvoissa. Seuraavaksi tarpeellisimpina vanhemmat pitivät vanhempainryhmiä, joissa olisi alustuksia ja mahdollisuus keskusteluun toisten vanhempien ja asiantuntijan kanssa. Tämä onkin ristiriitainen sen kanssa, että vanhemmat olivat arvioineet olevansa vähiten kiinnostuneita osallistumaan tämän tyyppisiin vanhempainilaisuuksiin. Toisaalta myös aiemmissa tutkimuksissa (Jakku-Sihvonen 1982, 176; Katakorpi 1990, 12–13; Lengua ym. 1992) vanhemmat ovat toivoneet kasvatusta koskevaa tietoa alustusten ja siihen liittyvän keskustelun avulla.

Vanhempien halua saada tiedollista tukea kasvatustilaisuuksissa kuvaa luento- ja alustusten lisäksi se, että vanhemmat kokivat myös joukkoviestimien välittämät tiedot tarpeellisina. Seuraavaksi tarpeellisempina vanhemmat pitivät vanhempien ja lasten yhteisiä kerhoja sekä vapaamuotoisia keskustelutilaisuuksia. Sitä vastoin vanhemmat kokivat kaupungin palveluihin järjestettävät tutustumistilaisuudet, vanhempainpuhelimen, vanhempainkasvatuskurssit ja nuorisotyöntekijöiden kotikäynnit tarpeettomimpina.

7.3.2 Vanhempien toiveet perheiden palveluista

Selvitettäessä sopivia kotikasvatuksen tukemisen muotoja vanhemmilta tiedusteltiin toimintamuotojen tärkeysjärjestyksen lisäksi heidän toiveitaan perheille tarjottavista palveluista. Yli neljäsosa vanhemmista toivoi lasten ja vanhempien yhteisiä tapahtumia ja yhteistä toimintaa, kuten illanviettoja, retkiä ja leirejä. (liite 4, taulukko 16)

Mukavia olisivat äideille ja lapsille tarkoitetut illanvietot tai leirit.

Olisi mielenkiintoista olla joskus esim. Mukkulan nuokun illassa seuraamassa kaikkea, mitä siellä puuhataan -> vanhemmille tutustumisilta esim. yhteisen illanvieton kera?!

Koko perheen retket (päiväretket), esim. kylpylät, nähtävyydet, Korkeasaari, Linnanmäki. Tai vaikkapa liikuntaretkiä, monipuolinen liikuntapäivä Vierumäellä tms.

Koko perheen askartelukerhoja (puu ja metalli), puuhailtoja (pelit, tietokoneet) ja itsensä toteuttamista (musiikki, teatteri).

Tämä onkin yhdenmukainen sen kanssa, että vanhemmat pitivät teemapäiviä tärkeänä kotikasvatuksen tukemisen muotona ja olivat kaikkein kiinnostuneimpia osallistumaan lasten ja vanhempien yhteisiin teemapäiviin yhteisen toiminnan merkeissä. Seuraavaksi eniten vanhemmat toivoivat monipuolisia harrastusmahdollisuuksia lapsille.

Lasten harrastustoimintaa lisättävä niin, että se on lasten helposti saatavissa esim. omalla asuinalueella, lähellä kotia, myös muuta kuin liikuntaa, esim. kuvataide, askartelu...

Urheiluseuroilla voisi olla enemmän toimintaa lähiöissä (esim. talvella hiihtokoulut).

Yksinhuoltajana toivoisin monipuolista, edullista harrastusmahdollisuutta lapsille. Mahdollisuutta huilata vanhemmuudesta.

Monet vanhemmat olivat pohtineet tilaisuuksista tiedottamista ja vanhempien tavoittamista. Nämä vanhemmat olivatkin ehdottaneet jaettavaksi perheille opaslehtisiä tarjolla olevista palveluista.

Kokoelmalehtinen kaikesta mistä voi kysyä ja mitä on tarjolla: nuokut, seurakunta, kirjastot jne.

Palveluja on monipuolisesti ja riittävästi, ongelmana on ehkä se, etteivät ne jotka niitä tarvitsevat, osaa niitä etsiä. Perheille voisi jakaa lehtisen, jossa on kaikki kaupungin (järjestöjen) palvelut ja numerot, joista voisi tiedustella asiaa.

Muita toiveita perheille tarjottavista palveluista olivat harrastusmahdollisuuksien ja vanhempaintilaisuuksien maksuttomuus tai edullisuus sekä väliaikaisen hoitoavun saaminen lapsille iltaisin. Vaikka kotikasvatuksen tukeminen on tarkoitettu kaikille sitä haluaville vanhemmille (Weissbourd & Kagan 1989), jotkut vanhemmat olivat pohtineet palvelujen tarjoamista niille perheille, joilla ei ole ongelmia.

Ajattelun lähtökohdaksi voisi ottaa useammin sen, että palvelun ei tarvitse olla lähtökohdiltaan ongelmiin keskittyvä. Joku voisi joskus edes uhrata ajatuksen sille, että "mitä me sitten tarjottaisiin kun ei ongelmia ole?"

7.4 Epävirallinen vanhempien kasvatustehtävän tukeminen

7.4.1 Vanhempien tiedotusvälineistä hankkima kasvatustieto

Taulukosta 14 voi havaita, että puolet vanhemmista oli hankkinut kirjoista ja lehdistä paljon tai melko paljon tietoa kasvatukseen liittyvistä asioista. Noin kolmannes vanhemmista oli hankkinut opaslehtisistä ja televisiosta suhteellisen paljon kasvatukseen liittyvää tietoa,

mutta sitä vastoin valtaosa vanhemmista ei ollut saanut videoiden kautta kasvatukseen liittyvää tietoa.

TAULUKKO 14. Vanhempien tiedotusvälineistä hankkima kasvatustieto

	Kirjoista		Lehdistä		Opaslehtisistä		Televisiosta		Videolta	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Paljon	26	19	21	15	8	6	10	7	1	1
Melko paljon	46	33	53	38	46	33	36	26	4	3
Melko vähän	55	39	55	39	61	44	72	51	35	25
Ei lainkaan	13	9	11	8	25	18	22	16	100	71
Yhteensä	140	100	140	100	140	100	140	100	140	100

Ylioppilasäidit olivat hankkineet kirjoista ($\chi^2=14,76$, $df=2$, $p<0,001$) ja lehdistä ($\chi^2=10,36$, $df=2$, $p<0,01$) enemmän kasvatukseen liittyvää tietoa kuin vähemmän koulutetut äidit. Myös äitien ammattikoulutus korreloi kohtalaisesti äitien kirjoista hankkiman tiedon kanssa ($r_s=-0,33$, $p<0,001$). Korkean ammattikoulutuksen omaavat äidit olivat hankkineet kirjoista enemmän kasvatusta koskevaa tietoa kuin vähemmän koulutetut äidit. Tämä tukeekin Hämmäläisen (1986, 208—211) havaintoa, että koulutetut vanhemmat arvostavat vähän koulutettuja vanhempia enemmän kirjallisuutta tietolähteenä kasvatusta koskevissa asioissa.

Lisäksi ne vanhemmat, jotka olivat saaneet tukea lapsen tai perheen ongelmiin asiantuntijoilta tai sukulaisilta ja ystäviltä, olivat hankkineet lehdistä enemmän tietoa kasvatukseen liittyvistä asioista kuin muut vanhemmat ($\chi^2=14,82$, $df=6$, $p<0,05$). Myös ne vanhemmat, joilla oli useita keskustelukumppaneita kasvatusta koskevissa asioissa, olivat turvautuneet muita vanhempia useammin lehtien välittämään kasvatustietoon ($\chi^2=12,89$, $df=6$, $p<0,05$).

Nuoret isät olivat hankkineet televisiosta ($\chi^2=25,85$, $df=6$, $p<0,001$) enemmän kasvatustietoa kuin yli 36-vuotiaat isät. Myös kansakoulun käyneet isät arvioivat saaneensa enemmän kasvatusta koskevaa tietoa videofilmeiltä kuin perus- tai keskikoulun ja lukion käyneet isät ($\chi^2=11,07$, $df=2$, $p<0,01$). Laine (1981, 24) on esittänyt, että neuvontaan kaikkein haluttomimmat käyttävät eniten televisiota kasvatusta koskevaan tiedonhankintaan. Toisaalta nuorille ja vähän koulutetuille isille televisio ja videot ovat ehkä arkisia tiedonhankinnan välineitä, jotka korvaavat luetun materiaalin kasvatusta koskevassa tiedossa.

7.4.2 Lähiyhteisön tuki

Lähes kaikilla vanhemmilla oli ainakin yksi henkilö lähiyhteisössään, jonka kanssa he voivat keskustella lapsensa kasvatukseen liittyvistä asioista (liite 4, taulukko 17). Lähes puolet kaikista vanhemmista voi keskustella lasten isovanhempien kanssa lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista, ja lähes yhtä monella vanhemmista oli ystäviä tai tuttavvia, joiden kanssa he voivat puhua lapsensa kasvatuksesta (taulukko 15). Kolmasosa vanhemmista voi halutessaan keskustella myös omien tai puolison sisarusten kanssa lastaan koskevista asioista. Muita keskustelukumppaneita lasten kasvatusta koskevissa asioissa olivat muut lähisukulaiset, työtoverit, toisten samanikäisten lasten vanhemmat sekä asiantuntijat, kuten opettajat, neuvolan terveydenhoitajat ja päivähoidon henkilökunta.

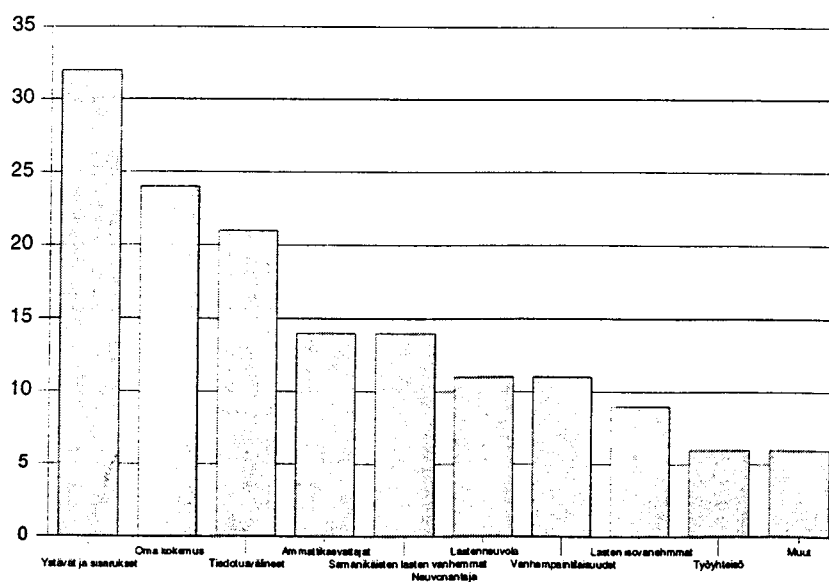
TAULUKKO 15. Perheen ulkopuolinen keskustelukumppani lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa (n=262)

Keskustelukumppani	n	% kaikista vanhemmista
Lapsen isovanhempi	65	46
Ystävä tai tuttava	61	43
Vanhempien sisarus	42	30
Lähisukulainen	29	21
Työtoveri	20	14
Lapsen kummi	16	11
Toisten lasten vanhemmat	11	8
Asiantuntijat	9	6
Muut (naapurit, lapsen isä, vanhempien isovanhemmat)	9	6

Suurin osa vanhemmista oli myös tyytyväisiä lähiyhteisöltään saamansa tuen ja neuvojen määrään (liite 4, taulukko 18). Yli kymmenen prosenttia vanhemmista kuitenkin arvioi, etteivät he ole saaneet, eivätkä toivokaan lähiyhteisöltään kasvatusta koskevaa tukea tai neuvoja. Saman verran oli myös niitä vanhempia, jotka olisivat toivoneet enemmän tukea ja neuvoja ystäviltään ja sukulaisiltaan. Vanhempien arvioima tuen ja neuvojen riittävyys oli erittäin merkitsevästi yhteydessä niiden ystävien ja sukulaisten määrään, joiden kanssa vanhemmat voivat keskustella kasvatusta koskevista asioista ($\chi^2=27,17$, $df=6$, $p<0,001$). Ne vanhemmat, joilla oli useita henkilöitä, joiden kanssa he voivat keskustella kasvatusta koskevista asioista, olivat myös tyytyväisiä saamaansa tukeen ja neuvoihin. Sitä vastoin ne vanhemmat, joilla oli yksi tai ei yhtään sukulaista tai ystävää, jonka kanssa he voivat keskus-

tella kasvatusta koskevista asioista, olisivat toivoneet lähiyhteisöltään enemmän kasvatusta koskevaa tukea ja neuvoja. Tämä onkin yhdenmukainen Gibbonsin (1991) tulosten kanssa siinä, että lähiyhteisöltään tukea ja neuvoja saavat vanhemmat ovat myös tyytyväisiä saamaansa kasvatustukeen.

Valtaosalla vanhemmista oli ainakin yksi henkilö, jonka kanssa he voivat keskustella lapsensa kasvatusta koskevista asioista, ja vanhemmat arvioivatkin saaneensa parhaita neuvoja lasten kasvatukseen ystäviltään ja sisaruksiltaan (kuvio 1). Monien vanhempien mielestä he olivat saaneet parhaita neuvoja lasten kasvatukseen myös omasta kokemuksestaan ja käyttämällä "maalaisjärkeä" sekä tiedotusvälineistä, kuten kirjallisuudesta, lehdistä ja televisioista. Näiden jälkeen seuraavaksi eniten vanhemmat olivat saaneet hyviä neuvoja ammattikasvattajilta, kuten opettajilta, koulupsykologilta ja päivähoidon henkilökunnalta sekä toisten vanhempien kokemuksista. Vanhempien luottamusta asiantuntijoiden neuvoihin kuvaa kirjallisuudesta ja ammattikasvattajilta saatujen neuvojen lisäksi lastenneuvolasta ja erilaisista vanhempainilaisuuksista, kuten luennoilta ja keskusteluryhmistä saatujen neuvojen merkitys, jotka vanhemmat näkivät suurempana kuin omien vanhempiensa lastenkasvatusneuvot. Kasvatusalalla toimivat vanhemmat korostivat lisäksi omaa koulutustaastaansa, työkokemustaan ja työtovereitaan kasvatukseen liittyvien neuvojen tarjoajina.

KUVIO 1. Parhaat neuvot lasten kasvatukseen (n=209)

7.4.3 Lasten harrastukset vanhempien kasvatustehtävän tukijoina

Kuten taulukko 16 osoittaa, valtaosa vanhemmista oli kokenut lasten harrastusten helpottavan omaa kasvatustehtäväänsä kotona.

TAULUKKO 16. Harrastusten merkitys vanhempien kasvatustehtävän tukemisessa

Harrastusten merkitys	n	%
Erittäin paljon	51	37
Melko paljon	69	50
Melko vähän	18	13
Ei lainkaan	1	1
Yhteensä	139	100

Liitteen 4 taulukkoon 19 on koottu vanhempien näkemyksiä lasten harrastusten merkityksestä omalle kasvatustehtävälleen. Neljäsosa vanhemmista piti lasten harrastuksia omaa kasvatustehtäväänsä tukevana, koska harrastusten kautta lapset oppivat sosiaalisia taitoja, ryhmässä toimimista ja toisten huomioon ottamista.

Lapsi oppii olemaan ryhmässä ja ottamaan muut huomioon.

Näin lapsi oppii olemaan muiden kanssa, lasten ja ohjaajien. Oppii "käyttäytymään ihmisten ilmoilla".

Viidesosa vanhemmista painotti lasten harrastusten merkitystä vanhempien kasvatustehtävälle myös virikkeillä ja mielekkäällä tekemisellä sekä erilaisten taitojen oppimisella, joihin kotona ei välttämättä ole tarvikkeita ja osaamista.

Voi purkaa energiaansa mielekkäällä tekemisellä, oppii uutta.

Erilaisten kiinnostuksen kohteiden tarjoaminen ei aiheuta kohtuutonta vaivaa, eikä kotona edes tulisi askarrellua tai edes osaisi neuvoa kivoja niksejä.

Lapsi saa paljon virikkeitä harrastusten parista, jonka ansiosta kasvatus helpottuu, koska hän on aktiivisempi muissakin asioissa.

Antaa lapselle toimintaa ja mahdollisuuden kehittää erilaisia taitoja.

Monet vanhemmat näkivät harrastusten kasvatuksellisen merkityksen tärkeänä, koska harrastuksissa lapset solmivat ystävyysuhteita, ja kodin ulkopuolisen toiminnan avulla lapset oppivat itsenäisyyttä ja omatoimisuutta.

Harrastukset tuovat vaihtelua, iloa, kavereita ja sosiaalisten suhteiden harjoittelua varhaisnuorille.

Partioharrastus on itsenäistänyt lastamme ja saanut omatoimiseksi ja reippaaksi.

Jotkut arvioivat harrastusten helpottavan vanhempien kasvatustehtävänsä tarjoamalla vanhemmille omaa aikaa.

Kasvatuksen saa jättää välillä muiden "kontolle", oma osuus tulee tehtyä, kun saa lapselle touhua.

Helpottaa iltahoitoja (koska olen iltakursseilla).

Monet vanhemmat arvioivat harrastusten merkitystä omalle kasvatustehtävälleen kuitenkin monella perusteella, ja perusteiden joukossa mainittiin myös tieto lapsen vapaa-ajan vietosta valvotussa ympäristössä sekä terveiden elämäntapojen oppiminen kadun ja huonon seuran asemesta.

Tietää missä ja kenen kanssa lapsi on.

Lapsi saa ystäviä, oppii olemaan isommassa ryhmässä, saa oikeanlaisia virikkeitä, on pois kadulta pahanteosta -> terveen elämisen mallin.

Liikuntaharrastukset pitää pois huonosta seurasta, sekä opettaa terveitä elämäntapoja.

Tämän mukaan näyttääkin siltä, että vanhemmat korostavat lasten harrastusten myönteistä merkitystä omalle kasvatustehtävälleen erilaisen oppimisen kautta: lapset oppivat sosiaalisuutta, erilaisia taitoja, itsenäisyyttä ja saavat virikkeitä. Vanhemmat pitävät myös lasten harrastusten kautta saatavia ystävyyssuhteita kasvatuksellisesti tärkeinä. Jotkut vanhemmat arvioivat harrastukset kuitenkin tärkeiksi nimenomaan "rokotusvaikutuksen" vuoksi: harrastukset estävät lasta ajautumasta kielteisiin toverisuhteisiin, mitä Hoikkalan (1993, 95) tutkimuksen vanhemmat olivat painottaneet.

Yli puolet (58 %) vanhemmista toivoi lasten harrastustoimintaa järjestettävän omalla asuinalueellaan (liite 4, taulukko 20). Vajaa kolmasosa piti myös yleisesti Lahden aluetta sopivana paikkana lasten harrastustoiminnalle. Sitä vastoin keskustassa tai Hollolan alueella järjestettävät harrastusmahdollisuudet saivat vähemmän kannatusta vanhemmilta. Muutamit vanhemmat olivatkin kirjoittaneet kysymyksen viereen perusteluksi, etteivät päästä lastaan yksin keskustaan, minkä vuoksi muualla järjestettävät lasten harrastusmahdollisuudet olisivat parempia. Perus- tai kansakoulun käyneet äidit korostivat oman asuinalueen harrastusmahdollisuuksia muita äitejä enemmän ($\chi^2=10,26$, $df=2$, $p<0,01$). Muilla perheen taustatekijöillä ei sen sijaan ollut yhteyttä vanhempien toivomuksiin lasten harrastuspaikasta.

7.5 Vanhempien kokema tuen tarve kasvatasioissa

7.5.1 Vanhempia kiinnostavat kotikasvatuksen tukemisen sisällöt

Vanhempien kiinnostusta hankkia kasvatusta koskevaa tietoa tiedusteltiin kysymällä vanhemmilta erilaisia aihepiirejä, joita käsitteleviin luento- tai keskustelutilaisuuksiin vanhemmat olisivat kiinnostuneita osallistumaan. Myös tässä tulkittiin vanhempien olevan kiinnostuneita ehdotetusta aihepiiristä, jos he olivat vastanneet olevansa joko erittäin tai melko kiinnostuneita siitä.

TAULUKKO 17. Aiheet, joista vanhemmat kiinnostuneita saamaan lisätietoa

	Erittäin		Melko		Vähän		Ei lain-		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Eri ikäkausien kehityksestä	17	12	54	38	52	37	18	13	141	100
Lasten kehitykseen liittyvistä ongelmista	32	23	62	44	35	25	12	9	141	100
Vanhempien merkityksestä lapsen kehitykselle	26	18	75	53	29	21	11	8	141	100
Lasten oppimiseen liittyvistä asioista	32	23	77	55	24	17	8	6	141	100
Sisarusten välisistä suhteista	19	14	57	40	48	34	17	12	141	100
Perheen ihmissuhteista ja keskustelutaidoista	37	26	58	41	34	24	12	9	141	100
Pulmatilanteiden ratkaisusta	46	33	54	38	32	23	9	6	141	100
Rajoihin ja sääntöihin liittyvistä asioista	34	24	58	41	39	28	10	7	141	100
Kavereiden merkityksestä lapselle	22	16	70	50	40	28	9	6	141	100
Nuoren itsenäistymisestä	40	28	71	50	22	16	8	6	141	100
Nuorten päihteiden käytöstä ja ennalta ehkäisystä	59	42	51	36	22	15	9	6	141	100
Sukupuoliasioiden opettamisesta	22	16	68	48	42	30	9	6	141	100
Murrosikään liittyvistä muutoksista nuorena	52	37	59	42	21	15	9	6	141	100
Käytöstapojen opettamisesta	22	16	63	45	43	31	13	9	141	100
Moraalikysymyksistä	20	14	57	40	51	36	13	9	141	100

Vanhempien kiinnostusta kuvaavat prosenttijakaumat eri aihepiireistä on tiivistetty taulukkoon 17. Varhaisnuorten vanhemmat saattavat ennakoida lapsen kehityksen mukaan tuomia muutoksia lapsessa ja perheessä, sillä vanhemmat olivat kiinnostuneimpia yleisesti nuorisoon ja nuorten asioihin liittyvistä aiheista. Vanhemmat olivat kaikkein kiinnostuneimpia hankkimaan tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja ennalta ehkäisystä. Kansakoulun sekä perus- tai keskikoulun käyneet äidit olivat ylioppilasäitejä kiinnostuneempia osallistumaan nuorten päihteiden käyttöä käsitteleviin luento- ja keskustelutilaisuuksiin ($\chi^2=13,56$, $df=6$, $p<0,05$). Myös ammatillisen kouluasteen tutkinnon suorittaneet äidit ($\chi^2=33,21$, $df=15$, $p<0,01$) sekä työntekijä-äidit ($\chi^2=22,36$, $df=12$, $p<0,05$) olivat muita äitejä kiinnostuneempia päihteitä koskevista aihepiireistä. Vaikuttaakin siltä, että vähän koulutetut äidit olivat kiinnostuneimpia nuorten päihteiden käytöstä ja sen ennalta ehkäisystä.

Nuorten päihteiden käytön jälkeen seuraavaksi kiinnostuneimpia vanhemmat olivat saamaan lisätietoa sekä murrosikään liittyvistä muutoksista nuorena että nuoren itsenäistymisestä. Lisäksi käytännöllisen tuntuinen pulmatilanteiden ratkaisu kotikasvatuksen tukemisen aiheena oli monien vanhempien mielestä kiinnostava. Huttunen (1984, 47) onkin todennut vanhempien tarvitsevan tukea ja vahvistusta kasvatustiedon soveltamisessa käytäntöön.

Amerikkalaisissa tutkimuksissa on korostettu lasten oppimiseen liittyviä aiheita ja oppimisen ohjausta kotona kotikasvatuksen tukemisen sisältönä kouluikäisten lasten vanhemmille (esim. Conroy & Mayer 1994; Meyers 1993). Myös tässä tutkimuksessa kouluikäisten lasten vanhemmille aina ajankohtaiset asiat lasten oppimiseen liittyen olivat useiden vanhempien mielestä kiinnostavia. Toisaalta vanhemmat eivät arvioineet lapsen oppimiseen liittyviä aiheita kuitenkaan yhtä kiinnostaviksi kuin murrosikä ja siihen liittyvät teemat.

Nykyisin on julkisuudessa puhuttu paljon ihmissuhteiden merkityksen korostumisesta ihmisten arkipäivän elämässä ja odotuksissa. Tätä kuvaa ehkä vanhempien kiinnostus hankkia tietoa perheen ihmissuhteista ja keskustelutaidoista. Meyers (1993) onkin painottanut vuorovaikutustaitojen merkitystä nimenomaan murrosikäisten nuorten vanhemmille, jotta vanhemmat osaisivat paremmin ottaa huomioon itsenäistyvän nuoren tunteet ja mielipiteet sekä ilmaista omat tunteensa ymmärrettävästi.

Kasvatuskysymyksistä puolestaan vanhempien merkitys lapsen kehitykselle, rajoihin ja sääntöihin liittyvät aiheet sekä lapsen kehitykseen liittyvät ongelmat kiinnostivat yli puolta vanhemmista paljon tai melko paljon. Ylioppilasäidit olivat vähemmän koulutettuja äitejä kiinnostuneempia osallistumaan rajoja ja sääntöjä käsitteleviin vanhempaintilaisuuksiin ($\chi^2=17,18$, $df=6$, $p<0,01$). Vanhempien merkityksestä lapsen kehitykselle olivat kiinnostuneita erityisesti yksinhuoltajavanhemmat ($\chi^2=23,40$, $df=12$, $p<0,05$). Enemmän tukea ja neuvoja lähiyhteisöltään toivoneet vanhemmat olivat puolestaan kiinnostuneempia hankkimaan lisätietoa lasten kehitykseen liittyvistä ongelmista ($\chi^2=19,88$, $df=9$, $p<0,05$) ja

vanhempien merkityksestä lapsen kehitykselle ($\chi^2=17,60$, $df=9$, $p<0,05$) verrattuna niihin vanhempiin, jotka olivat tyytyväisiä saamaansa tukeen. Nämä vanhemmat eivät ehkä ole voineet jakaa kokemuksiaan lähiyhteisönsä kanssa siinä määrin kuin olisivat halunneet, eivätkä näin saaneet tukea omalle vanhemmuudelleen ja lapsen kehityksen arvioinnille.

Aiemmissä tutkimuksissa on korostettu vanhempien huolta vertaisryhmän kielteisistä vaikutuksista lapseen (Jakku-Sihvonen 1982; Lengua ym. 1992). Yli puolet vanhemmista olikin kiinnostunut osallistumaan luento- tai keskustelutilaisuuksiin, joissa käsiteltäisiin ystävien merkitystä lapselle. Sisarusten välisistä suhteista olivat kiinnostuneita luonnollisesti ne vanhemmat, joilla oli kaksi tai sitä useampia lapsia ($\chi^2=30,86$, $df=9$, $p<0,001$). Sen sijaan vanhemmat olivat vähemmän kiinnostuneita saamaan lisätietoa sukupuoliasioiden ja käytöstapojen opettamisesta, moraalikysymyksistä sekä eri ikäkausien kehityksestä. Sukupuoliasiat, moraalikysymykset ja käytöstavat olivat nimenomaan koulukuraattoreiden näkemysten mukaan keskeisiä aiheita vanhempaintilaisuuksien sisältöinä (Ritchie & Partin 1994). Sitä vastoin vanhempien on todettu useissa tutkimuksissa toivovan tietoa lasten ikäkausien kehityksestä (Katakorpi 1990; Korhonen ym. 1989; Lengua ym. 1992).

7.5.2 Vanhempien kokemat huolenaiheet kasvatuksessa

Litteen 4 taulukossa 21 tiivistetään tulokset vanhempien kokemista huolenaiheista kasvatasioissa. Eniten vanhempia huolestuttivat lastensa kasvatuksessa omat kyvyt kasvattajina. Vanhemmat olivat huolissaan, miten he osaisivat ohjata lapsen kehitystä lapsen tarpeet huomioiden ja miten kasvattaa lasta niin, että hänelle kehittyisi vahva itsetunto. Vanhempia huolestuttivat myös kyvyt ohjata lasta niin, että lapsi pystyisi välttymään alkoholin ja huumeiden käytöltä. Lisäksi monia vanhempia huolestutti päihteiden käytön lisääntyminen yleensä nuorten keskuudessa. Tämä onkin yhdenmukainen sen kanssa, että vanhemmat olivat kiinnostuneimpia nuorten päihteiden käytöstä ja niistä keinoista, joilla päihteiden käyttöä voitaisiin ennalta ehkäistä nuorten keskuudessa.

Miten saan parhaalla mahdollisella tavalla tuettua lapsen omaa kehitystä henkisesti: itsenäisyys, itseluottamus ym.

Kuinka osaisin ohjata onnelliseen ja tasapainoiseen elämään lapsen persoonallisuustekijät huomioon ottaen.

Miten kykenemme tukemaan lapsen kasvua, että hän on tarpeeksi vahva sanomaan "ei" hänelle vahingollisiin asioihin esim. päihteet.

Vanhemmat olivat huolestuneita myös yleisesti siitä, tuleeko lapsesta kunnan kansalainen ja miten lapsi selviää elämästä "kultaisella keskitiellä". Lisäksi murrosikä yleensä ja sen mukanaan tuomat muutokset lapsessa ja perheessä huolestuttivat useita vanhempia. Myös

tämäihepiirivastaavanhempienkiinnostustaosallistuumurrosikäkäsitteleviinvanhempaintilaisuuksiin.

Että lapsestani tulisi kunnan kansalainen ja että hän löytäisi oman paikkansa yhteiskunnassa ja oman työn.

Lähestyvä "murkkuikä" tulevaisuudessa, jaksako ymmärtää, tukea, kannustaa jne.

Tulevan tai osittain jo alkaneen murrosiän tuomat uudet asiat ja mahdolliset ongelmat.

Muita vanhempien huolenaiheita olivat lapsen joutuminen huonoon seuraan, vastuuntunnon kasvattaminen sekä sopivien rajojen asettaminen.

Toivon, ettei lapseni joudu/ajaudu ns. "väärään seuraan".

Kaveripiirin epäedullinen vaikutus.

Saada lapsi kantamaan vastuuta koulunkäynnistä, jatko-opiskelusta, ammatin tärkeydestä, elämästään.

Sopivat rajat käytökselle (ettei liian ankara ja tiukka).

Lisäksi joitakin vanhempia huolestuttivat lasten motivointi koulunkäyntiin ja koulussa pärjääminen, luottamuksellisten suhteiden säilyminen murrosiässä, lisääntyvä rikollisuus sekä lasten huonot tavat, isän puute ja vanhempien kyvyt luopua pikkulapsesta.

7.5.3 Kasvatustuen tarve lapsen tai perheen ongelmiin

Vanhemmista 70 prosenttia oli kokenut harvoin tai ei juuri koskaan epävarmuutta lapsen kanssa toimiessaan, ja vain muutamat vanhemmat olivat kokeneet usein epävarmuutta lapsen kanssa (liite 4, taulukko 22). Vanhemmat, jotka olivat saaneet riittävästi tukea ja neuvoja lähiyhteisöltään, olivat kokeneet merkitsevästi muita harvemmin epävarmuutta lapsen kanssa toimiessaan ($\chi^2=24,88$, $df=9$, $p<0,01$). Kuten taulukko 18 osoittaa, suurin osa vanhemmista (69 %) ei myöskään kokenut tarvitsevansa tukea lapsen tai perheen ongelmiin.

TAULUKKO 18. Vanhempien tuen ja neuvojen tarve lapsen tai perheen ongelmiin

Tuen tarve ongelmiin	n	%
Ei tarvetta	97	69
Olisi tarvetta, mutta ei saatu tukea	2	2
Saatu tukea	41	29
Yhteensä	141	100

Kuitenkin 30 prosenttia vanhemmista kertoi tarvinneensa tukea ja neuvoja perheen tai lapsen ongelmiin parin viimeisen vuoden aikana. Ne vanhemmat, jotka olivat kokeneet usein tai melko usein epävarmuutta lapsen kanssa toimiessaan, olivat saaneet parin viimeisen vuoden aikana myös erittäin merkittävästi enemmän tukea ja neuvoja lapsen tai perheen ongelmiin ($\chi^2=28,16$, $df=6$, $p<0,001$). Lisäksi ne vanhemmat, joilla olisi ollut tarvetta saada tukea perheen tai lapsen ongelmiin, mutta jotka eivät olleet sitä saaneet, olisivat toivoneet lähiyhteisöltään enemmän tukea ($\chi^2=18,62$, $df=6$, $p<0,01$).

Tukea tarvitsevista vanhemmista lähes puolet oli turvautunut sukulaisten tai ystävien tukeen, mutta yli neljännes vanhemmista oli hakenut neuvoja ja tukea ongelmiinsa myös perheneuvolasta (liite 4, taulukko 23). Muut vanhemmat olivat saaneet tukea neuvolan tai koulun terveydenhoitajalta, lapsen opettajalta tai muulta, kuten sosiaalitoimistosta, koulukuraattorilta, AA-kerhosta ja sairaalan psykiatrian osastoilta.

Sparling ja Lowman (1983, 320) ovat todenneet, että sukulaiset, opettajat ja terveydenhoidon ammattilaiset ovat kukin tärkeitä tuen ja neuvojen tarjoajia vanhemmille asiasta riippuen. Tämän tutkimuksen havainnot tukevatkin heidän väitettään, sillä vanhemmat olivat saaneet tukea ja neuvoja lastensa tai perheensä erilaisiin ongelmiin eri ihmisiltä. Sukulaisilta ja ystäviltä vanhemmat olivat saaneet tukea ja neuvoja lähinnä lasten arkipäiväisiin kasvatus-tilanteisiin ja pieniin ongelmiin.

"Jokapäiväisiin" lasten käytös- ja toimintatapoihin, kuten kotitoimet ja kotiintuloajat, ns. arkipäivän pikkuongelmiin.

Jotkut vanhemmat olivat saaneet sukulaisilta myös käytännöllistä tukea lasten hoitoapuna tai taloudellisena tukena. Perheneuvolasta vanhemmat olivat puolestaan saaneet tukea ja neuvoja parisuhdeongelmiin sekä lasten koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin, kuten luvattomiin poissaoloihin ja kotiläksyjen tekemiseen. Lisäksi jotkut vanhemmat olivat saaneet perheneuvolasta tukea ja neuvoja kasvatuskysymyksiin, kuten rajojen asettamiseen sekä lapsen aggressiiviseen ja häiritsevään käyttäytymiseen. Opettajalta vanhemmat olivat luonnollisesti saaneet tukea lapsen koulunkäyntiin liittyviin asioihin, kun taas terveydenhoitajien tuki vanhemmille oli liittynyt lähinnä vanhemmuuden tukemiseen sekä lasten ja vanhempien välisiin suhteisiin. Muualta tukea saaneet vanhemmat kertoivat lasten ja vanhempien välisistä ongelmista, parisuhteen vaikeuksista sekä yksihuoltajuuteen liittyvistä vaikeuksista, kuten tuen ja kannustuksen puutteesta arkipäivän asioiden ratkaisemisessa.

Vaikka valtaosa vanhemmista oli sitä mieltä, etteivät he tarvitse tukea tai neuvoja perheensä ongelmiin, heistä 21 prosenttia kertoi lapsensa ja perheensä ongelmista. Tällaisia olivat parisuhteen ongelmat, lapsen huono käytös ja tottelemattomuus sekä lapsen tupakointi ja alkoholin käyttö. Nämä vanhemmat pystyvät ehkä ratkaisemaan ongelmat joko perheenjäsenten tai lähiyhteisön tuella tai sitten vanhemmat eivät halua tai osaa hakea apua ongelmiinsa (ks. Korhonen ym. 1989).

Korhonen ym. (1989, 70) ovat esittäneet, että perheiden kasvatustuen tarve kasvaa lasten ongelmien myötä, vaikka toisaalta he myöntävät, etteivät kaikki vanhemmat koe tarvitsevansa tukea ongelmista huolimatta. Tässä tutkimuksessa vanhempien kokemat ongelmat eivät olleetkaan yhteydessä vanhempien kiinnostukseen osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Myöskään vanhempien kokema epävarmuus lapsen kanssa toimimisessa ei ollut yhteydessä vanhempien kiinnostukseen osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan.

7.6 Kotikasvatuksen tukemisen perusteet

7.6.1 Kotikasvatuksen tukemisen tärkeimmät tavoitteet

Vanhempia pyydettiin arvioimaan kotikasvatuksen tukemisen tavoitteita, jotta vanhempien odotuksia voitaisiin ottaa paremmin huomioon toimintaa suunniteltaessa. Taulukosta 19 voi havaita, että vanhemmat olivatkin arvioineet kaikki kotikasvatuksen tukemisen tavoitteet suhteellisen tärkeiksi.

TAULUKKO 19. Kotikasvatuksen tukemisen tavoitteet

Tavoite	Erittäin tärkeä		Melko tärkeä		Ei juurikaan tärkeä		Ei lainkaan tärkeä		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Lasten kehityksen ja oppimisen edistäminen	53	40	75	56	6	4			134	100
Lasten käyttäytymiseen vaikuttaminen	55	41	70	52	9	7			134	100
Vanhempien tyytyväisyys vanhempina toimimiseen	31	23	71	53	28	21	4	3	134	100
Vanhempien itseluottamuksen vahvistaminen	54	40	60	45	17	13	3	2	134	100
Vanhempien kykyjen kehittäminen kasvattajina	53	40	66	49	15	11			134	100
Tiedon välittäminen lasten kasvatuksesta	32	24	77	58	22	16	3	2	134	100
Perheen vuorovaikutuksen parantaminen	38	28	75	56	19	14	2	2	134	100
Perheen ongelmien ennalta ehkäisy	56	42	57	43	17	13	4	3	134	100
Vanhempien tutustuminen toisiinsa	22	16	61	46	43	32	8	6	134	100

Kotikasvatuksen tukemisen tavoitteissa painotetaan useimmiten lapsen liittyviä tavoitteita (esim. Hämäläinen 1992, 64; Schaefer 1991). Tärkeimmiksi kotikasvatuksen tukemisen tavoitteiksi vanhemmat arvioivatkin lasten kehityksen ja oppimisen edistämisen (96 %) sekä lasten käyttäytymiseen vaikuttamisen vanhempien välityksellä (93 %). Vanhempien mielestä seuraavaksi tärkeimpiä tavoitteita kotikasvatuksen tukemisessa olivat vanhempien kykyjen kehittäminen kasvattajina ja vanhempien itseluottamuksen vahvistaminen. Tällainen näkökulma ottaa huomioon vanhemmuuden ja vanhempien hyvinvoinnin tukemisen, eikä keskity yksinomaan lapsikeskeisiin tavoitteisiin kotikasvatuksen tukemisessa. Nämä vanhempiin liittyvät sisällöt onkin usein pyritty ottamaan huomioon suomalaisessa kotikasvatuksen tukemisessa (esim. Jakku-Sihvonen 1982, 14—15; Mutru 1988, 37; Rönkä 1989).

Yksinhuoltajaäidit kokivat sekä lasten käyttäytymiseen vaikuttamisen ($\chi^2=39,95$, $df=8$, $p<0,001$) että vanhempien itseluottamuksen vahvistamisen ($\chi^2=41,99$, $df=12$, $p<0,001$) muita vanhempia tärkeimpinä kotikasvatuksen tukemisen tavoitteina ja pääsisältöinä. Nämä teemat saattavat kuvastaa yksinhuoltajien halua saada tukea kasvatusasioissa, kun perheessä ei ole toista aikuista, jolta voisi saada vahvistusta omille kasvatuskäytännöilleen, sillä Korhonen ym. (1989, 43) ovat todenneet, että vanhempien kasvatustuen tarve kasvaa avioeron myötä.

Kotikasvatuksen tukemista on kuvattu myös ongelmia ennaltaehkäisevänä ja perheen toimintakykyä ylläpitävänä toimintana (esim. Arcus & Thomas 1993, 4; Conroy & Mayer 1994; Seppänen 1994, 6). Kuten jo aiemmin on käynyt ilmi, jotkut vanhemmat olivat kokeneet kotikasvatusta tukevan toiminnan perheen tai lasten ongelmiin liittyvänä. Vanhemmat arvioivatkin ongelmien ennalta ehkäisyn tärkeäksi tavoitteeksi kotikasvatuksen tukemisessa. Erityisesti ne vanhemmat, joilla ei ollut ystäviä tai sukulaisia, joiden kanssa he voivat keskustella lapsensa kasvatukseen liittyvistä asioista, kokivat perheen ongelmien ennalta ehkäisyn tärkeänä kotikasvatuksen tukemisen tavoitteena ($\chi^2=24,05$, $df=6$, $p<0,001$). Lisäksi perheen vuorovaikutuksen parantaminen ja tiedon välittäminen lasten kasvatuksesta olivat vanhempien mielestä suhteellisen tärkeitä tavoitteita.

Sitä vastoin vanhemmat pitivät vähiten tärkeimpänä kotikasvatuksen tukemisen tavoitteena vanhempien tyytyväisyyttä vanhempana toimimiseen ja vanhempien tutustumista toisiinsa. Toisaalta kuitenkin ne vanhemmat, jotka olisivat toivoneet kasvatusasioissa enemmän tukea lähiyhteisöltään, pitivät tärkeänä vanhempien tutustumista toisiinsa ($\chi^2=17,35$, $df=9$, $p<0,05$). Vaikka ero muihin vanhempiin onkin vain melkein merkitsevä, saattaa se viestiä siitä, että eristyneimmät vanhemmat ovat eniten yhteiskunnan tarjoaman tuen tarpeessa (ks. Lambermon & van Ijzendoorn 1989). Tällöin vanhempien mahdollisuus tavata toisiaan kotikasvatusta tukevassa toiminnassa tarjoaa mahdollisuuden saada sosiaalista tukea yhteisestä toiminnasta tai kokemusten jakamisesta.

7.6.2 Kotikasvatuksen tukemisessa huomioitavia asioita

Liitteen 4 taulukkoon 24 on koottu vanhempien toiveita kotikasvatuksen tukemisessa huomioitavista asioista. Neljäsosa vanhemmista painotti, että kotikasvatuksen tukemista järjestettäessä tulisi ottaa huomioon perheiden ja vanhempien erilaisuus.

Erilaisia tilaisuuksia erilaisille vanhemmille. Jokaiselle jotakin.

Vanhempien erilaiset sosiaaliset olot, lasten iät ja jokaisessa perheessä erilaiset ongelmat.

Monien vanhempien mielestä tilaisuuksissa tulisi huomioida myös käytännön järjestelyjä, kuten tilaisuuksien maksuttomuus, lastenhoidon järjestäminen sekä sopiva aika ja paikka. Lisäksi vanhemmat korostivat, ettei vanhemmille saisi "tuputtaa" tiettyä vanhemmuuden mallia, eikä toisaalta "udella" perheen yksityiselämään kuuluvia asioita.

Aiheiden oltava mielenkiintoisia, mutta ei saa tuputtaa tiettyä mallia. Erilaisuuttakin täytyy sallia. Ulkopuolisten rooli on vain tukea, perheen sisäisiin asioihin ei pidä puuttua.

Ei saa olla pakkosyöttöä tai vain yhden ainoan oikean vaihtoehdon esittämistä "me olemme aina oikeassa" -tyyliin.

Useat tutkijat ovatkin painottaneet toimintatapojen joustavuutta sekä vanhempien erilaisuuden ja yksilöllisen elämäntavan kunnioitusta kotikasvatuksen tukemisen perustana (esim. Hughes & Perry-Jenkins 1996; Taskinen 1982, 27). Kotikasvatusta tukevan toiminnan pitäisi kunnioittaa vanhempien erilaisia arvoja (ks. esim. Arcus & Thomas 1993, 24—25; Hughes & Perry-Jenkins 1996), sillä Airaksisen (1993, 128) mukaan se, miten vanhemmat ymmärtävät kodin kasvatustekijänä, riippuu heidän yhteiskunnallisesta asemastaan. Kotikasvatuksen tukemisen arvoperusta onkin kyseenalainen, jos vanhempien erilaisuutta ei kyetä ottamaan toiminnassa huomioon. Riittävä tiedotus kotikasvatuksen tukemisen tarkoituksesta ja toimintamuodoista voi vähentää vanhempien epäilyjä kotikasvatuksen tukemisesta kontrollin välineenä ja tietyn tyyppisen vanhemmuuden mallin pakkosyöttönä.

Lisäksi vanhemmat pitivät tärkeänä, että toiminta olisi vanhempien tarpeista lähtevää ja tavoitteena tulisi olla vanhemmuuden tukeminen.

Sen pitäisi olla melko pitkälle kodin ehdoilla tapahtuvaa ja myönteiseen lopputulokseen tähtäävää.

Vanhemmilla vastuu — kannustaa vanhempia tekemään ja ajattelemaan itse, eikä liian helposti etsimään valmiita vastauksia muualta.

Tukemalla vanhempia — kertomalla mitä voi tehdä. EI SAA olisi jätettävä pois vanhemmille (ja lapsille) tarkoitusta luennoista yms.

Muut vanhemmat olivat pohtineet tukea tarvitsevien vanhempien tavoittamista, osallistumisen vapaaehtoisuutta sekä leimaantumisen pelkoa toimintaan osallistuttuaan.

Pitäisi ottaa huomioon ne vanhemmat joilla ongelmia/jotka tosiaan tarvitsisivat tukea -> miten niitä voisi saada mukaan? Toisaalta osallistuminen pitäisi olla vapaaehtoista.

Miten tavoitetaan ja saada innostumaan ja kiinnostumaan vanhemmat, jotka kiireiltään ja nykyhetken ajan ilmiöiden uuvuttamina monimaisine ongelmineen eivät jaksa??? Yliaktiiviset "ihanaat" vanhemmat ja "täydelliset" vanhemmat helposti karkottavat epävarmat vanhemmat pois.

Tilaisuudet sellaisia, etteivät perheet tuntisi itseään leimautuneiksi ottaessaan osaa tilaisuuksiin.

Tällaiseen toimintaan osallistuminen leimaa helposti lapset tai vanhemmat, vaikka ei olisikaan ongelmia.

Myös leimautumisen pelkoa voidaan pyrkiä vähentämään riittävällä tiedottamisella, johon pitäisi sisällyttää tietoa paitsi tavoitteista ja toimintatavoista myös kohderyhmästä. Tukea tarvitsevien vanhempien tavoittaminen on toiminnan järjestäjien kannalta ehkä ikuinen ongelma, mutta toiminnan ollessa vapaaehtoista oman ongelmansa muodostaa myös tukea tarvitsevien vanhempien määrittelemisen. Toisaalta esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevien vanhempien tavoittamisessa voitaisiin yrittää perinteisen tiedottamisen asemesta niiden henkilöstöryhmien verkostoja, jotka työskentelevät näiden perheiden kanssa. Tästä on esimerkkinä mm. Lahden perheryhmäkokeilu, johon osallistuville äideille ryhmästä tiedottaminen tapahtui sosiaalityöntekijöiden ja lastentarhanopettajien kautta (Seppänen 1994, 6).

7.6.3 Vanhempien haluttomuus osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan

Kaikista vanhemmista 30 prosenttia ajatteli, ettei ole yleisesti kiinnostunut kotikasvatusta tukevista palveluista (liite 4, taulukko 25). Puolet näistä vanhemmista oli sitä mieltä, ettei heidän perheessään tarvittu ulkopuolista tukea, koska heidän perheensä oli tasapainoinen, eikä heillä ollut suurempia ongelmia. Vanhemmat korostivat myös oman kokemuksen ja lähiyhteisön tärkeyttä sekä luottamusta omiin kykyihin kasvattajina yhteiskunnan holhouksen asemesta. Monet näistä vanhemmista kuitenkin toivoivat, että ongelmien ilmaantuessa tukea olisi tarjolla.

Katsomme, että olemme maalaisjärjellä ja pienellä "diplomatialla" elävä perhe, emmekä katso tarvitsevamme ulkopuolista tukea. Olemme ihan onnellisia näin. Ehkä tilanne olisi toinen, jos perheessämme esiintyisi kasvatus- tai muita ongelmia.

Koska katsomme, että sukulaisten ja tarvittaessa koulun tuella pystymme kasvattamaan lapsemme, hankkimaan itsenäisesti tietoa kirjoista ja aikakauslehdistä ja keskustelemme paljon asioista lähisuvun kanssa. Olemme sitä polvea, joka luottaa omaankin järkeensä eikä halua sosiaalianttojen holhousta joka paikkaan. Vaikka emme ole täydellisiä kasvattajia, uskomme itseemme ja omiin voimavaroihimme.

Olemme säästyneet varsinaisilta ongelmilta. Jos hankalia asioita tulee eteen tulevaisuudessa, olen valmis hakemaan apua ja toivosin sitä myös saavani.

Tämän mukaan näyttää siltä, että ne vanhemmat, jotka eivät olleet kiinnostuneita kotikasvatuksen tukemisesta, luottivat omiin kykyihinsä kasvattajina ja saivat lähiyhteisöltään

riittävästi tukea tarvitessaan. Tulos tukeekin Spothin ym. (1996) tulosta, etteivät vanhemmat halua osallistua tämän tyyppiseen toimintaan, jos kokevat pärjäävänsä vanhempina hyvin ilman tukeakin. Sitä vastoin tässä tutkimuksessa vain kaksi vanhempaa kertoi yksityisyyden liittyvän kiinnostumattomuuteen kotikasvatuksen tukemista kohtaan, mikä on selvästi vähemmän kuin Spothin ym. (1996) tutkimuksessa.

Spothin ym. (1996) sekä Anderssonin ja Sandqwistin (1982, 32) tapaan tässäkin tutkimuksessa yli kolmasosa äideistä näki ajanpuutteen syynä kiinnostumattomuuteensa kotikasvatusta tukevaan toimintaan.

Ajanpuute; työssäkäyvät vanhemmat, kolme lasta ja jokaisella omat menonsa, kotityöt.

Isät tai yhdessä vastanneet vanhemmat eivät sitä vastoin nähneet ajanpuutetta syynä siihen, etteivät he ole kiinnostuneita kotikasvatuksen tukemisesta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

8.1 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa yritettiin selvittää vanhempien kiinnostusta saada tukea kasvatustehtäväänsä perheen ulkopuoliselta taholta sekä sitä, millaisista aiheista varhaisnuorten vanhemmat olivat kiinnostuneita saamaan lisätietoa. Kotikasvatuksen tukemista suunniteltaessa ja kehitettäessä olisi hyvä tietää vanhempien odotuksista ja käsityksistä, jotta toimintaa voitaisiin suunnata vanhempien odotusten ja tarpeiden mukaan. Monet eri tahot järjestävät kotikasvatusta tukevaa toimintaa, mutta vähemmän on tutkittu sitä, millaista toimintaa vanhemmat toivovat ja odottavat. Lisäksi lähes kaikki tutkimukset, joissa vanhempien kasvatustuen tarvetta on selvitetty, ovat keskittyneet alle kouluikäisten lasten vanhempiin (esim. Jakku-Sihvonen 1982; Strom ym. 1990).

Aiemmissä tutkimuksissa vanhemmilta ei ole tiedusteltu myöskään mielipiteitä kotikasvatuksen tukemisen tarkoituksesta tai tavoitteista. Kotikasvatuksen tukemisen suunnittelu- ja kehittämistyön yhtenä peruskysymyksenä kuitenkin on, tarvitaanko ylipäättään kotikasvatuksen tukea. Kotikasvatuksen tukemisen tarkoituksen, tavoitteiden ja toimintaa ohjaavien periaatteiden avulla voidaan arvioida sitä, millaisina toiminnan yleiset perusteet nähdään. Usein kotikasvatuksen tukemisen tavoitteissa painotetaan lapsikeskeisiä tavoitteita (Hämäläinen 1992, 64; Owen & Mulvihill 1994; Schaefer 1991). Vanhemmat pitivätkin kotikasvatuksen tukemisen lapsikeskeisiä tavoitteita tärkeimpinä: vanhemmat painottivat sekä lasten kehityksen ja oppimisen edistämistä että lasten käyttäytymiseen vaikuttamista vanhempien välityksellä. Erityisesti yksinhuoltajavanhemmat kokivat lapsikeskeiset

tavoitteet tärkeinä. Tätä voidaan selittää olettamalla, että yksinhuoltajavanhemmat toivovat tukea omille kasvatuskäytännöilleen, kun perheessä ei ole toista aikuista, jonka kanssa voisi pohtia arkipäivän kasvatustilanteita ja saada tukea omalle kasvatustyölleen.

Toisaalta vanhemmat pitivät lapsikeskeisten tavoitteiden lisäksi myös itse vanhemmuuden tukemista tärkeänä toiminnan perusteena. Suomalaisessa kotikasvatuksen tukemisen tavoitteissa ja käytännöissä vanhemmuuden tukeminen onkin otettu huomioon (Jakku-Sihvonen 1982, 13; Mutru 1988, 37; Rönkä 1989). Tällöin tarkoituksena on vahvistaa vanhempien itseluottamusta ja myönteistä minäkäsitystä.

Kotikasvatuksen tukemista on kuvattu sosiaalisia ongelmia ennaltaehkäisevänä toimintana, mutta se ei ole suuntautunut ensisijaisesti ongelmien poistamiseen (Arcus & Thomas 1993, 12; Conroy & Mayer 1994). Monet vanhemmat olivat kuitenkin mieltäneet kotikasvatuksen tukemisen lapsen tai perheen ongelmiin liittyväksi. Vanhemmat pitivät ongelmien ennaltaehkäisyä tärkeänä kotikasvatuksen tukemisen tavoitteena, mutta toisaalta jotkut vanhemmat olivat kokeneet, etteivät he tarvitse tukea, koska heidän perheessään ei ollut ongelmia. Nämä vanhemmat pitivät tärkeänä lähiyhteisön tukea sekä luottamusta omiin kykyihin kasvattajina. He toivoivat kuitenkin, että tukea olisi tarjolla ongelmatilanteissa.

Vanhemmilta tiedusteltiin laajasti erilaisia kotikasvatuksen tuen muotoja, jotta saataisiin tietoa vanhempien näkemyksistä toimintamuotojen suunnittelun perustaksi. Tarkasteltaessa kotikasvatuksen tukemisen eri muotoja tulokset olivat yhdenmukaisia siinä, että vanhemmat toivoivat lasten ja vanhempien yhteistä toimintaa illanviettojen, retkien ja teemapäivien merkeissä: vanhemmat olivat kaikkein kiinnostuneimpia osallistumaan perheen yhteisiin teemapäiviin, pitivät niitä toiseksi tärkeimpänä kotikasvatuksen tukemisen muotona ja toivoivat vanhemmille tarjottavan yhteistä toimintaa lasten kanssa. Aiemmissä tutkimuksissa tämäntyyppistä toimintaa ei ole juurikaan huomioitu kotikasvatuksen tukemisen mahdollisuutena. Palm ja Palkovitz (1988, 372—373) ovat kuitenkin ehdottaneet toiminnallisuuden lisäämistä ja vanhempia kiinnostavien toimintojen jakamista lasten kanssa, jotta isät osallistuisivat enemmän kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Toisaalta perheleirit sekä lasten ja vanhempien yhteiset kerhot ovat usein toiminnallisia ja niissä on järjestetty lasten ja vanhempien yhteistä toimintaa (Palm & Palkovitz 1988, 372—373; Taavitsainen & Oranen 1985, 28), mutta tämän tutkimuksen vanhemmat eivät olleet valmiita osallistumaan leirimuotoiseen toimintaan eivätkä lasten ja vanhempien yhteisiin kerhoihin, vaan toivoivat kertaluonteisia tilaisuuksia ja retkiä.

Varsinaisista kotikasvatuksen tukemisen muodoista vanhemmat pitivät tärkeimpänä luento- ja esitelmätilaisuuksia. Äideistä yli 60 prosenttia ja isistä lähes puolet oli myös kiinnostunut osallistumaan vanhemmille tarkoitettuihin luentotilaisuuksiin. Tulos onkin yhdenmukainen Lengan ym. (1992) tulosten kanssa siinä, että vanhemmat pitivät asiantuntijan alustuksia kiinnostavina. Luennot samastetaan helposti tiedonvälitykseen, ja vanhemmat pitivätkin vanhempaintilaisuuksissa tärkeänä, että ammattitaitoinen asiantuntija välittäisi uutta tietoa ja käytännöllisiä neuvoja rajatusta aiheesta. Kaikille perheille sopivia neuvoja

kasvatustilanteisiin on kuitenkin vaikea antaa (esim. Hughes & Perry-Jenkins 1996; Palm & Palkovitz 1988, 374). Luentojen ja alustusten avulla voidaan kuitenkin pyrkiä herättämään vanhempien omia pohdintoja ja kannustaa vanhempia jakamaan kokemuksia keskenään.

Vanhempien suhtautuminen yleisesti kotikasvatuksen tukemisen muotona käytettyyn vanhempien ryhmäkeskusteluun oli ristiriitainen. Vanhemmat olivat arvioineet vanhempainryhmät, joissa olisi alustuksia ja mahdollisuus keskusteluun, luentojen ja teemapäivien jälkeen kolmanneksi tärkeimmäksi kotikasvatuksen tuen muodoksi. Aiemmat tutkimukset ovat selvittäneet vanhempien näkemyksiä vertailemalla tuen eri muotoja keskenään ja todenneet vanhempien toivovan alustuksia ja keskustelua (Jakku-Sihvonen 1982, 176; Katakorpi 1990, 12—13; Lengua ym. 1992). Näiden tutkimusten kanssa tulos onkin samansuuntainen. Toisaalta vanhemmat olivat vähiten kiinnostuneita osallistumaan vanhempainilaisuuksiin, joissa olisi alustuksia ja mahdollisuus keskusteluun. Tältä osin tulos on ristiriitainen sekä vanhempien itsensä arvioiman tärkeysjärjestyksen että aiempien tutkimusten kanssa. Tämä saattaa selittyä kysymystekniikalla, jolloin voisi olettaa vanhempien kokevan keskusteluryhmät tärkeinä, mutta he itse eivät välttämättä osallistuisi niihin.

Jotta vanhemmat osallistuisivat vanhempien keskustelutilaisuuksiin, niiden tulisi olla kertaluonteisia tai perhekahvilan tyyppisiä aina avoimia tilaisuuksia. Tämä tukee Brockin ym. (1993, 109) käsitystä, että vanhemmat eivät ole valmiita sitoutumaan useita kertoja kokoontuviin ryhmiin, mutta ovat sen sijaan kiinnostuneita tietyistä aiheista. Perhekahvilat taas voivat toimia avoimina kohtaamispaikkoina, joissa vanhemmat voivat halutessaan kysyä neuvoa tai tietoa mielenkiintonsa mukaan (Weissbourd & Kagan 1989). Tarkasteltaessa vanhempien valmiutta osallistua keskusteluryhmiin havaittiin äitien olevan isiä erittäin merkittävästi valmiimpia osallistumaan niihin. Äidit olivat puolestaan yhtä valmiita osallistumaan yksinomaan äideille tarkoitettuun ryhmään sekä äideille ja lapsille tarkoitettuun ryhmään. Näin ollen äitien valmiutta osallistua keskusteluryhmään ei selittäne ryhmän rakenne vaan pikemminkin sisältö tai ylipäättään äitien kiinnostus jakaa kokemuksia toisten vanhempien kanssa.

Vanhempainkasvatuskursseja tarkasteltiin Suomessa yleisimmin käytettyjen oppimisteoreettisen (Dembo ym. 1985, 156; Graziano & Diament 1992, 7) ja Thomas Gordonin (1978, 42—43) kehittämän vanhempainkasvatuskurssien osalta. Yleisesti vanhemmat kokivat vanhempainkasvatuskurssit tarpeettomiksi kotikasvatuksen tukemisen muodoiksi. Äidit olivat kuitenkin kiinnostuneita osallistumaan sekä oppimisteoreettisille että perheen vuorovaikutusta painottaville vanhempainkasvatuskursseille. Erityisesti yksinhuoltajaäidit olivat kiinnostuneita oppimisteoreettisesta vanhempainkasvatuskurssista, joka korostaa kasvatustaitojen ja ongelmanratkaisutaitojen opettamista vanhemmille ja jonka tavoitteena on vaikuttaa lasten käyttäytymiseen ja vähentää lasten käyttäytymisongelmia. Yksi selitys voisi olla, että yksinhuoltajat kokevat kasvatustuen tarvetta nimenomaan ongelmatilanteissa ja toivovat tukea omille kasvatuskäytännöilleen (ks. Korhonen ym. 1989, 43).

Äidit olivat isiä selvästi kiinnostuneempia osallistumaan kotikasvatuksen eri muotoihin. Tämä onkin yhdenmukainen sekä kotimaisten että ulkomaisten tutkimusten kanssa (Katakorpi 1990, 12—13; Lengua ym. 1992; Spoth ym. 1996). Kotikasvatusta tukeva toiminta on usein käytännössä äitikeskeistä, vaikka periaatteissa puhutaan perheiden kanssa työskentelystä (Forsberg ym. 1994, 173—174). Suunnattaessa kotikasvatuksen tukea myös miehille, olisi hyvä ottaa huomioon miesten kokemuksia vanhemmuudestaan sekä heidän kokemiaan isyyden iloja ja suruja. Ehkä nuoria perheitä lukuunottamatta pääasiallisin kasvatustavastuu mielletään edelleen usein naisten tehtäväksi ja isät ovat kasvatusasioissa taustavai-kuttajina, minkä vuoksi kotikasvatusta tukeva toiminta nähdään helposti naisten puuhasteluna. Tällöin kulttuuriset tekijät saattavat vaikuttaa miesten vähäiseen kiinnostukseen kotikasvatusta tukevaa toimintaa kohtaan.

Vanhempien osallistumishalukkuus kotikasvatuksen tuen eri muotoihin korreloi erittäin merkitsevästi keskenään. Jotkut vanhemmat osallistuisivat todennäköisesti aktiivisesti useamman tyyppisiin vanhempien kasvatustehtävää tukeviin tilaisuuksiin. Toiset vanhemmat olisivat puolestaan haluttomia osallistumaan minkään tyyppisiin vanhempaintilaisuuksiin. Nämä vanhemmat ehkä tuntevat, etteivät tarvitse tai halua tukea kasvatustehtävälleen, joten heidän näkemyksiään kunnioitettakoon. Kotikasvatuksen tukemisen periaatteet perustuvat vapaaehtoisuuteen, minkä vuoksi vanhempien autonomian kunnioitus on toiminnan keskeisiä kulmakiviä (Fine & Gardner 1991; Hämäläinen 1992, 293).

Yleisesti kaikkein kiinnostuneimpia kotikasvatusta tukevasta toiminnasta olivat opistoasteen tutkinnon suorittaneet äidit. Aiemmissa tutkimuksissa koulutetuimpien äitien on todettu olevan kiinnostuneimpia vanhempainkasvatuksesta (Hämäläinen 1986, 208—211; Jakku-Sihvonen 1982, 150). Näiden tutkimusten kanssa tämän tutkimuksen tulokset ovatkin samansuuntaisia, vaikka korkeakoulututkinnon suorittaneet äidit eivät olleetkaan kaikkein kiinnostuneimpia vanhempaintilaisuuksista. Korkeakoulututkinnon suorittaneet äidit olivat keskimäärin hieman vanhempia kuin opistoasteen tutkinnon suorittaneet äidit, mikä saattaa osaltaan selittää heidän vähäisempää kiinnostustaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Jakku-Sihvosen (1982, 150) tutkimuksessa todettiin nuorten vanhempien olevan halukkaimpia opiskelemaan kasvatusta koskevia asioita. Tällöin elämäkokemuksen kautta saatu luottamus omiin kykyihin kasvattajana voisi selittää korkeakoulututkinnon suorittaneiden äitien vähäisempää kiinnostusta kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Yksi selitys korkeakoulututkinnon suorittaneiden äitien vähäisempää kiinnostukseen kotikasvatuksen tukea kohtaan voisi löytyä myös koulutuksen tai työelämän piirteistä, jos korkeakoulututkinnon suorittaneet äidit ovat vähemmän koulutettuja äitejä tottuneempia itsenäiseen tiedonhankintaan.

Vanhemmat pitivät koulua sopivimpana paikkana kotikasvatuksen tukemista järjestettä-essä. Useimmat kouluikäisten lasten vanhemmat pitävät koulun järjestämiä vanhempaintilai-suuksia luontevina ja usein myös toivottavina kodin ja koulun yhteistyömuotoina. Koulun vanhempaintilaisuuksiin osallistumisessa ei ole myöskään leimautumisen pelkoa, mikä

saattaa liittyä esimerkiksi sosiaalitoimen järjestämiin vanhempainilaisuuksiin (Siltanen 1987a, 43). Varhaisnuorten vanhemmat ovat helposti tavoitettavissa koulun kautta ja toisaalta koulut sijaitsevat lähellä, joten matkoihin ei kulu aikaa. Monet vanhemmat olivat valmiita osallistumaan myös nuorisotoimen järjestämiin vanhempainilaisuuksiin. Nuorisotoimi saatetaan kokea koulun tapaan neutraalina kohtaamispaikkana vanhemmille, ja vanhemmat haluavat pitää nuorisotyöntekijöihin yhteyttä tietääkseen lapsensa vapaa-ajanvietosta. Toisaalta vanhempien halukkuuteen osallistua nuorisotoimen vanhempainilaisuuksiin on saattanut vaikuttaa myös se, että kyselylomakkeen yhteydessä lähetetystä kirjeestä kävi selvästi ilmi nuorisotoimen rooli tutkimuksen teettäjänä.

Tulokset kotikasvatuksen tukemisen järjestäjästä ovat yhdenmukaisia niiden ulkomaisten tutkimusten kanssa, joissa on tutkittu kouluikäisten lasten vanhempia (Conroy & Mayer 1994; Lengua ym. 1992). Tulokset poikkeavat kuitenkin kotikasvatuksen tukemisen järjestäjän osalta oleellisesti aiemmista suomalaisista tutkimuksista (Katakorpi 1990; Mutru 1988), mikä oli osittain odotettavissakin, sillä aiemmat tutkimukset on suunnattu alle kouluikäisten lasten vanhemmille. Lasten ikä vaikuttaa todennäköisesti siihen, minkä tahon kanssa vanhemmat ovat läheisimmässä yhteistyössä kasvatusta koskevista asioista ja minkä tahon vanhemmat kokevat asiantuntevimpana lapsen sen hetkessä kehitysvaiheessa. Leikki-ikäisten vanhemmat keskustelevat neuvolakäynneillä lapsensa kehityksestä ja kasvatuksesta, kun taas kouluikäisten lasten vanhemmille opettajat ovat ehkä tärkein asiantuntijataho ja läheisimpiä keskustelukumppaneita lasta koskevista asioista.

Tiedotusvälineiden välittämä tieto kasvatukseen liittyvistä asioista on oleellista kotikasvatuksen tukemista, sillä puolet vanhemmista oli hankkinut kirjoista ja lehdistä suhteellisen paljon kasvatusta koskevaa tietoa. Kolmannes vanhemmista oli käyttänyt myös opaslehtisiä ja televisiota tietolähteenään kasvatusasioissa. Lisäksi tiedotusvälineiden välittämää tietoa kotikasvatuksen tukijana tukee vanhempien arvio, että he olivat saaneet ystävien ja sukulaisien sekä oman kokemuksen jälkeen seuraavaksi eniten tiedotusvälineistä hyviä neuvoja kasvatukseen. Vaikka koulutetuimmat äidit olivat hankkineet eniten kasvatusta koskevaa tietoa kirjoista ja lehdistä, opaslehtisten ja television välityksellä voidaan tavoittaa myös niitä vanhempien, jotka eivät halua osallistua kotikasvatusta tukevaan toimintaan (ks. Arcus 1995; Brock ym. 1993, 104). Tiedotusvälineiden välittämät tiedot ovat myös oleellisia niille vanhemmille, joilla ei ole lähiyhteisössään tukiverkkoa kasvatustiedon välittäjänä (Lambermon & van Ijzendoorn 1989).

Vanhempia kiinnostavien aihepiirien avulla saatiin tietoa vanhempainilaisuuksien sisällöiksi. Valtaosa tutkimuksista, joissa on selvitetty vanhempien kasvatustiedon tarvetta, on keskittynyt alle kouluikäisten lasten vanhempiin (Jakku-Sihvonen 1982, 173—174; Katakorpi 1990, 13; Sparling & Lowman 1983, 319—320). Lapsen lähestyvistä murrosiästä johtuen varhaisnuorten vanhemmat näyttävät olevan kiinnostuneita eri aiheista kuin alle kouluikäisten lasten vanhemmat, sillä varhaisnuorten vanhemmat olivat kiinnostuneimpia lähestyvään murrosikään liittyvistä aiheista. Varhaisnuorten vanhemmille tärkein

aihepiiri oli nuorten päihteiden käyttö ja ennaltaehkäisy. Nuorten päihteiden käytöstä on julkisuudessa ollut viime aikoina paljon puhetta, ja vanhemmat kokevat nuorten päihteiden käytön ehkä pelottavaksi ja siten todelliseksi huolenaiheeksi. Asiallisella tiedolla ja asioista keskustelemalla voidaan kuitenkin vähentää vanhempien turhaa huolestumista, mutta toisaalta voidaan tarjota vanhemmille myös keinoja tunnistaa ja puuttua lasten tupakointiin sekä päihteiden kokeiluun ja käyttöön varhaisessa vaiheessa.

Vanhemmat olivat kiinnostuneita samaan lisätietoa myös murrosikään liittyvistä muutoksista nuorena, nuorten itsenäistymisestä, pulmatilanteiden ratkaisusta sekä perheen ihmissuhteista ja keskustelutaidoista. Murrosikään ja nuoren itsenäistymiseen liittyvät aiheet ovat yhdenmukaisia sekä Conroy ja Mayerin (1994) että Wyckoffin (1980, 296) tulosten kanssa, jotka ovat tutkineet murrosikää lähestyvien ja murrosikäisten lasten vanhempia. Pulmatilanteiden ratkaisu, joka voidaan käsittää osaksi perheen vuorovaikutussuhteita, saatetaan samastaa myös murrosikäisten muutoksiin kuuluvaksi. Näin ollen tulokset tukevatkin useita aiempia tutkimuksia, joissa on todettu vanhempien kaipaavan tietoa ja ohjausta perheen ihmissuhteista ja vuorovaikutustaidoista (Jakku-Sihvonen 1982, 166—168; Korhonen ym. 1989, 43; Lengua ym. 1992). Perheen ihmissuhteet ja vuorovaikutussuhteet ehkä tiedostetaan tärkeiksi vanhempien ja lasten psykologiselle hyvinvoinnille ja onnellisuudelle, minkä vuoksi niitä pidetään tärkeänä kotikasvatuksen tukemisen sisältönä.

Vanhemmat olivat erityisen huolestuneita omista kyvyistään ohjata ja tukea lapsensa kehitystä ja itsetuntoa. Vanhemmilla ei ole vanhemmuuden mallia nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa oman toimintansa tueksi, kun omat kasvatustuotot eivät enää sovellu omien lasten kasvatukseen (Hämäläinen 1992, 54). Sosiaaliset taidot ja hyvä itsetunto ovat kuitenkin oleellisia itsenäistyväälle nuorelle ja hänen tulevaisuudelleen. Hyvällä itsetunnolla varustettu nuori voi itsenäisesti tehdä valintoja ja välttää ryhmäpaineita. Itsetunnon ja sosiaalisten taitojen merkitystä korostetaan myös epävarmassa tulevaisuudessa, koulutuksessa ja työelämässä pärjäämisen edellytyksinä.

Lasten kehityksen ohjaaminen ja itsetunnon tukeminen edellyttävät sellaisia kotikasvatuksen tukemisen muotoja, jotka kehittävät vanhempien kykyjä tukea lapsensa persoonallisuuden kehitystä ja jotka tukevat vanhempien itseluottamusta sekä vähentävät syyllisyyden tunteita (ks. Mutru 1988, 37; Pulkkinen 1987, 65; Rönkä 1989). Tällöin perustiedot lapsen psyykkisestä kehityksestä, ohjaavan kasvatuksen periaatteista ja eri kasvatustapojen vaikutuksista lapseen sekä niiden käytäntöön soveltamisesta ovat oleellisia (ks. Huttunen 1984, 47; Lengua ym. 1992; Raivio 1992, 99).

Vanhemmat keskustelivat kasvatustilanteissa vanhempiensa, ystäviensä ja lähisukulaistensa kanssa. Vanhemmat olivat pääosin myös tyytyväisiä lähiyhteisöltään saamaansa tukeen kasvatustilanteissa. Sosiaaliset suhteet ovatkin edelleen tärkeitä vanhemmuuden ja kotikasvatuksen tukijoita. Kotikasvatuksen tukea tarvitsevatkin lähinnä ne vanhemmat, joilla ei ole tukiverkkoa lähiyhteisössään. Nämä vanhemmat tunsivat itsensä myös epävarmoiksi lastensa kasvatuksessa ja tarvitsivat tukea ja vahvistusta vanhemmuudelleen ja tekemilleen

ratkaisuille lapsiaan koskevista asioista. Epävarmuutta kasvatusasioissa kokeneet vanhemmat eivät olleet kuitenkaan muita kiinnostuneempia osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Nämä vanhemmat eivät ehkä miellä tiedonvälitystä, kokemusten jakamista ja keskustelua vanhemmuutta tukevana ja sitä kautta koettua epävarmuutta ja ongelmia helpottavana. He kuitenkin toivoivat lähiyhteisöltään enemmän tukea ja pitivät vanhempain-tilaisuuksissa tärkeänä vanhempien tutustumista toisiinsa, minkä vuoksi kotikasvatusta tukeva toiminta voisi näiden vanhempien osalta keskittyä lähinnä tukiverkon luomiseen tutustuttamalla vanhempia toisiinsa.

Perheen tai lapsen ongelmatilanteissa lähiyhteisön ihmiset olivat tärkeimpiä tuen ja neuvojen antajia. Toisaalta arkipäivän pulmia vaikeammiksi koetuissa ongelmissa vanhemmat olivat kääntyneet myös opettajien, perheneuvoloiden ja terveydenhoitajien puoleen. Korhosen ym. (1989, 69) mukaan vanhempien kasvatustuen tarve kasvaa lapsen ongelmien myötä. Tässä tutkimuksessa eniten ongelmia kokeneet vanhemmat eivät olleet kuitenkaan muita kiinnostuneempia osallistumaan kotikasvatusta tukevaan toimintaan. Toisaalta jotkut vanhemmat olivat mieltäneet kotikasvatuksen tukemisen liittyvän nimenomaan ongelmatilanteisiin. Perinteisesti asiantuntijoiden kanssa on asioitu ongelmatilanteissa, ja neuvola-käynnit sekä terveystarkastukset ovat saattaneet keskittyä tarkistamaan, että kaikki on kunnossa. Tämän vuoksi jotkut vanhemmat saattavat samastaa vanhempien kasvatusteh-
tävää tukevat palvelut helposti ongelmakeskeiseksi, vaikka ongelmien poistaminen ei olekaan kotikasvatuksen tukemisen varsinainen tarkoitus.

8.2 Tutkimuksen arviointia

Vaikka tutkimuksessa oli heikko vastausprosentti, kyselytutkimuksella saatiin tietoa vanhempain-tilaisuuksien tavoitteiden, toimintamuotojen ja sisältöjen suunnittelun ja kehittämisen perustaksi. Kvalitatiivisella tutkimusotteella olisi voitu välttää heikosta vastausprosentista johtuvat ongelmat. Laadullisen tutkimuksen avulla ei kuitenkaan olisi saatu riittävän laajasti tietoa vanhempien näkemyksistä ja odotuksista. Haastattelujen tai muun laadullisen aineiston avulla vanhempien olisi ollut ehkä vaikea tuottaa erilaisia kotikasvatuksen tukimuotoja, koska aihepiiri on monille vanhemmille ehkä suhteellisen vieras. Vanhempien kotikasvatukseen liittyviä huolenaiheita ja kotikasvatuksen tukemisen sisältöjä olisi sen sijaan ollut ehkä tukimuotoja helpompi tutkia laadullisilla menetelmillä. Toisaalta tällöinkin otanta olisi täytynyt jättää huomattavasti pienemmäksi.

Strukturoitu haastattelu olisi saattanut olla luotettava vaihtoehto kyselylomakkeelle. Sen hyötynä olisi ollut mukautuvuus erilaisiin haastattelutilanteisiin sekä tarkentavien kysymys-

ten mahdollisuus, jolloin olisi saatu ehkä syvällisempää ja luotettavampaa tietoa vanhempien odotuksista. Lisäksi strukturoitu haastattelu olisi ollut luotettavampi myös siinä suhteessa, että vastaaja olisi ollut varmasti tiedossa. Kyselylomakkeella saatiin tietoa isien vastauksista, mutta puolet lomakkeista äiti oli täyttänyt yksin (liite 4, taulukko 26). Näin ollen voi vain arvailla, olivatko isät kertoneet todellisen mielipiteensä vai olivatko äidit täyttäneet lomakkeen omien näkemystensä mukaan ja arvioineet isien mahdolliset vastaukset. Strukturoitu haastattelu olisi kuitenkin vaatinut huomattavia henkilöresursseja, eikä tähän ollut mahdollisuuksia rajallisesta ajasta ja pelkästä tutkijan työpanoksesta johtuen.

Tutkittavat vanhemmat valittiin Lahden nuorisotalojen toimintaan osallistuneiden lasten vanhemmista. Täten tutkittavat vanhemmat olivat jo valmiiksi valikoituneita. Yleistettävyyden kannalta olisikin oleellista selvittää, olisivatko tulokset samanlaisia, jos tutkittavat vanhemmat valittaisiin kaikista 9—12-vuotiaiden lasten vanhempien perusjoukosta. Tutkimus toteutettiin Lahdessa, minkä vuoksi tulosten voidaan katsoa heijastavan Lahden tilannetta kotikasvatuksen tukemisen osalta. Tulokset saattaisivat poiketa, jos tutkimus toteutettaisiin muualla Suomessa, esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, pienissä kaupungeissa tai maaseudulla. Ympäristön olosuhteilla ja ominaispiirteillä saattaa olla merkitystä siihen, millaista tukea vanhemmat toivovat perheen ulkopuoliselta taholta. Lähiyhteisön tuki kasvatusasioissa on tärkeää, ja lähiyhteisön ollessa tiivis ulkopuolisen tahon järjestämälle kotikasvatuksen tuelle saattaisi olla vähemmän kysyntää.

Tutkimusta voisi tiivistää keskittymällä vähäisempään määrään kotikasvatuksen tuen muotoja. Esimerkiksi lasten harrastusten merkitys vanhempien kasvatustehtävän tukijana olisi voitu jättää tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimus tehtiin yhteistyönä Lahden nuorisotai kulttuuritoimen kanssa, ja lasten harrastuksiin ja nuorisotoimeen liittyvät kysymykset palvelivat nimenomaan nuorisotoimen tiedon tarpeita. Vähäisempi kotikasvatuksen tukimuotojen määrä olisi lyhentänyt kyselylomaketta, ja olisi saattanut näin nostaa vastaushalukkuutta.

Suomessa on tutkittu vanhempien kasvatustuen tarvetta pääosin alle kouluikäisten lasten vanhempien osalta (Jakku-Sihvonen 1982; Mutru 1988; Taskinen & Tirkkonen 1984). Tämä tutkimus keskittyi puolestaan varhaisnuorten vanhempiin. Vaikuttaa siltä, että lasten iällä on merkitystä erityisesti vanhempien toiveisiin kotikasvatuksen tuen sisällöistä. Tämän vuoksi myös murrosikäisten nuorten vanhempien odotukset ja tarpeet kotikasvatuksen tukemiselle olisivat selvittämisen arvoisia.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi hedelmällistä tutkia vanhempien odotusten pohjalta suunniteltuja vanhempaintilaisuuksia ja selvittää niiden toimivuutta vanhempien kasvatustehtävän tukijoina. Missä määrin vanhemmat todellisuudessa osallistuisivat vanhempaintilaisuuksiin, millaisina vanhemmat ne kokisivat, olisiko niillä vaikutusta vanhempien kasvatustasanteisiin ja arkipäivän kasvatustilanteisiin kotona? Lahden nuorisotoimi on kokeillut kevään 1997 aikana vanhemmille suunnattuja luentotilaisuuksia nuorten päihteiden käytöstä

ja ennaltaehkäisystä. Ainakin vanhempien suuret osallistujamäärät antavat viitteitä siitä, että tilaisuudet ovat vastanneet vanhempien kiinnostuksen kohteita tai tiedon tarpeita.

LÄHTEET

- Aalto, T. 1994. Lokki-vanhemmat —tutkimus vapaaehtoisesta vanhempainryhmästä. Turun yliopisto. Taloustieteen ja sosiaalipolitiikan laitos. Pro gradu.
- Airaksinen, T. 1993. Oikeudet kotona: kotikasvatuksen filosofiaa. Teoksessa M. Ojala (toim.) Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta. Tutkittua ja tärkeäksi havaittua varhaiskasvatustutkimuksesta. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. Julkaisu 91, 125—131.
- Andersson, B.-E. & Sandqvist, K. 1982. Family support and development. A presentation of a Swedish longitudinal research project of families with small children. Stockholm Institute of Education Department of Educational Research. Reports on education and psychology no 2.
- Antikainen, A. 1993. Onko lasten ja nuorten kasvattaminen vaikeampaa kuin aikaisemmin? *Kasvatus* 24 (1), 48—58.
- Arcus, M. 1995. Advances in family life education: Past, present and future. *Family Relations* 44 (4), 336—344.
- Arcus, M. & Thomas, J. 1993. The nature and practice of family life education. Teoksessa M. Arcus, J. Schvaneveldt & J. Moss (toim.) Handbook of family life education. The practice of family life education. vol 2. The United States of America: Sage Publications, 1—32.
- Bijou, S. 1984. Parent training. Actualizing the critical conditions of early childhood development. Teoksessa R. Dangel & R. Polster (toim.) Parent training. Foundations of research and practice. New York: The Guilford Press, 15—26.
- Brock, G., Oertwein, M. Coufal, J. 1993. Parent education. Theory, research and practice. Teoksessa M. Arcus, J. Schvaneveldt & J. Moss (toim.) Handbook of family life education. The practice of family life education. vol 2. The United States of America: Sage Publications, 87—114.
- Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development. Experiments by nature and design. The United States of America: Harvard University Press.
- Cavén, S., Klap, K., Kuru, P., Nyqvist, L. & Ojuri, A. 1991. Lokki-Projekti lastensuojelun avohuollossa. Teoksessa Kivireen vetäjät vai verkonkutojat. Työntekijät kertovat lastensuojelusta. Sosiaali- ja terveyshallitus. Oppaita 6. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 64—81.
- Christensen, O. & Thomas, C. 1980. Dreikurs and the search for equality. Teoksessa M. Fine (toim.) Handbook on parent education. New York: Academic Press, 53—74.
- Conroy, E. & Mayer, S. 1994. Strategies for consulting with parents. *Elementary School Guidance & Counseling* 29 (1), 60—66.

- Cudaback, D., Dickinson, N. & Wiggins, E. 1990. Parent education by mail. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services* 7 (3), 172—175.
- Dangel, R. & Polster, R. 1984. Winnig: A systematic, empirical approach to parent education. Teoksessa R. Dangel & R. Polster (toim.) *Parent training. Foundations of research and practice*. New York: The Guilford Press, 162—201.
- Dembo, M., Sweitzer, M. & Lauritzen, P. 1985. An evaluation of group parent education: Behavioral, PET and Adlerian programs. *Review of Educational Research* 55 (2), 155—200.
- Fine, M. 1980. The parent education movement: An introduction. Teoksessa M. Fine (toim.) *Handbook on parent education*. New York: Academic Press, 3—26.
- Fine, M. & Gardner, P. 1991. Counseling and education services for families: An empowerment perspective. *Elementary School Guidance & Counseling* 26 (1), 33—44.
- First, J. & Way, W. 1995. Parent education outcomes: Insights into transformative learning. *Family Relations* 44 (1), 104—109.
- Forsberg, H., Kuronen, M., Pösö, T. & Ritala-Koskinen, A. 1994. Perheongelmat ja asiantuntijakäytännöt. Teoksessa P. Linna (toim.) *Perhe*. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja sarja C nro 6, 172—187.
- Forsberg-Kupias, H. & Salminen, T. 1986. Perheen merkitys ja perheeseen kohdistuva sosiaalityö. Perhekeskeisen sosiaalityön käsitteen ja funktion tarkastelua yhteiskuntakehityksen valossa. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia 81.
- Getz, H. & Gunn, W. 1988. Parent education from a family-system perspective. *The School Counselor* 35 (5), 331—336.
- Gibbons, J. 1991. Children in need and their families: Outcomes of referral to social services. *British Journal of Social Work* 21 (3), 217—227.
- Gordon, T. 1980. Parent effectiveness training: A preventive program and its effects on families. Teoksessa M. Fine (toim.) *Handbook on parent education*. New York: Academic Press, 101—121.
- Gordon, T. 1978. *Viisaat vanhemmat*. Suomentaja Pirkko Talvio-Jaatinen. Helsinki: Tammi. Alkup. teos 1970.
- Gordon, T. & Gordon-Sands, J. 1979. *Viisaat vanhemmat kertovat*. Suomentaja Pirkko Talvio-Jaatinen. Helsinki: Tammi. Alkup. teos 1976.
- Graziano, A. & Diamant, D. 1992. Parent behavioral training: An examination of the paradigm. *Behavior modification* 16 (1), 3—38.
- Gresham, F. & Lemanek, K. 1987. Parent education. Teoksessa C. Maher & S. Forman (toim.) *A behavioral approach to education of children and youth*. New Jersey: Lawrence Erlbaum, 153—181.
- Hall, M. 1984. Responsive parenting: A large-scale training program for school districts, hospitals and mental health centres. Teoksessa R. Dangel & R. Polster (toim.) *Parent training. Foundations of research and practice*. New York: The Guilford Press, 67—92.

- Herbert, M. 1988. Working with children and their families. Lontoo: Routledge.
- Hobbs, N., Docecki, P., Hoover-Dempsey, K., Moroney, R., Shayne, M. & Weeks, K. 1984. Strengthening families. Strategies for improved child care and parent education. San Francisco: Jossey Bass.
- Hoikkala, T. 1993. Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Jyväskylä: Gummerus.
- Hopkins, B. 1984. The data-based development of parent training programs. Teoksessa R. Dangel & R. Polster (toim.) Parent training. Foundations of research and practice. New York: The Guilford Press, 27—33.
- Hughes, R. & Perry-Jenkins, M. 1996. Social class issues in family life education. Family Relations 45 (4), 175—182.
- Huttunen, E. 1984. Perheen ja päivähoiton yhteistyö kasvatuksen ja lapsen kehityksen tukijana. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 2.
- Huttunen, J. & Hämäläinen, J. 1993. Vanhempien kasvattajaominaisuuksista ja isätyypeistä. Teoksessa M. Ojala (toim.) Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta. Tutkittua ja tärkeäksi havaittua varhaiskasvatustutkimuksesta. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. Julkaisu 99, 99—124.
- Hämäläinen, J. 1992. Kotikasvatuksen pedagogisen tukemisen idea lastensuojelussa. Sen sosiaalieettiset lähtökohdat ja asema Suomen lastensuojelun oppihistoriassa. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 3.
- Hämäläinen, J. 1986. Vanhemmuuteen siirtyminen elämänmuutoksena. Perhekasvatuksellinen tutkimus vanhemmuudesta tulkinnallisen sosiologian viitekehyksessä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja A 11.
- Hämäläinen, J. 1987. Vanhempainkasvatus. Lähtökohtia, suuntauksia, kehittämisenäkymiä. Hämeenlinna: Kirjayhtymä.
- Jakku-Sihvonen, R. 1982. Lastenkasvatustehtävä vanhempien opiskeluhaluuden pontimina. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 99.
- Jakku-Sihvonen, R. 1985. Vanhempainkasvatus - kotien haaste vapaalle sivistystyölle. Teoksessa E. Manni & J. Tuomisto (toim.) Humanistin teemojen tuntumassa. Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 196. Tampere, 162—168.
- Jallinoja, R. 1984. Perhekäsityksistä perhettä koskeviin ratkaisuihin. Teoksessa E. Haavio-Mannila, R. Jallinoja & H. Strandell (toim.) Perhe, työ ja tunteet. Juva: WSOY, 37—110.
- Katakorpi, S. 1990. I Kehry-vaihe. Teoksessa vanhempainneuvonnan kehittäminen Tampereen terveyskeskuksessa. ULPU-projektin osaraportti III. Helsinki: Sairaaliitto, 7—20.
- Korhonen, A.-L., Shemeikka, S. & Myllykangas, M. 1989. Mörkö se astui piiriin? Lasten ongelmien ja perheen kasvatustuen tarpeen yhteys perherakenteen muuttumiseen. Sosiaalihuolto. Julkaisuja 8-9. Valtion painatuskeskus.

- Lahti, L. 1978. Lapsiperheen ihmissuhteet ja kasvatuseuvonnan tarve. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiraportti B 27.
- Laine, K. 1981. Vanhempainneuvonnan väylät. Tutkimus vanhempainneuvonnan väylistä ja niiden niveltämisestä vanhempien halukkuuteen saada tietoa lasten terveydestä ja kasvatuksesta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Lapsiraportti B 20. 2. painos.
- Lambermon, M. & van Ijzendoor, M. 1989. Influencing mother-infant interaction through videotaped or written instruction: Evaluation of a parent education program. *Early Childhood Research Quarterly* 4 (4), 449—458.
- Laosa, L. 1983. Parent education, cultural pluralism, and public policy: The uncertain connection. Teoksessa R. Haskins & D. Adams (toim.) *Parent education and public policy*. New Jersey: Ablex Publishing, 331—345.
- Lengua, L., Roosa, M., Schupak-Neuberg, E., Michaels, M., Berg, C. & Weschler, L. 1992. Using focus group to guide the development of a parenting program for difficult-to-reach, high risk families. *Family Relations* 41 (2), 163—168.
- Lepistö, H. & Nieminen, P. 1976. Kasvatuspalvelut neuvolassa. Psykologitoiminnan tutkimus. Tampereen yliopisto. *Psykologian laitoksen tutkimuksia* 102.
- McBride, R. 1991. Parental support programs and paternal stress: An exploratory study. *Early Childhood Research Quarterly* 6 (2), 137—149.
- McBride, R. 1990. The effects of a parent education/play group program on father involvement in child rearing. *Family Relations* 39 (3), 250—256.
- Meyers, S. 1993. Adapting parent education programs to meet the needs of fathers: An ecological perspective. *Family Relations* 42 (4), 447—452.
- Mutru, S. 1988. Kasvatukselliset vanhempainryhmät neuvoloissa. Kartoitus Suomen neuvoloissa syyskuusta 1986 syyskuuhun 1987 toimineista ryhmistä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton raportti.
- Nissinen, H. & Ojanen, S. (toim.) 1992. Vanhemmat kouluun — vanhempainkouluun. Joensuu yliopisto. *Kasvatustieteen tiedekunnan selosteita* 40—41.
- Nummenmaa, A.-R. 1976. Vanhempien arkipäivän kasvatustilanteissa kokemat ongelmat. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Lapsiraportti B19.
- Orgel, A. 1980. Haim Ginott's approach to parent education. Teoksessa M. Fine (toim.) *Handbook on parent education*. New York: Academic Press, 75—100.
- Owen, M. & Mulvihill, B. 1994. Benefits of a parent education and support program in the first three years. *Family Relations* 43 (2), 206—212.
- Palm, G. & Palkovitz, R. 1988. The challenge of working with new fathers: Implications for support providers. Teoksessa R. Palkovitz & M. Sussman (toim.) *Transitions to parenthood*. New York: Haworth Press, 357—376.
- Pugh, G. & De'Ath, E. 1984. *The needs of parents. Practice and policy in parent education*. Lontoo: Macmillan.

- Pulkkinen, L. 1987. Lasten kotikasvatuksen tukeminen. Teoksessa *Kysymyksiä ja kynnyksiä. Lasten kasvatuksen tukeminen perheen ja viranomaisten yhteistyönä*. Helsinki: Sosiaalihuollon raporttisarja 2.
- Raivio, M. 1992. Vanhempainkasvatus sosiaalis-emotionaalisesti häiriintyneiden lasten erityispäiväkodeissa. Jyväskylän yliopisto. Erityispedagogiikan laitos. Lisenssiaattityö.
- Ritchie, M. & Partin, R. 1994. Parent education and consultation activities of school counselors. *The School Counselor* 41 (3), 165—170.
- Rusanen, E. 1988. Yhteistyöstä osallistumiseen. TYHTY — tehostetun yhteistyön kokeilu lasten päivähoitossa 1985—1987. Sosiaalihuollon julkaisuja 4.
- Rönkä, T. 1983. Developing new methods in family education. Report on Finnish procedures in the OECD/CERI -project the educational role of the family. Mannerheim League for child welfare. Report no 2.
- Rönkä, T. 1987. Pienryhmätoiminta henkistä perhepolitiikkaa. *Lapset ja yhteiskunta* 46 (5), 18—20.
- Rönkä, T. 1989. Vanhempainneuvonnan kehittyminen aktivointiohjelmaksi. *Suomen lääkirilehti* 44 (17), 1857—1858.
- Schaefer, E. 1991. Goals for parent and future-parent education: Research on parental beliefs and behaviour. *The Elementary School Journal* 91(3), 239—247.
- Schaefer, E. 1983. Parent-professional interaction: Research, parental, professional, and policy perspectives. Teoksessa R. Haskins & D. Adams (toim.) *Parent education and public policy*. New Jersey: Ablex Publishing, 283—303.
- Schlossman, S. 1983. The formative era in american parent education: Overview and interpretation. Teoksessa R. Haskins & D. Adams (toim.) *Parent education and public policy*. New Jersey: Ablex Publishing, 7—36.
- Scissons, E. 1982. A typology of needs assessment definitions in adult education. *Adult Education* 35 (1), 20—28.
- Seppänen, M. 1994. Yhdessä oppien arkeen: Raportti perheryhmäkokeilusta. Lahden kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto.
- Siltanen, A.-R. 1987a. "Enemmän kohteena kuin subjektina". Lastensuojelun asiakkaiden kokemuksista. Helsinki: Sosiaalihuollon julkaisuja 8.
- Siltanen, A.-R. 1987b. Sosiaalitoimen asiakkaiden kokemuksista. Teoksessa *Kysymyksiä ja kynnyksiä. Lasten kasvatuksen tukeminen perheen ja viranomaisten yhteistyönä*. Helsinki: Sosiaalihuollon raporttisarja 2.
- Simpson, R. 1980. Behavior modification and child management. Teoksessa M. Fine (toim.) *Handbook on parent education*. New York: Academic Press, 153—178.
- Sirridge, S. 1980. Transactional analysis: Promoting OK'ness. Teoksessa M. Fine (toim.) *Handbook on parent education*. New York: Academic Press, 123—152.
- Sorri, H. & Sihvo, J. 1994. Ketkä soittavat palvelemaan puhelimeen? Teoksessa H. Sorri (toim.) *Kuunnellen autat*. Jyväskylä: Gummerus, 13—46.

- Sosioekonomisen aseman luokitus 1989. Tilastokeskus. Käsikirjoja 17. Helsinki.
- Sparling, J. & Lowman, B. 1983. Parent information needs as revealed through interests, problems, attitudes, and preferences. Teoksessa R. Haskins & D. Adams (toim.) Parent education and public policy. New Jersey: Ablex Publishing, 304—323.
- Spoth, R., Redmond, C., Hockaday, C. & Shin, C. 1996. Barriers to participation in family skills preventive interventions and their evaluations. A replication and extension. *Family Relations* 45 (3), 247—254.
- Strom, R., Daniels, S., Wursten, S., Strom, S. & Barros, L. 1990. Identifying the childrearing information needs of Portuguese parents. *Early Child Development and Care* 57, 41—50.
- Taavitsainen, A. & Oranen, M. 1985. Perheleirit kasvatuksen tukijoina. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapsiraportti A 46. Helsinki.
- Taskinen, S. 1982. Perheneuvonta ja sen kehittäminen kasvatuseuvoloissa. Helsinki: Painorengas.
- Taskinen, S. & Tirkkonen, A. 1984. Perhekasvatuksen kehittäminen päiväkotien ja kasvatuseuvoloiden yhteistyönä. Sosiaalihuollon julkaisuja 8.
- Telleen, S., Herzog, A. & Killbane, T. 1989. Impact of a family support program on mothers' social support and parenting stress. *American Journal of Orthopsychiatry* 59 (3), 410—419.
- Thompson, R., Grow, C., Ruma, P., Daly, D. & Burke, R. 1993. Evaluation of a practical parenting program with middle- and low-income families. *Family Relations* 42 (1), 21—25.
- Tähtinen, J. 1992. Miten kasvattaa pikkulapsia: kasvatuseuvoloitten ja -suuntausten lähtökohtien muutoksia 1850—1989 suomenkielisten kasvatuseuvolo- ja hoito-oppaiden sekä aikakauslehdistön ilmaisemana. Turun yliopisto. Kasvatustieteen laitos.
- Weissbourd, M. & Kagan, S. 1989. Family support programs: Catalyst for change. *American Journal of Orthopsychiatry* 59 (1), 20—31.
- Wyckoff, J. 1980. Parent education programs: ready, steady go! Teoksessa M. Fine (toim.) Handbook of parent education. New York: Academic Press, 293—316.
- Zigler, E. & Black, K. 1989. America's family support movement: Strengths and limitations. *American Journal of Orthopsychiatry* 59 (1), 6—19.

LIITTEET

Liite 1: Kirje tutkittaville

Hyvät vanhemmat!

Lahden kaupungin nuoriso- ja kulttuuritoimi kartoittaa vanhempien toivomuksia toimintatavoista, joiden avulla vanhempien kasvatustehtävää voitaisiin tukea. Lisäksi selvitetään, millaisista kasvatukseen ja lasten kehitykseen liittyvistä aiheista vanhemmat olisivat kiinnostuneita saamaan lisätietoa.

Tutkimuksen tuloksia on tarkoitus käyttää hyväksi suunniteltaessa toimintaa ja palveluja lapsille ja lapsiperheille. Tavoitteena on tukea lasten kehitystä ja huomioida vanhempien odotuksia. Vastaamalla voitte vaikuttaa lapsiperheille tarjottaviin palveluihin sekä edistää palvelujen kohdentumista perheiden tarpeiden mukaan. Tutkimus on samalla myös syventäviin opintoihini kuuluva pro gradu -tutkielma Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitokselle.

Toivoisin saavani Teiltä apua tutkimukseni suorittamisessa ja pyytäisin Teitä täyttämään oheisen kyselylomakkeen. Osallistumisenne on hyvin tärkeää kouluikäisten lasten ja heidän vanhempiensa palveluja kehitettäessä. Lupa tutkimukseen on saatu nuorisotoimelta, ja osoitetietonne olen saanut nuorisotoimelta ainoastaan tämän tutkimuksen postitusta varten. Kyselyyn voitte vastata nimettöminä. Tiedot tulevat vain tutkijan käyttöön ja niitä käsitellään täysin luottamuksellisesti.

Toivoisin, että palauttaisitte lomakkeen Pia Pesoselle **15.11.1996 mennessä** oheisessa kirjekuoressa.

Suuret kiitokset avustanne jo etukäteen!

Pia Pesonen
Tutkimuksen tekijä
Kasv.yo
Puh. (014) 619 227

Helena Lehtonen
Nuorisosihteeri
Lahden nuoriso- ja kulttuuritoimisto
Puh. 814 4604

Nuorisotoimi arpoo Lahden Valmismatkojen kahden hengen viikonloppuristeilyn Tallinnaan Silja Festivalilla vapaasti valittuna aikana (A-luokan hytti merinäköalalla). Linja-autokuljetukset sisältyvät matkaan.

Jos haluatte osallistua arvontaan, palauttakaa tämä arvontalipuke joko lomakkeen mukana tai erillisessä kirjekuoressa tutkijalle (osoite: Kilpisenkatu 14 B 41, 40100 Jyväskylä). Tutkija toimittaa lipukkeet Lahden nuoriso- ja kulttuuritoimistoon arvontaa varten, joka suoritetaan viikolla 50.

Jos haluatte osallistua arvontaan, kirjoittakaa tähän nimenne ja puhelinnumeronne (tai osoitteenne)

Nimi _____ Puh. _____

Liite 2: Kyselylomake

Toivon, että vanhemmat voisivat täyttää lomakkeen yhdessä vaikkapa kahvikupin ääressä.

Rastittakaa tai ympäröikää teille sopivin vaihtoehto tai kirjoittakaa kysytyt tiedot viivalle/viivoille. Kun kysymyksissä pyydetään tietoja koskien lastanne, pyydän teitä vastaamaan sen lapsen kannalta, jonka nimi mainitaan kirjekuudessa, vaikka teillä olisi muitakin lapsia.

1. Lapsenne on   1 tyttö   2 poika   **Lapsenne ikä** _____

2. Vanhempina tai huoltajina lapsen kanssa asuu

- 1 äiti ja isä
- 2 vain äiti
- 3 vain isä
- 4 äiti ja äidin uusi kumppani
- 5 isä ja isän uusi kumppani
- 6 muu huoltaja, kuka/ketkä _____

3. Minkä ikäisiä siskoja tai veljiä lapsella on?

- 1 ei ole siskoja eikä veljiä
- 2 _____ siskoja, joiden iät ovat _____
- 3 _____ veljeä, joiden iät ovat _____

Tästä eteenpäin *äidillä* tarkoitetaan lapsen kanssa asuvaa äitiä tai isän uutta kumppania ja *isällä* vastaavasti lapsen kanssa asuvaa isää tai äidin uutta kumppania. Jos olette yksinhuoltaja, vastatkaa vain omalta osaltanne.

4. Syntymävuotenne: **äiti** _____   **isä** _____

5. Peruskoulutuksenne (rasti sekä äidin että isän kohdalle)

	äiti	isä
1 kansakoulu	_____	_____
2 perus- tai keskikoulu	_____	_____
3 ylioppilas	_____	_____

6. Ammattikoulutuksenne (rasti sekä äidin että isän kohdalle)

	äiti	isä
1 ei varsinaista ammattikoulutusta	_____	_____
2 ammattikurssi tai -kurseja	_____	_____
3 ammattikoulu tai vastaava	_____	_____
4 opistoasteen ammatillinen koulutus	_____	_____
5 korkeakoulu- tai yliopistokoulutus	_____	_____
6 muu, mikä _____	_____	_____

7. Äidin ammatti (mahdollisimman tarkka ammattinimike)

---

8. Isän ammatti (mahdollisimman tarkka ammattinimike)

---

9. Tämän hetkinen työllisyystilanteenne (yksi rasti sekä äidin että isän kohdalle)

	äiti	isä
1 ansiotyössä tai itsenäinen ammatinharjoittaja	_____	_____
2 työtön tai lomautettu	_____	_____
3 opiskelee	_____	_____
4 eläkkeellä tai pitkäaikaisesti sairas	_____	_____
5 äitiys-/isyys-/vanhempainlomalla työstä	_____	_____
6 hoitaa omaa taloutta	_____	_____
7 tekee muuta	_____	_____

10. Asuinalue, jossa asutte _____

TIETOJA VANHEMMILLE TARKOITETTUIEN TILAISUUKSIEN SISÄLLÖISTÄ

11. Olisitteko kiinnostuneita osallistumaan vanhemmille järjestettäviin luento- tai keskustelutilaisuuksiin, joissa käsiteltäisiin seuraavia asioita? (ympäroikää yksi numero joka riviltä)

	Erittäin kiin- nostuneita	Melko kiin- nostuneita	Vähän kiin- nostuneita	Emme lain- kaan kiinnos- tuneita
lasten eri ikäkausien kehitystä	1	2	3	4
lasten kehitykseen liittyviä ongelmia	1	2	3	4
vanhempien merkitystä lapsen kehitykselle	1	2	3	4
lasten oppimiseen liittyviä asioita	1	2	3	4
sisarusten välisiä suhteita	1	2	3	4
perheen ihmissuhteita ja keskustelutaitoja	1	2	3	4
pulmatilanteiden ratkaisua	1	2	3	4
rajoihin ja sääntöihin liittyviä asioita	1	2	3	4
kavereiden merkitystä lapselle	1	2	3	4
murrosikään liittyviä muutoksia nuorena	1	2	3	4
nuoren itsenäistymistä	1	2	3	4
nuorten päihteiden käyttöä ja ennalta ehkäisyä	1	2	3	4
sukupuoliasioiden opettamista	1	2	3	4
käytöstapojen opettamista	1	2	3	4
moraalikysymyksiä	1	2	3	4
muuta, mitä? _____	1	2	3	4

---

12. Mikä teitä eniten huolestuttaa lapsenne kasvatuksessa?

SEURAAVAKSI KYSYMYKSIÄ TOIMINNASTA, JONKA AVULLA VANHEMPIA VOITTAISIIN TUKEA

13. Olisitko kiinnostuneita osallistumaan vanhemmille tarkoitettuihin *luento- ja esitelmätilaisuuksiin*, joissa käsiteltäisiin esim. lasten kehitystä tai vanhemmuutta? (rasti sekä äidin että isän kohdalle)

	äiti	isä
1 erittäin kiinnostunut	_____	_____
2 melko kiinnostunut	_____	_____
3 vähän kiinnostunut	_____	_____
4 en lainkaan kiinnostunut	_____	_____

14. Olisitko kiinnostuneita osallistumaan muutaman kerran kokoontuvaan *vanhempainryhmään*, jossa olisi alustuksia ja mahdollisuus keskustella toisten vanhempien kanssa?

	äiti	isä
1 erittäin kiinnostunut	_____	_____
2 melko kiinnostunut	_____	_____
3 vähän kiinnostunut	_____	_____
4 en lainkaan kiinnostunut	_____	_____

15. Olisitko kiinnostuneita osallistumaan kerran kokoontuvaan vapaamuotoiseen *vanhempien keskustelutilaisuuteen*, jossa käsiteltäisiin vanhempia kiinnostavia aiheita?

	äiti	isä
1 erittäin kiinnostunut	_____	_____
2 melko kiinnostunut	_____	_____
3 vähän kiinnostunut	_____	_____
4 en lainkaan kiinnostunut	_____	_____

16. Miten valmiita olisitte osallistumaan seuraaviin vanhempien keskustelutilaisuuksiin? (ympäröikää yksi numero joka riviltä)

	Valmiita osallistumaan	Saattaisimme ehkä osallistua	Epävarmoja osallistumisesta
kertaluontoinen tilaisuus	1	2	3
kerran viikossa kokoontuva ryhmä	1	2	3
kerran kuussa kokoontuva ryhmä	1	2	3
avoin, vapaamuotoinen tilaisuus, esim. perhekahvila	1	2	3
viikonloppukurssi	1	2	3
leiri	1	2	3

17. Kenelle tarkoitettuun keskusteluryhmään olisitte valmiita osallistumaan? (ympäröikää yksi numero joka riviltä: kaksi ensimmäistä riviä ovat äidille, kaksi seuraavaa isälle ja kaksi viimeistä molemmille vanhemmille)

	Valmiita osallistumaan	Saattaisimme ehkä osallistua	Epävarmoja osallistumisesta
ÄITI: vain äideille tarkoitettuun ryhmään	1	2	3
ÄITI: äideille ja lapsille tarkoitettuun ryhmään	1	2	3
ISÄ: vain isille tarkoitettuun ryhmään	1	2	3
ISÄ: isille ja lapsille tarkoitettuun ryhmään	1	2	3
MOLEMMAT VANHEMMAT:			
molemmille vanhemmille tarkoitettuun ryhmään	1	2	3
koko perheelle tarkoitettuun ryhmään	1	2	3

18. Olisitteko kiinnostuneita osallistumaan *lasten ja vanhempien yhteisiin kerhoihin*?

	äiti	isä
1 erittäin kiinnostunut	_____	_____
2 melko kiinnostunut	_____	_____
3 vähän kiinnostunut	_____	_____
4 en lainkaan kiinnostunut	_____	_____

19. Millaisia kerhot voisivat olla, jotta olisitte valmiita osallistumaan niihin?

---

20. Olisitteko kiinnostuneita osallistumaan *lasten ja vanhempien yhteisiin teemapäiviin* (esim. retket, liikuntapäivät, illanvietot)?

	äiti	isä
1 erittäin kiinnostunut	_____	_____
2 melko kiinnostunut	_____	_____
3 vähän kiinnostunut	_____	_____
4 en lainkaan kiinnostunut	_____	_____

21. Eräs vanhemmille tarkoitettu kurssi painottaa *toisen kuuntelemista, omien tunteiden ja ajatusten ilmaisua sekä neuvottelutaitoja*. Siinä käytetään opetusmenetelminä luentoja, kirjoja ja harjoituksia. Olisitteko kiinnostuneita osallistumaan tällaiselle kurssille?

	äiti	isä
1 erittäin kiinnostunut	_____	_____
2 melko kiinnostunut	_____	_____
3 vähän kiinnostunut	_____	_____
4 ei lainkaan kiinnostunut	_____	_____

22. Eräs toinen kurssi korostaa kasvatustaitojen ja ongelmanratkaisutaitojen opettamista vanhemmille keskustelun, tiedon välittämisen ja harjoitusten avulla. Pyrkimyksenä on vaikuttaa lasten käyttäytymiseen ja vähentää lasten käyttäytymisongelmia. Olisitteko kiinnostuneita osallistumaan tällaiselle kurssille?

	äiti	isä
1 erittäin kiinnostunut	_____	_____
2 melko kiinnostunut	_____	_____
3 vähän kiinnostunut	_____	_____
4 ei lainkaan kiinnostunut	_____	_____

23. Jos olisitte valmiita osallistumaan vanhemmille tarkoitettuihin tilaisuuksiin, milloin teille sopisi parhaiten?

- 1 arki-iltoina
- 2 arkena, päivällä
- 3 viikonloppuisin
- 4 meillä ei ole aikaa osallistua vanhemmille tarkoitettuihin tilaisuuksiin
- 5 emme olisi valmiita osallistumaan vanhemmille tarkoitettuihin tilaisuuksiin

24. Kuinka pitkän matkan päähän olisitte valmiita menemään vanhemmille tarkoitettuihin tilaisuuksiin?

- 1 alle kilometrin
- 2 1-3 kilometrin
- 3 4-7 kilometrin
- 4 yli 7 kilometrin
- 5 emme olisi valmiita menemään vanhemmille tarkoitettuihin tilaisuuksiin

25. Minkä tahon järjestämiin vanhempaintilaisuuksiin olisitte valmiita osallistumaan?
(ympärikkää yksi numero joka riviltä)

	Valmiita osallis- tumaan	Saattaisimme ehkä osallistua	Epävarmoja osal- listumisesta
- koulun	1	2	3
- kaupungin nuorisotoimen	1	2	3
- oman seurakunnan	1	2	3
- sosiaalitoimen	1	2	3
- lastenneuvolan	1	2	3
- työväen- tai kansalaisopiston	1	2	3
- vapaaehtoisjärjestöjen	1	2	3
(esim. Mannerheimin Lastensuojeluliitto)			
- jokin muun, minkä? _____	1	2	3

---

26. Millaisia vanhemmille tarkoitettujen tilaisuuksien tulisi olla, jotta olisitte valmiita osallistumaan niihin?

---

27. Kasvatusta koskevista asioista voi saada tietoa ja tukea vanhemmille tarkoitettusta *palvelevasta puhelimesta*, johon voi soittaa nimettömänä. Olsitteko valmiita kysymään tarvittaessa neuvoa kasvatusta koskevissa asioissa (ympäröikää yksi numero joka riviltä)

	Kyllä olisimme valmiita kysymään neuvoa	Emme olisi valmiita kysymään neuvoa
- sosiaalitoimen vanhempainpuhelimesta	1	2
- seurakunnan vanhempainpuhelimesta	1	2
- nuorisotoimen vanhempainpuhelimesta	1	2
- vapaaehtoisjärjestön vanhempainpuhelimesta	1	2

28. Miten suhtaudutte siihen, että nuorisotyöntekijät tekisivät *kotikäyntejä* ja keskustelisivat kanssanne lastanne koskevista asioista?

- 1 erittäin kannatettava
- 2 melko kannatettava
- 3 vähän kannatettava
- 4 ei lainkaan kannattava

29. Perustelisitteko vastaustanne

---

30. Mitä mieltä olette tutustumistilaisuuksista kaupungin palveluihin (esim. kirjasto, nuorisotalot, kotieläinpuisto)?

	äiti	isä
1 erittäin tarpeellisia	_____	_____
2 melko tarpeellisia	_____	_____
3 melko tarpeettomia	_____	_____
4 tarpeettomia	_____	_____

31. Mitä mieltä olette vanhemmille tarkoitettusta *kirjastosta* koulun tai nuorisotilojen yhteydessä, johon olisi koottu kasvatusta koskevaa materiaalia (lehtiä, kirjoja, filmejä ym.) lainattavaksi?

	äiti	isä
1 erittäin tarpeellinen	_____	_____
2 melko tarpeellinen	_____	_____
3 melko tarpeeton	_____	_____
4 tarpeeton	_____	_____

32. Oletteko hankkineet tietoa kasvatukseen liittyvistä asioista (ympäröikää yksi numero joka riviltä)

	Paljon	Melko paljon	Melko vähän	Emme lain- kaan
- kirjoista	1	2	3	4
- lehdistä	1	2	3	4
- opaslehtisistä	1	2	3	4
- televisiosta	1	2	3	4
- videofilmeiltä	1	2	3	4

33. Onko teillä ystäviä tai sukulaisia, joiden kanssa voisitte halutessanne puhua lapsenne kasvatukseen liittyvistä asioista?

- 1 on useita, ketä? _____
- 2 on ainakin yksi, kuka tai ketä? _____
- 3 ei ole

34. Oletteko saaneet riittävästi kasvatustukea ja neuvoja ystäviltä ja sukulaisilta?

- 1 olemme saaneet heiltä riittävästi tukea ja neuvoja
- 2 emme, olisimme toivoneet heiltä enemmän tukea ja neuvoja
- 3 emme ole saaneet, mutta emme toivokaan heiltä tukea ja neuvoja
- 4 olemme saaneet heiltä liikaakin neuvoja

35. Mistä olette saaneet parhaimpia neuvoja lasten kanssa toimimiseen?

---

36. Tuntuuko teistä vaikealta ratkaista, miten toimia lapsenne kanssa?

- 1 usein
- 2 melko usein
- 3 harvoin
- 4 ei juuri koskaan

37. Oletteko tarvinneet neuvoja tai tukea lapsenne tai perheenne ongelmiin parin viimeisen vuoden aikana (esim. sosiaalitoimistosta, koulukuraattorilta, perheneuvolasta, sukulaisilta)?

- 1 emme ole tarvinneet
- 2 tarvitsisimme, mutta emme saa
- 3 olemme saaneet, mistä? _____

38. Jos olette saaneet tai tarvitsisitte neuvoja tai tukea niin, millaisiin lapsen tai perheen ongelmiin?

---

39. Palveleeko harrastusten (esim. kerhojen, liikuntamahdollisuuksien tai retkien) järjestäminen lapsille omaa kasvatustehtävääne kotona?

- 1 erittäin paljon
- 2 melko paljon
- 3 melko vähän
- 4 ei lainkaan

40. Jos harrastusten järjestäminen helpottaa omaa kasvatustehtävääne niin miten?

---

41. Missä toivoisitte harrastustoimintaa järjestettäväksi lapsille?

- 1 omalla asuinalueellanne
- 2 keskustassa
- 3 Lahden alueella
- 4 Lahden tai Hollolan alueella

42. Voisitko vielä yhteenvedona arvioida erilaisten tilaisuuksien tärkeysjärjestystä kasvatusta koskevassa tiedonvälityksessä ja vanhempien tukemisessa? (1=tarpeellisin, 2=toiseksi tarpeellisin, 3=kolmanneksi tarpeellisin jne. 12=vähiten tarpeellisin)

luento- ja esitelmätilaisuudet	_____
vanhempainryhmät, joissa alustuksia ja mahdollisuus keskusteluun	_____
vapaamuotoiset vanhempien keskustelutilaisuudet	_____
vanhempainkurssit, joissa harjoituksia ja tiedon välittämistä	_____
koko perheen yhteiset kerhot	_____
koko perheen yhteiset teemapäivät	_____
vanhempainpuhelin	_____
nuorisotyöntekijöiden kotikäynnit ja yksilölliset keskustelut	_____
kaupungin palveluihin tutustuminen	_____
joukkotiedotusvälineiden välittämät tiedot (kirjat, lehdet, TV ym.)	_____
ystävien ja sukulaisten antamat neuvot ja tuki	_____
harrastusten järjestäminen lapsille	_____

43. Onko teillä toivomuksia perheille tarjottavista palveluista?

---

44. Onko mielestänne sopivaa, että nuorisotyöntekijät ottavat teihin yhteyttä, jos haluavat keskustella lastanne koskevista asioista?

- 1 kyllä
2 ei

Miksi? _____

45. Onko mielestänne sopivaa, että opettajat ottavat teihin yhteyttä, jos haluavat keskustella lastanne koskevista asioista?

- 1 kyllä
2 ei

Miksi? _____

46. Millaisissa asioissa toivoisitte, että teihin otettaisiin yhteyttä?

---

47. Jos vanhemmille järjestetään tilaisuuksia, joiden tarkoituksena on tukea vanhempia, mitä mieltä olette seuraavista asioista tilaisuuksien pääsisältöinä? (ympäröikää yksi numero joka riviltä)

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei juurikaan tärkeä	Ei lainkaan tärkeä
lasten kehityksen ja oppimisen edistäminen	1	2	3	4
lasten käyttäytymiseen vaikuttaminen	1	2	3	4
vanhempien tyytyväisyys vanhempina toimimiseen	1	2	3	4
vanhempien itseluottamuksen vahvistaminen kasvattajina	1	2	3	4
vanhempien kykyjen kehittäminen kasvattajina	1	2	3	4
tiedon välittäminen lasten kehityksestä ja kasvatuksesta	1	2	3	4
perheen vuorovaikutuksen parantaminen	1	2	3	4
perheen ongelmien ennalta ehkäisy	1	2	3	4
vanhempien tutustuminen toisiinsa	1	2	3	4
muu, mikä? _____	1	2	3	4

48. Lopuksi pyytäisin teitä vielä pohtimaan, millaisia asioita olisi hyvä ottaa huomioon vanhempia tukevaa toimintaa järjestettäessä?

---

49. Jos ette yleisesti ottaen ole kiinnostuneita vanhempia tukevista palveluista, mitkä näette tärkeimpinä syinä, miksi ette ole kiinnostuneita niistä?

SUURET KIITOKSET LOMAKKEEN TÄYTTÄMISESTÄ!

Lomakkeen täytti

- 1 äiti
- 2 isä
- 3 äiti ja isä yhdessä

Arvoisat vanhemmat!

Liite 3: Karhukirje tutkittaville

Lähetimme Teille kolme viikkoa sitten kyselylomakkeen, jonka avulla pyrimme selvittämään, miten vanhempien kasvatustehtävää voitaisiin tukea tarjoamalla lapsiperheille erilaisia palveluja. Jos olette jo palauttaneet lomakkeen, voitte jättää tämän kirjeen huomiotta. Kiitämme arvokkaista mielipiteistänne ja saamastamme palautteesta. Jos ette vielä ole palauttaneet lomaketta, pyytäisimme Teitä uhraamaan pienen hetken vapaa-ajastanne ja täyttämään lomakkeen. Tutkimukseen osallistumisenne on erittäin tärkeää tutkimustulosten luotettavuuden kannalta. Teidät on valittu eri nuorisotalojen toimintaan osallistuvien lasten vanhempien joukosta, ja mielipiteenne on tutkimuksen kannalta erittäin arvokas ajattelette lomakkeessa esitetyistä asioista mitä tahansa. Tutkimustuloksia on tarkoitus käyttää hyväksi toiminnan suunnittelussa, minkä vuoksi kaikki mielipiteet esitetyistä palveluista ovat tärkeitä.

Toivoisimme, että paluttaisitte lomakkeen Teille aiemmin lähetetyssä kurossa Pia Pesoselle **5.12.1996 mennessä**. Jos lomakkeenne on kadonnut, mutta haluaisitte silti osallistua tutkimukseen, voitte pyytää Helena Lehtosta lähettämään Teille uuden lomakkeen ja palautuskirjekuoren.

Yhteistyöterveisin

Pia Pesonen
Tutkimuksen tekijä
Kasv.yo
Puh. (014) 619 227

Helena Lehtonen
Nuorisosihteeri
Lahden nuoriso- ja kulttuuritoimisto
Puh. 814 4604

Nuorisotoimi arpoo Lahden Valmismatkojen kahden hengen viikonloppuristeilyn Tallinaan Silja Festivalilla vapaasti valittuna aikana (A-luokan hytti merinäköalalla). Linja-autokuljetukset sisältyvät matkaan.

Jos haluatte osallistua arvontaan, palauttakaa tämä arvontalipuke joko lomakkeen mukana tai erillisessä kirjekuoressa tutkijalle (osoite Kilpisenkatu 14 B 41, 40100 Jyväskylä). Myös kaikki 5.12.1996 mennessä saapuneet lipukkeet huomioidaan arvonnassa. Tutkija toimittaa lipukkeet Lahden nuoriso- ja kulttuuritoimistoon arvontaa varten, joka suoritetaan viikolla 50.

Jos haluatte osallistua arvontaan, kirjoittakaa tähän nimenne ja puhelinnumeronne (tai osoitteenne)

Nimi _____ Puh. _____

Liite 4: Taulukot

TAULUKKO 1. Lasten ikä ja sukupuoli

Ikä	Tyttö		Poika		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
9 vuotta	11	8	8	6	19	14
10 vuotta	27	19	21	15	48	34
11 vuotta	19	13	19	13	38	26
12 vuotta	19	14	17	12	35	26
Yhteensä	76	54	65	46	141	100

TAULUKKO 2. Lasten lukumäärä perheissä

Lasten lukumäärä	n	%
Yksi	12	9
Kaksi	82	58
Kolme	33	23
Neljä tai useampi	14	10
Yhteensä	141	100

TAULUKKO 3. Kerhot, joihin vanhemmat olisivat valmiita osallistumaan (n=135)

Kerhot	n	% kaikista vanhemmista
Askartelu ja käsityö	35	25
Liikunta	28	20
Yhteinen tekeminen	23	16
Luovat taidot (musiikki, kuvataide, kulttuuri)	13	9
Luontoon liittyvät	12	9
Retket	8	6
Kokki	5	4
Muut	11	8

TAULUKKO 4. Vanhempainilaisuudet, joihin vanhemmat valmiita osallistumaan (n=174)

Vanhempainilaisuudet	n	% kaikista vanhemmista
Rajattuun aiheeseen keskittyvät	34	24
Asiantuntijan vetämä	29	21
Käytännön järjestelyt hoidettu	19	13
Luennot	16	12
Vapaamuotoiset, epäviralliset	16	12
Mahdollisuus keskusteluun	15	11
Käytännöllisiä neuvoja, uutta tietoa sisältävät	13	9
Innostavat	11	8
Alustukset	8	6
Lyhyitä ajallisesti	7	5
Muu	6	4

TAULUKKO 5. Sopivin aika osallistua vanhempainilaisuuksiin

Sopivin aika	n	%
Arki-ilta	80	58
Arkena, päivä	8	6
Viikonloppu	39	28
Ei aikaa osallistua	7	5
Ei valmiita osallistumaan	4	3
Yhteensä	138	100

TAULUKKO 6. Matka, mihin saakka vanhemmat olisivat valmiita menemään vanhempainilaisuuksiin

Matka	n	%
Alle kilometri	5	4
1-3 kilometriä	40	29
4-7 kilometriä	56	40
Yli 7 kilometriä	35	25
Ei valmiita osallistumaan	3	2
Yhteensä	139	100

TAULUKKO 7. Vanhempien valmius soittaa vanhempainpuhelimiin

Vanhempainpuhelin	Valmiita soittamaan		Ei olisi valmiita soittamaan		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Sosiaalitoimen vanhempainpuhelin	78	56	62	44	140	100
Seurakunnan vanhempainpuhelin	83	59	57	41	140	100
Nuorisotoimen vanhempainpuhelin	108	77	32	23	140	100
Vapaaehtoisjärjestön vanhempainpuhelin	89	64	50	36	140	100

TAULUKKO 8. Perustelut kotikäyntien sopimattomuudelle (n=60)

Peruste	n	% niistä vanhemmista, jotka eivät kannattaneet kotikäyntejä
Muualla kuin kotona parempi keskustella	14	23
Vanhemmat pyytävät itse neuvoa	10	17
Yksityisyyden loukkaus, valvonta	10	17
Ei tarvetta	10	17
Vain ongelmatilanteissa	7	12
Nuorisotyöntekijät tuntemattomia	6	10
Muu	3	5
Yhteensä	60	100

TAULUKKO 9. Perustelut nuorisotyöntekijöiden kotikäyntien sopivuudelle

Peruste	n	% niistä vanhemmista, jotka kannattivat kotikäyntejä
Heiltä saa tietoa kodin ulkopuolelta	10	18
Henkilökohtainen kontakti, yksilöllisyys	10	18
Koti mukava/rauhallinen ympäristö	9	16
Ongelmatilanteissa	9	16
Yhteistyö ja tutustuminen nuorisotyöntekijöihin	7	13
Työntekijä näkee kodin ja tutustuu paremmin lapseen	4	7
Neuvot ovat aina tarpeen	4	7
Muu	2	4
Yhteensä	55	100

TAULUKKO 10. Perustelut nuorisotyöntekijöiden yhteydenottojen sopivuudelle (n=89)

Peruste	n	%
Heiltä saa tietoa lapsen käytöksestä	23	26
Hyvä tietää ongelmista	22	25
Jos aihetta keskustella	15	17
Avoimuutta/vuorovaikutusta kaivataan	10	11
Ei mitään vastaan	6	7
Tapautuvat lapsen parhaaksi	5	6
Muu	8	9
Yhteensä	89	100

TAULUKKO 11. Perustelut nuorisotyöntekijöiden yhteydenottojen sopimattomuudelle

Peruste	n
Otamme itse yhteyttä tarvittaessa	6
Ei tarvetta	4
Ei mitään tekemistä heidän kanssaan	3
Loukkaa yksityisyyttä	1
Ei kiinnosta	1
Yhteensä	15

TAULUKKO 12. Perustelut opettajien yhteydenottojen sopivuudelle

Peruste	n	%
Tärkeää lapsen koulunkäynnin takia	20	22
Ajantasalla lapsen asioista	17	19
Tietoa ongelmista	14	16
Pulmatilanteet ratkaistava	11	12
Avoimempi yhteistyö toivottavaa	10	11
Muu	18	20
Yhteensä	90	100

TAULUKKO 13. Vanhempien toivomat yhteydenottojen aiheet (n=150)

Yhteydenottojen aiheet	n	%
Ongelmatilanteet	40	28
Kaikki lasta koskevat asiat	22	16
Hyvät ja huonot asiat	20	14
Koulunkäyntiin liittyvät ongelmat	18	13
Myönteinen palute	10	7
Päihteet ja tupakointi	7	5
Muutokset lapsessa	5	4
Muut	17	12

TAULUKKO 14. Eri kotikasvatuksen tukemisen muotojen yhteys toisiinsa äitien osalta

	1	2	3	4	5	6
Luennot						
Vanhempainryhmät	,57***					
Ryhmäkeskustelut	,50***	,69***				
Kerhot	,38***	,38***	,40***			
Teemapäivät	,40***	,41***	,49***	,71***		
Gordonin vanhempainkasvatuskurssi	,54***	,59***	,59***	,41***	,48***	
Oppimisteoreettinen vanhempainkasvatuskurssi	,58***	,56***	,56***	,45***	,55***	,69***

*** p<0,001

TAULUKKO 15. Eri kotikasvatuksen tukemisen muotojen yhteys toisiinsa isien osalta

	1	2	3	4	5	6
Luennot						
Vanhempainryhmät	,62***					
Ryhmäkeskustelut	,59***	,74***				
Kerhot	,41***	,47***	,50***			
Teemapäivät	,44***	,53***	,57***	,65***		
Gordonin vanhempainkasvatuskurssi	,57***	,60***	,55***	,49***	,49***	
Oppimisteoreettinen vanhempainkasvatuskurssi	,60***	,57***	,56***	,50***	,53***	,70***

*** p<0,001

TAULUKKO 16. Vanhempien toivomat palvelut perheille (n=94)

Palvelut	n	% kaikista vanhemmista
Lasten ja vanhempien yhteiset tilaisuudet	38	27
Lasten harrastusmahdollisuudet	20	14
Palveluista tiedottaminen	18	13
Edulliset tai maksuttomat perhetilaisuudet	8	6
Lasten hoitoapu	4	3
Muu	6	4

TAULUKKO 17 . Ystävien ja sukulaisten määrä, joiden kanssa voi puhua kasvatukseen liittyvistä aiheista

Määrä	n	%
Useita	107	77
Ainakin yksi	23	17
Ei ole	9	7
Yhteensä	139	100

TAULUKKO 18. Tuen ja neuvojen riittävyys lähiyhteisöltä

	n	%
Saanut riittävästi tukea ja neuvoja	106	76
Toivoneet enemmän tukea ja neuvoja	15	11
Ei toivokaan tukea ja neuvoja	16	12
Saanut liikaakin neuvoja	2	1
Yhteensä	139	100

TAULUKKO 19 . Harrastusten merkitys vanhempien kasvatustehtävälle (n=154)

Harrastusten kasvatuksellinen merkitys	n	% kaikista vanhemmista
Sosiaalisten taitojen oppiminen	38	27
Virikkeitä ja tekemistä lapsille	30	21
Erialaisten taitojen oppiminen	17	12
Ystävyysuhteet	15	11
Itsenäisyyden ja omatoimisuuden oppiminen	14	10
Kasvatus välillä muiden vastuulla	10	7
Terveet elämäntavat	9	6
Tietää missä ja kenen kanssa lapsi on	8	6
Muu	13	9

TAULUKKO 20. Sopivin paikka lasten harrastustoiminnalle

Sopivin paikka harrastustoiminnalle	n	%
Oma asuinalue	79	58
Keskusta	8	6
Lahden alue	39	29
Lahden tai Hollolan alue	11	8
Yhteensä	137	100

TAULUKKO 21 . Vanhempien huolenaiheet lasten kasvatuksessa (n=158)

Huolenaihe	n	% kaikista vanhemmista
Osaako ohjata/kasvattaa oikein	24	17
Päihhteet	24	17
Miten lapsesta tulisi kunnon kansalainen	18	13
Huonoon seuraan ajautuminen	15	11
Murrosikä	15	11
Vastuuntunnon kasvattaminen	12	9
Sopivien rajojen asettaminen	10	7
Koulunkäyntiin motivointi	8	6
Luottamuksellisten suhteiden säilyttäminen	6	4
Rikollisuus	4	3
Muu	9	6

TAULUKKO 22 . Vanhempien kokema epävarmuus kasvatusasioissa

Epävarmuus	n	%
Usein	4	3
Melko usein	36	27
Harvoin	71	53
Ei juuri koskaan	24	18
Yhteensä	135	100

TAULUKKO 23. Vanhempien saama tuki ja neuvot lapsen tai perheen ongelmiin

Tuen tarjoaja	n	% tukea tarvitsevis- ta vanhemmista
Sukulaiset ja ystävät	20	49
Perheneuvola	11	27
Koulun tai neuvolan terveydenhoitaja	3	7
Opettaja	1	2
Muu	6	15
Yhteensä	41	100

TAULUKKO 24. Huomioon otettavia asioita kotikasvatuksen tukemista järjestettäessä
(n=136)

Huomioitavia asioita	n	% kaikista van- hemmista
Perheiden erilaisuuden huomiointi	35	25
Käytännön järjestelyjen hoito (lastenhoito, aika, paikka, maksuttomuus)	27	19
Ei utelua / tuputtamista	21	15
Vanhempien tarpeista lähtevää	17	12
Vanhemmuuden tukeminen	15	11
Tukea tarvitsevien tavoittaminen	8	6
Vapaaehtoisuus	5	4
Muu	8	6

TAULUKKO 25. Vanhempien syyt kiinnostumattomuuteen kotikasvatuksen tukemista kohtaan (n=42)

Syyt kiinnostumattomuuteen	n	% kiinnostumattomista vanhemmista
Ei tarvetta/ongelmia	21	50
Ajanpuute (äidit)	9	38
Kokemusta riittävästi/maalaisjärjen käyttö tukea tärkeämpää	6	14
Ennakkoluulot ja asenteet	2	5
Muut	4	10

TAULUKKO 26. Lomakkeen täytti

Lomakkeen täytti	n	%
Äiti	70	51
Isä	11	8
Äiti ja isä yhdessä	51	37
Äiti ja isä erikseen	5	4
Yhteensä	137	100